

Podlaskie Obserwatorium
Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

Bundesagentur für Arbeit

MODEL MONITOROWANIA SYTUACJI OSÓB MŁODYCH NA RYNKU PRACY

MODEL MONITOROWANIA MŁODZIEŻY

WOJEWÓDZKI URZĄD PRACY W BIAŁYMSTOKU

Białystok
2014

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Bundesagentur für Arbeit

MODEL MONITOROWANIA SYTUACJI OSÓB MŁODYCH NA RYNKU PRACY

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Autor:

Edyta Dąbrowska

Analizy statystyczne:

Britta Lüdeke

Skład i oprawa techniczna:

Katarzyna Kozakowska

Marzanna Wasilewska

Konsultacje merytoryczne:

Dorota Iwanowska-Klekotko: podrozdział 2.1

Silke Wojcik: rozdział 4

ISBN: 978-83-62258-62-8

© Copyright by Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku

Prace zostały zrealizowane w komponencie ponadnarodowym
w ramach projektu:
„Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych”

Białystok 2014

Skład, druk i oprawa:

druk-24h.com.pl
DRUKARNIA CYFROWA

Białystok, ul. Zwycięstwa 10
tel. 85 653-78-04
e-mail: biuro@partnerpoligrafia.pl

Badanie i publikacja współfinansowane ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

SPIS TREŚCI

1. Wstęp.....	5
2. Geneza prac nad modelem monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy	9
2.1. Problematyka młodzieży w polityce Unii Europejskiej	9
2.2. European Network on Regional Labour Market Monitoring (ENRLMM) i idea regionalnego modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy	21
2.3. Prace grupy roboczej i ekspercki model monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy	23
2.4. Ocena eksperckiego modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy	32
3. Ekspercko-statystyczny model monitorowania sytuacji na rynku pracy	35
3.1. Weryfikacja wskaźników i budowa miar syntetycznych	35
3.2. Wyniki analizy sytuacji osób młodych w obszarach kluczowych: bezrobocia i zatrudnienia	39
3.3. Wyniki analizy sytuacji osób młodych w obszarach kontekstowych: demografia, edukacja, rodzina i warunki życia, aktywność społeczna	42
3.4. Sytuacja osób młodych na rynku pracy – analiza syntetyczna.....	48
3.5. Wnioski i rekomendacje uzyskane z przeprowadzonych prac nad budową ekspercko-statystycznego modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy	52
4. Ponadnarodowy model monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy	55
4.1. Założenia ponadnarodowego modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy	57
4.2. Wyniki implementacji ponadnarodowego modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy na przykładzie regionów polskich i niemieckich	62
4.3. Wnioski i rekomendacje uzyskane z przeprowadzonych prac nad budową ponadnarodowego modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy.....	70
5. Model miękki monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy	73
5.1. Założenia miękkiego modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy	73
5.2. Wyniki estymacji i weryfikacji modelu miękkiego sytuacji osób młodych na przykładzie grupy w wieku 15-34 lata	78

5.3. Wnioski i rekomendacje uzyskane z przeprowadzonych prac z wykorzystaniem modelowania miękkiego	87
Podsumowanie	89
Bibliografia:	93
Spis tabel:	95
Spis rysunków:	95
Spis wykresów:	96
Spis map:	96

1. Wstęp

Bezrobocie młodych zdaje się rosnać szybciej i być trudniejsze do zwalczania niż w grupie starszych i bardziej doświadczonych pracowników. Świadczy o tym stale pogarszająca się sytuacja tej grupy osób na rynku pracy, która jest jednocześnie powodem istnienia w dyskursie politycznym i medialnym tematów odwołujących się do analizy przyczyny tego stanu rzeczy. Poprawa sytuacji młodzieży na rynku pracy staje się jednocześnie priorytetem polityk kreowanych na szczeblach regionalnych, krajowych i ponadnarodowym. Dostępne źródła informacji o sytuacji młodych na rynku pracy pozwalają na stwierdzenie, iż analizy w tym zakresie posiadają charakter porównawczy, oparty na komparacji osiągalnych danych statystycznych. Dokonywana w nich ocena sytuacji młodych opiera się na subiektywnych, eksperckich ocenach wartości wskaźników charakteryzujących bezrobocie młodzieży i poziom zatrudnienia w tej grupie. Jednocześnie, prowadzone analizy obejmują proces inferencji o czynnikach wpływających na wartości indyktorów charakteryzujących bezrobocie i zatrudnienie młodzieży.

W niniejszej publikacji zaprezentowano inny sposób oceny sytuacji młodzieży na rynku pracy i czynników determinujących tę sytuację – **model monitorowania sytuacji młodzieży na rynku pracy**, wykorzystujący podejście ekspercko-statystyczne. Prace nad Modelem zainicjowane i finansowane były w pierwszym okresie ich realizacji (lata 2011-2012) w ramach projektu Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych (PORPiPG)¹ realizowanego przez Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku oraz innych projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, jak i środków statutowych Wojewódzkich Urzędów Pracy w Gdańsku, Krakowie, Poznaniu, Rzeszowie, Szczecinie i Warszawie. W drugim okresie realizacji prac nad modelem - również z dodatkowych źródeł finansowania pochodzących z komponentu ponadnarodowego w projekcie PORPiPG, środków Bundesagentur für Arbeit Regionaldirektion Berlin-Branden-

---

¹ Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych – projekt realizowany w ramach Priorytetu VIII Regionalne kadry gospodarki, Działania 8.1 Rozwój pracowników i przedsiębiorstw w regionie, Poddziałania 8.1.4 Przewidywanie zmiany gospodarczej Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

burg oraz środków pozostających w dyspozycji Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Łodzi.

Praca nad budową modelu została zainicjowana Deklaracją partnerskiej współpracy, podpisaną w kwietniu 2011r. przez siedem polskich wojewódzkich urzędów pracy, których przedstawiciele weszli w skład grupy roboczej:

- a) Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku (Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych) – Lider grupy roboczej,
- b) Wojewódzki Urząd Pracy w Gdańsku,
- c) Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie (Małopolskie Obserwatorium Rynku Pracy i Edukacji²),
- d) Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu (Wielkopolskie Obserwatorium Rynku Pracy³),
- e) Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie (Podkarpackie Obserwatorium Rynku Pracy⁴),
- f) Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie,
- g) Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie (Wydział Mazowieckiego Obserwatorium Rynku Pracy)⁵.

Działania grupy roboczej objęli mentoringiem inicjatorzy podjęcia prac nad opracowaniem modelu monitorowania sytuacji osób młodych

---

² Małopolskie Obserwatorium Rynku Pracy i Edukacji – projekt systemowy realizowany w ramach Priorytetu VI Rynek pracy otwarty dla wszystkich, Działania 6.1 Poprawa dostępu do zatrudnienia oraz wspieranie aktywności zawodowej w regionie, Poddziałania 6.1.2 Wsparcie wojewódzkich i powiatowych urzędów pracy w realizacji zadań na rzecz aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych w regionie.

³ Wielkopolskie Obserwatorium Rynku Pracy - projekt systemowy realizowany w ramach Priorytetu VI Rynek pracy otwarty dla wszystkich, Działania 6.1 Poprawa dostępu do zatrudnienia oraz wspieranie aktywności zawodowej w regionie, Poddziałania 6.1.2 Wsparcie wojewódzkich i powiatowych urzędów pracy w realizacji zadań na rzecz aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych w regionie.

⁴ Podkarpackie Obserwatorium Rynku Pracy – projekt realizowany w ramach Priorytetu VIII Regionalne kadry gospodarki, Działania 8.1 Rozwój pracowników i przedsiębiorstw w regionie, Poddziałania 8.1.4 Przewidywanie zmiany gospodarczej Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

⁵ Obserwatoria rynku pracy funkcjonujące w części wojewódzkich urzędów pracy – członków grupy roboczej, nie są stałymi komórkami organizacyjnymi tych urzędów (wyjątek stanowi Wydział Mazowieckiego Obserwatorium Rynku Pracy). Funkcjonują jako projekty badawcze realizowane przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. W tych urzędach, w których nie funkcjonują podobne projekty, badania regionalnych rynków pracy realizowane są przez odpowiednie komórki statutowe, finansowane podobnie jak cały urząd, z krajowych środków publicznych.

na rynku pracy - członkowie sieci European Network on Regional Labour Market Monitoring (ENRLMM)⁶, którzy swoim doświadczeniem istotnie przyczynili się do ukierunkowania prac grupy i do osiągnięcia przez nią pozytywnych efektów.

Założeniem prac nad modelem stało się opracowanie matrycy służącej monitorowaniu sytuacji osób młodych na rynku pracy osadzonej w polskich realiach, która następnie mogłaby być rozwijana i implementowana na poziomie innych krajów. Dlatego też w trakcie prac nad modelem pozyskano dla tej inicjatywy partnera ponadnarodowego Bundesagentur für Arbeit Regionaldirektion Berlin-Brandenburg, z którym w styczniu 2013r. podpisana została umowa partnerstwa ponadnarodowego. Od momentu jej podpisania, prace nad modelem kontynuowane były dwutorowo. Z jednej strony rozwijany był model tzw. polski. Z drugiej strony rozpoczęto prace nad implementacją rozwiązań polskich do warunków niemieckich.

Niniejszy raport, prezentując uzyskane wyniki prac zarówno na poziomie krajowym, jak i na szczeblu ponadnarodowym, porusza kilka istotnych kwestii. Pierwszą jest geneza kształtowania się idei modelowania w obszarze monitoringu sytuacji młodych na rynku pracy. Drugą istotną kwestią raportu jest prezentacja wyników prac polskiej grupy roboczej. Opracowany przez nią model, stworzony na bazie polskich realiów, jest podstawą dla prac ukierunkowanych na rozwój modelu na szczeblu ponadnarodowym. Wyniki tych prac są również przedmiotem zainteresowania niniejszej publikacji.

---

⁶ Sieć skupia instytuty, organizacje i przedsiębiorstwa z 26 europejskich krajów, których celem jest poprawa systemów monitorowania regionalnych rynków pracy. Organizacyjnie i merytorycznie nad siecią czuwa Institut für Wirtschaft, Arbeit und Kultur (IWAK) przy Uniwersytecie we Frankfurcie nad Menem (the Institute for Economics, Labour and Culture in Frankfurt).

2. Geneza prac nad modelem monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy

Z reguły inicjatywy rodzą się na gruncie pojawiających się potrzeb, tak też się stało w przypadku inicjatywy modelowania w zakresie monitoringu sytuacji osób młodych na rynku pracy. Pogarszająca się sytuacja młodych na rynku pracy wyzwoliła szczególne zainteresowanie Komisji Europejskiej szukaniem rozwiązań w zakresie zmiany tego stanu rzeczy. Jednak w tym przypadku, działania o charakterze monitoringowym ograniczyły się do poziomu krajów wspólnotowych. W opracowanym w 2011 r. dokumencie roboczym służb Komisji zaproponowano zestaw wskaźników do monitorowania sytuacji ludzi młodych, ale na poziomie państw członkowskich.⁷

Skuteczność działań stosowanych wobec młodzieży jest jednak silnie skorelowana z uwarunkowaniami występującymi na poziomie regionalnym. Niezwykle silne różnice międzyregionalne, nawet w obrębie poszczególnych państw członkowskich, skłaniają do poszukiwania rozwiązań adekwatnych do uwarunkowań na poziomie regionalnym. Luka w dostępie do informacji na temat sytuacji młodzieży na regionalnych rynkach pracy została dostrzeżona przez *European Network on Regional Labour Market Monitoring*. Sieć poprzez opracowanie zestawu wskaźników głównych i kontekstowych zainicjowała prace nad stworzeniem modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy na tym poziomie agregacji danych. Prace nad rozwojem modelu i proponowaniem konkretnych rozwiązań zostały powierzone polskim obserwatoriom rynku pracy.

2.1. Problematyka młodzieży w polityce Unii Europejskiej

W 2013 r. w UE (UE-27) 22,9% aktywnych zawodowo osób w wieku poniżej 25. roku życia było bezrobotnych. Mając na uwadze fakt, że w 2007 r., przed kryzysem, stopa bezrobocia wśród tej kategorii osób wynosiła 15,7%, wzrost notowany w następnych latach należy uznać za znaczący⁸. W dyskursie politycznym przywódców państw członkowskich zaznaczyły się obawy przed „widmem straconego pokolenia” i utratą tempa

---

⁷ SEC(2011) 401 final

⁸ Eurostat, tryb dostępu: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/>, (data wejścia: 21.01.2014r.).

w globalnym wyścigu gospodarczym. Polityka wobec młodzieży i związana z nią polityka edukacyjna stały się jednymi z najważniejszych polityk wspólnotowych.

Pomimo narastających problemów z wejściem młodzieży na rynek pracy i rosnącej wagi polityki młodzieżowej, nie stała się ona wspólną polityką Unii Europejskiej. Każdy kraj zachowuje w tym obszarze działania własną odrębność. Jednakże wspólne stanowiska w określonych sprawach, będące wynikiem ustaleń na forum Parlamentu Europejskiego, czy Rady Europejskiej, skutkują następnie podejmowaniem zobowiązań co do realizacji wyznaczonych celów, na poziomie krajów członkowskich. Analiza podejścia do problemów młodzieży w ujęciu historycznym pokazuje rosnącą aktywność instytucji europejskich w podejmowaniu działań w kreowaniu polityk pro-młodzieżowych. W pierwszej fazie podejmowania działań dotyczyły one problemów związanych z edukacją, ale też nie od razu były podejmowane na poziomie wspólnotowym.

Wspólnoty Europejskie w momencie swego powstania (1951r., 1957r.) w niewielkim tylko stopniu podjęły działania w dziedzinie edukacji, pozostawiając je głównie do kompetencji państw członkowskich. W Traktacie paryskim i w Traktatach rzymskich zagadnienia edukacyjne poruszone zostały jedynie pośrednio. Tylko w dziedzinie kształcenia zawodowego, silnie związanego z funkcjonowaniem europejskiego rynku wewnętrznego, podjęto działania zmierzające do stworzenia systemu uznawania kwalifikacji (tzw. *Europass*). Europejska Wspólnota Gospodarcza nie była i nie jest również obecnie „europejską wspólnotą edukacyjną”. Jednakże ze względu na sprzężenie zwrotne występujące pomiędzy działaniami podejmowanymi w obszarze społecznym, ekonomicznym i politycznym podejmowanie działań na polu edukacji stało się nieodzowne.

W ostatnich latach UE podjęła więc na tym polu szereg inicjatyw, aczkolwiek przełomu w myśleniu o edukacji europejskiej należy szukać w połowie lat 70., a na dobre z początkiem lat 90. Należy jeszcze raz podkreślić, iż choć edukacja wciąż jest dziedziną pozostającą w wyłącznych kompetencjach rządów państw członkowskich, to w Traktacie o Unii Europejskiej – Traktat z Maastricht z 1992 r. wskazano na kluczowe działania w obszarze edukacji, już nie tylko zawodowej. Traktat z Maastricht jest traktatową podstawą współpracy edukacyjnej. W dokumencie tym podkreślono, iż celem Unii jest⁹:

---

⁹ Tryb dostępu: <http://www.lifelong-learning.pl/unia/1.html>, (data wejścia: 22.01.2014r.).

- promowanie mobilności uczniów, studentów i nauczycieli,
- rozwój współpracy między szkołami i uczelniami,
- zachęcanie do nauki języków obcych,
- uznawalność tytułów naukowych, kwalifikacji i kompetencji,
- rozwój kształcenia otwartego i kształcenia na odległość.

W połowie lat 90. powstało wiele programów współpracy europejskiej na polu edukacji finansowanych przez UE, wśród głównych należy wymienić¹⁰:

- Socrates (z programami Comenius, Erasmus, Grundtvig, Lingua, Minerva, Arion, Naric, Eurydice) – adresowany do uczelni, szkół, nauczycieli, instytucji szkolących i doskonalących.
- Leonardo da Vinci – wspierający działania Unii w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego.
- Młodzież – przeznaczony dla młodych osób uczących się.

Ostatni z wymienionych programów - „**Młodzież**”, jest następstwem rozwoju działań skierowanych do młodych, sięgających lat 80. ubiegłego stulecia i ustanowienia programów wspierających finansowo współpracę młodzieżową - program *Młodzież dla Europy* oraz *Wolontariat Europejski*. Ułatwiły one wymianę młodzieży i zwiększyły ogólny poziom wiedzy na temat problemów młodzieży europejskiej. Program *Młodzież*, zaplanowany na lata 2000-2006, decyzją Rady UE i Parlamentu nr 1031/2000, postawił sobie za cel zwiększenie mobilności osób w wieku 15-25 lat oraz umożliwienie im **zdobycia dodatkowych umiejętności poza systemem edukacji**, m.in. poprzez udział w międzynarodowej wymianie młodzieży, pracę w charakterze wolontariuszy w innych krajach¹¹.

Jednak za symboliczny początek sformułowania i następnie rozwoju odrębnej polityki młodzieżowej uważana jest opublikowana na początku 2001 roku **Biała Księga Komisji Europejskiej – „Nowe Impulsy dla młodzieży europejskiej”**¹². Stwierdzono w niej, iż dotychczasowe rezolucje oraz deklaracje dotyczące konkretnych zagadnień związanych z młodzieżą często nie wychodziły poza sferę dobrych zamiarów oraz że Kraje Członkowskie i instytucje europejskie posiadały niedostateczny obraz strategii

¹⁰ Ibidem, (data wejścia: 22.01.2014r.).

¹¹ Tryb dostępu: <http://stosunki-miedzynarodowe.pl/slownik/63-p/647-program-mlodziez-dla-europy>, (data wejścia: 22.01.2014r.), za: E. Małuszyńska, B. Gruchmann, *Kompendium wiedzy o Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005, s. 17.

¹² Komisja Wspólnot Europejskich (COM 2001).

politycznych, a w rezultacie rodzajów działań, jakie można podjąć w celu wspierania młodzieży. Księga była pierwszym kompleksowym opracowaniem na temat młodzieży w Unii Europejskiej. Za priorytety polityki młodzieżowej przyjęła w pierwszej kolejności: uczestniczenie młodzieży w życiu publicznym, informację, wolontariat, lepsze zrozumienie młodzieży, a także **edukację, kształcenie ustawiczne**, mobilność, zatrudnienie, integrację społeczną, przeciwdziałanie rasizmowi i ksenofobii.

Dążenie do osiągnięcia powyższych celów oznaczało konieczność zintensyfikowania wspólnych działań UE w dziedzinie edukacji. Jeszcze przed przyjęciem *Białej Księgi Komisji Europejskiej – „Nowe impulsy dla młodzieży europejskiej”*, w marcu 2000 r. na posiedzeniu Rady Europejskiej w Lizbonie rozpoczęto proces prowadzący do przyjęcia wspólnych celów edukacji dla Europy. Sformułowała je **Strategia Lizbońska** będąca odpowiedzią Europy na zjawisko globalizacji, rozwoju gospodarki opartej na wiedzy i wzrastającej konkurencji gospodarczej ze strony innych regionów świata. Wyzaczyła ona horyzont czasowy do roku 2010, w którym za cel strategiczny przyjęła *osiągnięcie przez gospodarkę europejską stanu gospodarki najbardziej konkurencyjnej i dynamicznej gospodarki na świecie, opartej na wiedzy, zdolnej do trwałego wzrostu, tworzącej coraz większą liczbę lepszych miejsc pracy i zapewniającej większą spójność społeczną*.

W związku z oparciem rozwoju na wiedzy, Strategia Lizbońska sformułowała konkretne założenia dla rozwoju oświaty¹³:

- edukacja w Europie osiągnie najwyższy poziom i będzie uznawana za wzór dla całego świata pod względem jakości i dostosowania do potrzeb,
- systemy edukacji w Europie będą na tyle kompatybilne, że umożliwią obywatelom swobodną mobilność i korzystanie z różnych ofert kształcenia,
- kwalifikacje, wiedza i umiejętności zdobyte w każdym kraju UE będą uznawane we wszystkich krajach w Unii i umożliwią w nich podjęcie pracy zawodowej i dalsze kształcenie,
- wszyscy Europejczycy niezależnie od wieku będą mieli możliwość uczenia się przez całe życie,
- Europa, dla obopólnych korzyści, będzie otwarta na współpracę ze wszystkimi regionami i powinna stać się tym miejscem, które naj-

¹³ Tryb dostępu: <http://www.lifelong-learning.pl/unia/1.html>, (data wejścia: 23.01.2014r.).

chętniej wybierają studenci, nauczyciele akademicki i naukowcy z innych regionów świata.

Cele określone w *Strategii Lizbońskiej* były bardzo ambitne. Ogólnie sformułowane, znalazły swoją konkretną interpretację w postaci 3. celów strategicznych i 13. operacyjnych, które zostały przyjęte w Barcelonie w 2002 r., w kluczowym dla edukacji europejskiej dokumencie **„Edukacja w Europie: różne systemy kształcenia i szkolenia – wspólne cele do roku 2010. Szczegółowy program pracy dot. realizacji celów w systemach edukacyjnych i szkoleniowych w Europie”** (*Education and training in Europe: diverse systems, shared goals for 2010. The work programme on the future objectives of education and training systems*). W dokumencie tym przyjęto następujące cele strategiczne¹⁴:

- poprawę jakości i efektywności systemów edukacji w UE wobec nowych zadań społeczeństwa wiedzy oraz zmieniających się metod i treści nauczania i uczenia się,
- ułatwienie powszechnego dostępu do systemów edukacji zgodnie z nadrzędną zasadą kształcenia ustawicznego, działanie na rzecz zwiększenia szans zdobycia i utrzymania zatrudnienia oraz rozwoju zawodowego, jak również aktywności obywatelskiej, równości szans i spójności społecznej,
- otwarcie systemów edukacji na szersze środowisko i świat w związku z koniecznością lepszego dostosowania edukacji do potrzeb pracy zawodowej i społeczeństwa oraz sprostania wyzwaniom wynikającym z globalizacji.

Analizowany dokument **zdefiniował politykę oświatową jako część europejskiej polityki zatrudnienia**. Natomiast *Strategia Lizbońska* i postanowienia z Barcelony zwiększyły rolę i rozszerzyły kompetencje UE w polityce oświatowej na zasadzie koordynowania działań prowadzonych na różnych płaszczyznach przez państwa członkowskie, władze regionalne, partnerów społecznych i całe społeczeństwa. W ramach realizacji „procesu lizbońskiego” powstało określenie „europejski obszar wiedzy”, obejmujący „europejski obszar badań i innowacji” oraz „europejski obszar edukacji i szkoleń” (w jego skład wchodzi *europejski obszar szkolnictwa wyższego i europejski obszar uczenia się przez całe życie*). Współpraca paneuropejska

¹⁴ *Edukacja w Europie: różne systemy kształcenia i szkolenia - wspólne cele do roku 2010*, Komisja Europejska Dyrektoriat Generalny ds. Edukacji i Kultury, Dok. 6905/04.

w zakresie szkolnictwa wyższego odbywa się w ramach tzw. procesu bolońskiego. Natomiast program „barceloński” zobowiązał kraje członkowskie i kraje kandydujące do podjęcia wysiłków, aby przy wsparciu Komisji Europejskiej podnieść poziom oświaty w krajach członkowskich. Na potrzeby mierzenia poziomu jakości edukacji przyjęto katalog ważnych celów i wskaźników (indykatorów). Potrzeba ta wynikała z ujętej w dokumencie, krytycznej oceny aktualnej w tamtym okresie sytuacji w oświacie, wyrażonej między innymi słowami: *„Mimo znaczących zmian, jakie miały miejsce, systemy edukacji są nadal pod wieloma względami skoncentrowane głównie na instytucjonalnym funkcjonowaniu placówek edukacyjnych. Większą uwagę zwraca się na nauczanie niż uczenie się, bardziej koncentruje się na programach nauczania niż na uczniach i nadal wyżej ceni się abstrakcyjną wiedzę akademicką niż dostosowanie programów kształcenia do potrzeb odbiorców. W związku z tym należy rozszerzyć współpracę z wieloma różnymi instytucjami i organizacjami z sektora biznesu, placówkami badawczymi, partnerami społecznymi oraz szeroko rozumianym społeczeństwem. Wymaga tego również przekształcenie placówek edukacyjnych w uczące się organizacje*. Program „barceloński” zawierał więc konkretne wskazówki dla systemów edukacyjnych państw członkowskich. „Zbieżność edukacyjna” stała się podstawowym terminem oświatowym we współczesnej Europie. Nie oznacza ona jednak identyczności systemów edukacji w państwach członkowskich. Odnosi się do zbieżności na poziomie celów strategicznych, która to zwiększa szanse absolwentów wszystkich państw członkowskich na jednolitym europejskim rynku pracy i upodabniającym się europejskim rynku edukacji. Wskazując cele edukacyjne i określając wskaźniki do osiągnięcia, stworzono ramy, w które powinny wpisać się systemy edukacji krajów członkowskich, poszczególne szkoły, i z którymi powinien się zmierzyć każdy nauczyciel.¹⁵

Do najważniejszych form współpracy związanych z wprowadzaniem programu „barcelońskiego” należą wspólne sprawozdania Komisji Europejskiej i Rady, dotyczące wdrażania programu w życie, opracowywane co 2 lata oraz prace w grupach roboczych, m.in. stałej grupie do spraw wskaźników. Zarówno wskaźniki, jak i poziomy odniesienia stanowią podstawę współpracy, mają one służyć m.in. do identyfikowania działań, które przynoszą pozytywne wyniki. Ponadto stanowią formę dobrych praktyk, możliwych do adaptacji w krajach członkowskich.

¹⁵ Tryb dostępu: <http://www.lifelong-learning.pl/unia/1.html>, (data wejścia: 25.01.2014r.).

Wskaźniki podlegają zmianom, dlatego w dokumencie założono opracowywanie nowych indykatorów, charakteryzujących się strukturą odnoszącą się do następujących dziedzin polityki oświatowej¹⁶:

- poprawy równości szans w edukacji i szkoleniach,
- promowania efektywności w edukacji i szkoleniach,
- urzeczywistniania uczenia się przez całe życie,
- rozwijania kluczowych kompetencji u młodych ludzi,
- modernizacji edukacji szkolnej,
- modernizacji kształcenia i szkolenia zawodowego,
- modernizacji szkolnictwa wyższego,
- zwiększania szans na zatrudnienie.

Rezolucją Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie z dnia 27 czerwca 2002 r. ustanowiono **ramy europejskiej współpracy na rzecz młodzieży**, w których przewidziano stosowanie **otwartej metody koordynacji** i włączanie problematyki młodzieży do innych obszarów polityki¹⁷. Otwarta metoda koordynacji” (ang. *Open Method of Coordination*) obejmuje kilka etapów postępowania w procesie podejmowania decyzji. Na początku kraje członkowskie składają swoje propozycje związane z danym obszarem, które po opracowaniu i ujednoliceniu są przedstawiane przez Komisję Europejską do zaakceptowania Radzie Unii Europejskiej. Propozycje przyjęte przez kraje członkowskie jednomyślnie, stają się wspólnymi celami UE. Rządy krajów członkowskich stają się odpowiedzialne za sposób i zakres realizacji tych celów oraz składanie co dwa lata Komisji Europejskiej raportu z przeprowadzonych działań. Na podstawie otrzymanych raportów instytucje UE dokonują monitoringu, porównania i oceny zakresu realizacji uzgodnionych celów. Ważnym elementem otwartej metody koordynacji są konsultacje – na szczeblu krajowym i unijnym. Przed wysłaniem raportów do Komisji, rządy krajów członkowskich muszą skonsultować ich treść z młodzieżą. Z kolei Komisja może skonsultować swój raport z formalnym przedstawicielem młodzieży w UE – Europejskim Forum Młodzieży.¹⁸

¹⁶ *Edukacja w Europie: różne systemy kształcenia i szkolenia - wspólne cele do roku 2010*, Komisja Europejska Dyrektoriat Generalny ds. Edukacji i Kultury, op.cit.

¹⁷ *Rezolucja Rady z 27 czerwca 2002r. ustanawiająca ramy europejskiej współpracy na rzecz młodzieży*, Dz. U. C 168 z 13.7.2002, s. 2.

¹⁸ *Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Polityka Młodzieżowa Unii Europejskiej*, Warszawa 2009, s. 3.

Zgodnie z przyjętymi procedurami otwartej metody koordynacji zostały zaakceptowane i są realizowane unijne wspólne cele. Przyjęte w listopadzie 2003 r. i listopadzie 2004 r., rezolucje Rady Unii Europejskiej zdefiniowały 14 wspólnych celów w czterech obszarach¹⁹:

- 1) uczestniczenie młodych ludzi w życiu demokratycznym,
- 2) informacja dla młodzieży,
- 3) działania młodzieży w ramach wolontariatu,
- 4) lepsze zrozumienie i znajomość problemów młodzieży.

W marcu 2005 r. na posiedzeniu Rady Europejskiej przyjęty został **Europejski pakt na rzecz młodzieży**, będący jednym z instrumentów ułatwiających realizację celów lizbońskich w zakresie wzrostu gospodarczego i zatrudnienia. *Pakt* za główny cel postawił poprawę poziomu edukacji, szkoleń oraz zwiększenie mobilności, integracji zawodowej i społecznej młodych Europejczyków. Wobec starzenia się populacji Europy, Rada Europejska dostrzegła potrzebę, aby młodzi Europejczycy mogli korzystać ze zbioru polityk i środków stanowiących w pełni zintegrowaną część *Strategii Lizbońskiej*. Rada Europejska wezwała więc Unię i państwa członkowskie, aby każde, w granicach swoich uprawnień, a w szczególności Europejskiej Strategii Zatrudnienia oraz Strategii Integracji Społecznej, przyjęło m.in. ważne kierunki działań zwiększających dostosowanie edukacji oraz zwiększających udział młodzieży w rynku pracy. Wśród działań postulowanych w *Pakcie* w zakresie edukacji, szkolenia i mobilności znalazły się działania w zakresie zatrudnienia, integracji i awansu społecznego obejmujące²⁰:

- wprowadzenie szczególnych polityk śledzenia trwałej integracji młodzieży z rynkiem pracy, w kontekście wspólnego programu wymiany informacji o zatrudnieniu,
- zachęcanie do zwiększania zatrudnienia młodzieży,
- w ramach krajowej polityki integracji społecznej nadawanie priorytetu poprawie sytuacji młodzieży w najtrudniejszym położeniu,
- zachęcanie pracodawców i przedsiębiorców do większej odpowiedzialności społecznej w zakresie integracji zawodowej młodzieży,

¹⁹ Rezolucja Rady Unii Europejskiej i przedstawicieli państw członkowskich z 25 listopada 2003 r. w sprawie wspólnych celów na rzecz uczestnictwa i informowania młodzieży; Rezolucja Rady z 15 listopada 2004 r. w sprawie wspólnych celów dotyczących działań młodzieży w ramach wolontariatu; Rezolucja Rady z 15 listopada 2004 r. w sprawie wspólnych celów na rzecz większego zrozumienia i znajomości problemów młodzieży.

²⁰ Dok. 7619/1/05.

- zachęcanie młodzieży do rozwoju przedsiębiorczości i wspieranie młodych przedsiębiorców.

W Konkluzjach Rady Europejskiej z 22 i 23 marca 2005 r.²¹ dotyczących ożywienia *Strategii Lizbońskiej* wezwano do położenia nacisku na wiedzę, innowacje oraz optymalne wykorzystanie kapitału ludzkiego w celu realizacji kluczowych priorytetów, takich jak nowe miejsca pracy i wzrost gospodarczy. Podkreślono w nich również potrzebę lepszego inwestowania w uniwersytety, unowocześnienia w zarządzaniu uniwersytetami, jak również potrzebę partnerskiej współpracy między uniwersytetami a sektorem przemysłu. Konkluzje były następstwem wspólnego sprawozdania tymczasowego z 2004 r. Rady i Komisji dotyczącego programu „*Edukacja i szkolenie 2010*”²², precyzującego, że europejski sektor szkolnictwa wyższego powinien dążyć do doskonałości i stać się światowym wzorcem jakości, tak aby mógł konkurować z najlepszymi w skali światowej. Natomiast oba dokumenty wzięto pod uwagę w **Rezolucji Rady** i przedstawicieli rządów Państw Członkowskich zgromadzonych w Radzie w sprawie mobilizowania potencjału umysłowego Europy: **umożliwienie szkolnictwu wyższemu pełnego udziału we wdrażaniu Strategii Lizbońskiej**²³. Rezolucja położyła nacisk na podniesienie jakości szkolnictwa wyższego. Zaznaczyła, że pozostaje ono w gestii poszczególnych państw członkowskich, które mogą podejmować decyzje dotyczące organizacji i zasobów w tej dziedzinie zgodnie z krajowymi priorytetami, ustawodawstwem i praktyką, ale w gospodarce i społeczeństwie opartych na wiedzy powinno być postrzegane w ścisłym powiązaniu z badaniami i innowacjami.

Konkluzje Rady z dnia 12 maja 2009 r. w sprawie **strategicznych ram europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia (ET 2020)** określiły **strategiczny zakres ramowy** współpracy europejskiej w odniesieniu do edukacji i szkolenia do 2020 r.²⁴

ET 2020 wykorzystuje osiągnięcia wspomnianego programu roboczego „*Edukacja i szkolenia 2010*” (ET 2010), który został przyjęty przez Radę Europejską w Barcelonie w 2002 r. i jako pierwszy stworzył solidne ramy europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia, opierając ją na wspólnych celach i wyznaczając sobie za główne zadanie po-

²¹ Dok. 7619/1/05.

²² Dok. 6905/04.

²³ 2005/C 292/01

²⁴ Dz. U. C 119 z 28.5.2009 r.

moc w doskonaleniu krajowych systemów kształcenia i szkolenia, dzięki uzupełniającym narzędziom europejskim, uczeniu się od siebie nawzajem i wymianie dobrych wzorców w drodze otwartej metody koordynacji. *ET 2020* za główny cel zakresu ramowego postawił sobie wspieranie państw członkowskich w dalszym rozwijaniu ich systemów oświaty i szkoleń, tak aby lepiej zapewniały środki dla wszystkich obywateli w celu realizowania ich potencjału, dla trwałej koniunktury gospodarczej i tym samym szans na zatrudnienie.

Rok 2009 to również przyjęcie **Strategii Młodzież UE** (została zatwierdzona przez rezolucję Rady z dnia 27 listopada 2009 r. w sprawie odnowionych ram europejskiej współpracy na rzecz młodzieży 2010-2018)²⁵. Nastąpiło to po wydaniu komunikatu Komisji „*Strategia UE na rzecz młodzieży – Inwestowanie i Wzmacnianie pozycji*”.²⁶

Europejska współpraca na rzecz młodzieży w latach 2010–2018 ukierunkowana została na realizację dwóch powiązanych ze sobą celów:

- stwarzanie większych, a przy tym równych szans w dziedzinie edukacji i na rynku pracy,
- promowanie aktywności obywatelskiej, włączenia społecznego i solidarności.

Odnowione ramy określiły osiem obszarów dla podejmowania inicjatyw przekrojowych na rzecz wspierania młodych ludzi:

- kształcenie i szkolenie,
- zatrudnienie i przedsiębiorczość,
- zdrowie i dobra kondycja,
- zaangażowanie,
- wolontariat,
- włączenie społeczne,
- młodzież i świat,
- kreatywność i kultura.

W rezolucji zwrócono uwagę, iż młodzi ludzie mają do odegrania istotną rolę w stawianiu czoła wyzwaniom i szansom, które licznie pojawiają się i będą pojawiać w przyszłości przed Unią Europejską i jej oby-

²⁵ Rezolucja Rady Unii Europejskiej z dnia 27 listopada 2009 r. w sprawie odnowionych ram europejskiej współpracy na rzecz młodzieży (2010–2018), Dz. U. C 311 z 19.12.2009.

²⁶ *An EU Strategy for Youth – Investing and Empowering*, COM(2009) 200 wersja ostateczna, Bruksela 27 kwietnia 2009r.

watelami w obszarach: społeczno-gospodarczym, demograficznym, kulturowym, ekologicznym i technicznym. Od ułatwiania młodym ludziom integracji społecznej i zawodowej – podobnie jak od promowania samo-realizacji, spójności społecznej i aktywności obywatelskiej uzależniono osiągnięcie celów europejskiej strategii lizbońskiej, tj. wzrost gospodarczy i zatrudnienie.

W związku z realizacją założeń Strategii, Rada Europy wezwała Komisję do ustanowienia grupy roboczej w celu podjęcia dyskusji w istotnych obszarach polityki, istniejących danych dotyczących sytuacji młodych i wskazania ewentualnych potrzeb opracowania wskaźników w dziedzinach, w których one nie istnieją. Opracowane wskaźniki zostały opublikowane w Dokumencie Roboczym Służb Komisji 25 marca 2011r. W ramach 8. obszarów aktywności osób młodych wybrano do monitorowania 40. wskaźników. Wskaźniki są prezentowane na poziomie poszczególnych krajów europejskich i aktualizowane przez Eurostat raz w roku²⁷. Dokument jest w pełni komplementarny z celami przyjętej 26 marca 2010 r. przez Radę Europejską nowej strategii na rzecz zatrudnienia i wzrostu gospodarczego „**Europa 2020**”²⁸ i jej inicjatywą przewodnią „Mobilna młodzież”. Inicjatywa ta dotyczy bardziej szczegółowych zagadnień młodzieży i jej mobilności, związanych z podwyższeniem poziomu edukacji i zwiększeniem szans na zatrudnienie. W przeciwieństwie do ogólnych wskazówek dostarczonych przez Strategię „Europa 2020”, informacja pozyskana ze wskaźników może wspierać bardziej specyficzne procesy polityczne UE bezpośrednio lub pośrednio związane z osobami młodymi. Identyfikuje wskaźniki kluczowe dla zrozumienia ogólnej sytuacji młodych ludzi. Program „Mobilna młodzież” zmierza bowiem do obniżenia wysokiego bezrobocia notowanego aktualnie wśród młodych, oraz zwiększenia poziomu zatrudnienia – zgodnie z ogólnounijnym celem - do 75% wśród ludności w wieku produkcyjnym (20–64 lata).

Założeniem Strategii „**Europa 2020**” stała się większa koordynacja polityki gospodarczej ze szczególnym naciskiem na najważniejsze obszary wymagające działań, w celu pobudzenia europejskiego potencjału w dziedzinie zrównoważonego rozwoju i konkurencyjności.

²⁷ *Commission Staff Working Document On EU indicators in the field of youth*, SEC(2011) 401 final. Tryb dostępu: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&t=PDF&gc=true&sc=false&f=ST%208320%202011%20INIT>, (data wejścia: 27.03.2014r.).

²⁸ KOM(2010) 193 wersja ostateczna, 2010/0115 (NLE).

Inną inicjatywą wspierającą realizację założeń Strategii „Europa 2020” odnoszących się do sytuacji młodzieży jest program „Młodzież w drodze” – projekt na rzecz poprawy jakości i atrakcyjności systemów szkolnictwa wyższego poprzez wspieranie mobilności studentów i młodych specjalistów. Przejawem realizacji tego projektu powinna być większa dostępność ofert pracy w państwach członkowskich oraz bezkolizyjne uznawanie kwalifikacji i doświadczenia zawodowego, ułatwiające młodzieży wejście na rynek pracy.

Z początkiem 2014 r. wszedł w życie program Erasmus+, który zastąpił dotychczasowe programy: „Uczenie się przez całe życie” (oraz jego programy sektorowe – Erasmus, Leonardo da Vinci, Comenius i Grundtvig), program „Młodzież w działaniu” oraz pięć innych programów (m.in. Erasmus Mundus i Tempus). Erasmus+ oferuje wsparcie finansowe dla instytucji i organizacji działających w obszarze edukacji i szkoleń, młodzieży oraz, co nowego, sportu. Odpowiadając na wyzwania nakreślone przez dokumenty strategiczne europejskiej polityki (przede wszystkim strategię Europa 2020), kładzie nacisk na edukację formalną i pozaformalną służącą rozwijaniu umiejętności uczniów, nauczycieli i pracowników oraz poprawy ich sytuacji na rynku pracy.²⁹

Przegląd polityk UE wobec młodzieży wskazuje na daleko idącą ewolucję stanowiska wobec problemów tej grupy społecznej. Pierwotne podejście do metod organizacji wsparcia ukierunkowane na stosowanie różnego rodzaju zaleceń i postulatów ewoluowało w kierunku konkretyzacji działań, ich adresowania na rzecz rozwiązywania konkretnych problemów, opierania działań na stwierdzonych faktach wynikających z uruchomionego systemu monitoringu wskaźników odnoszących się do konkretnych obszarów aktywności młodzieży. Młodzież stała się grupą priorytetowego zainteresowania, postrzeganą w kategorii potencjału, od którego uzależniona jest przyszłość Europy, jako obszaru rozwiniętego gospodarczo, konkurencyjnego i zdolnego do stawiania czoła największym wyzwaniom. Stosunkowo wąskie pierwotnie ramy wsparcia ustąpiły miejsca koordynacji działań prowadzonych na wielu różnych płaszczyznach.

---

²⁹ Tryb dostępu: <http://erasmusplus.org.pl/o-programie/>, (data wejścia: 27.03.2014r.).

2.2. European Network on Regional Labour Market Monitoring (ENRLMM) i idea regionalnego modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy

W rozwoju polityk wspólnotowych istotnym jest podkreślenie dwóch aspektów ważnych z punktu widzenia monitorowania sytuacji młodych na rynku pracy. Pierwszym jest rozwój w kierunku zwrócenia uwagi na wielość obszarów posiadających udział w kształtowaniu rezultatu finalnego, jakim jest integracja osób młodych z rynkiem pracy. W 2001 roku **Biała Księga Komisji Europejskiej – „Nowe Impulsy dla młodzieży europejskiej”**³⁰, określając rodzaje działań, jakie można podjąć w celu wspierania młodzieży, za priorytety polityki młodzieżowej przyjęła: uczestniczenie młodzieży w życiu publicznym, informację, wolontariat, lepsze zrozumienie młodzieży, a także **edukację, kształcenie ustawiczne**, mobilność, zatrudnienie, integrację społeczną, przeciwdziałanie rasizmowi i ksenofobii. Tym samym podkreśliła znaczenie tych obszarów aktywności młodych, jako posiadających znaczący wpływ na ich pozycję w życiu społeczno-zawodowym. W związku z realizacją założeń **Strategii Młodzież UE**³¹, grupa robocza³² powołana w celu podjęcia dyskusji w istotnych obszarach polityki, dostępnych danych dotyczących sytuacji młodych, opracowała już 8 konkretnych obszarów aktywności osób młodych.

Prace wskazanej grupy związane są również z drugim z zasygnalizowanych aspektów, jakim jest dążenie do oparcia polityk na stwierdzonych faktach. Wyrazem takiego podejścia jest opracowanie przez grupę zestawu 40 wskaźników w wymienionych wyżej obszarach, służących szczegółowemu monitorowaniu sytuacji młodych w różnych przejawach ich egzystencji. W przeciwieństwie do ogólnych wskazówek dostarczonych dotychczas przez dokumenty strategiczne i programowe, przed informacją płynącą z analizy wskaźników postawiono zadanie wspierania specyficznych procesów politycznych UE, bezpośrednio lub pośrednio związanych z osobami młodymi oraz zadanie ułatwienia zrozumienia ogólnej sytuacji młodych ludzi. Wskaźniki i zbierane w ich ramach dane prezentowane są

³⁰ Komisja Wspólnot Europejskich (COM 2001).

³¹ Rezolucja Rady z dnia 27 listopada 2009 r. w sprawie odnowionych ram europejskiej współpracy na rzecz młodzieży (2010–2018), Dz. U. C 311 z 19.12.2009.

³² SEC(2011) 401 final

na poziomie poszczególnych krajów europejskich i, jak już była mowa, aktualizowane przez Eurostat raz w roku.³³

Ze względu jednak na obserwowane na podstawie dostępnych danych statystycznych silne zróżnicowanie międzyregionalne sytuacji młodych, nawet w obrębie poszczególnych państw członkowskich, kreowanie polityk na szczeblu krajowym może okazać się niewystarczające. Skuteczność polityk jest ściśle skorelowana z ich dostosowaniem do problemów regionalnych. Osiągnięcie zaś spójności w tym zakresie wymaga posiadania wiedzy o sytuacji młodych na poziomie regionu.

Problem z dostępem do informacji o sytuacji młodzieży na szczeblu regionalnym został podniesiony przez *European Network on Regional Labour Market Monitoring (ENRLMM)*³⁴. Sieć, jako pierwsza opracowała zestaw pożądanych, rekomendowanych wskaźników o charakterze głównym i kontekstowym, które mogłyby zostać wykorzystane w monitoringu sytuacji osób młodych na rynku pracy na regionalnym poziomie agregacji danych. Inicjatywa wymagała jednak rozwinięcia i podjęcia prac nad pozyskaniem konkretnych danych regionalnych w ramach wyspecyfikowanych wskaźników.

Na kolejnych spotkaniach członków sieci, odbywających się w ramach tzw. *European Days* i *Annual Meetings* w Marsylii (2010 r.) i Luxemburgu (2011 r.) kształtowała się koncepcja prac nad modelem, który umożliwiłby ujednolicenie sposobu monitorowania sytuacji osób młodych w krajach członkowskich sieci oraz dokonywanie porównań międzyregionalnych. Owocny pod tym względem okazał się zwłaszcza *European Day 2011* w Luxemburgu. W trakcie tej corocznej imprezy ENRLMM zwrócono uwagę na kilka istotnych kwestii:

- konieczność unifikacji wskaźników monitorowania młodzieży zarówno w kontekście regionalnym, krajowym, jak i europejskim,
- nieodzowność analizowania danych w zakresie sytuacji ludzi młodych (15-29) na europejskim rynku pracy wynikającą m.in., ze skutków kryzysu i jego następstw w postaci pogarszającej się sytuacji młodych na rynku pracy w całej Europie, głównie w Hiszpanii, na Litwie, Słowacji, a także w Polsce,

³³ SEC(2011) 401 final

³⁴ Sieć skupia instytuty, organizacje i przedsiębiorstwa z 26. europejskich krajów, których celem jest poprawa systemów monitorowania regionalnych rynków pracy.

- konieczność monitorowania takich zjawisk jak: formy zatrudnienia, jakość kształcenia, mobilność zawodowa i przestrzenna młodzieży oraz konieczność skonfrontowania popytu i podaży pracy w zakresie problemów ludzi młodych,

W trakcie spotkania luxemburskiego podkreślono specyficzny charakter podstawowych problemów młodych, które niejednokrotnie związane są z niskim poziomem edukacji (poziom wykształcenia), a często nawet brakiem wyuczonego zawodu. W konkluzjach ze spotkania jednoznacznie podkreślono również fakt postępującego wzrostu bezrobocia wśród młodych osób z wykształceniem wyższym. Zwrócono uwagę, iż większość obserwatoriów skupionych w ENRLMM posiada własne doświadczenia w monitorowaniu młodzieży. Wykazują one jednak zróżnicowane podejście do szczegółowości obserwacji i stosowanych metodyk badań³⁵. Dyskusja nad istniejącym stanem rzeczy doprowadziła do konkluzji, iż prowadzone badania wymagają unifikacji. Przedmiotowe spotkanie obfitowało w głoszenie zachęt do pojęcia współpracy, mającej na celu budowę jednolitego monitoringu sytuacji młodzieży na europejskim rynku pracy i zaowocowało propozycją podjęcia prac nad kierunkowym modelem przez polskie obserwatoria rynku pracy.

2.3. Prace grupy roboczej i ekspercki model monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy

Prace nad modelem monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy rozpoczęto 18 grudnia 2011r. na spotkaniu organizacyjnym, które odbyło się w Wojewódzkim Urzędzie Pracy w Rzeszowie. W jego trakcie zainicjowano powstanie grupy roboczej odpowiedzialnej za opracowanie modelu, ustalono wstępny harmonogram prac i sposób w jaki będą one prowadzone. Podpisanie przez siedem wojewódzkich urzędów pracy, wyrażających chęć udziału w pracach grupy roboczej, Deklaracji w sprawie partnerskiej współpracy na rzecz opracowania modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy, sfinalizowano w kwietniu 2012r. Koordynacji prac grupy roboczej podjął się Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku.

³⁵ Przeprowadzone przez ENRLMM w sierpniu 2011 r., na próbie 347 z 520 obserwatoriów działających w Europie. Badanie wykazało, że 243 badane podmioty posiadają doświadczenie w zastosowaniu wskaźników monitorowania młodzieży.

Prace nad modelem realizowane były w dwojaki sposób. Prace koncepcyjne podejmowano w formie spotkań warsztatowych, organizowanych w siedzibach wojewódzkich urzędów pracy – członków grupy roboczej. Po każdym spotkaniu koncepcyjnym następował okres pracy własnej, realizowany przez uczestników grupy- reprezentantów poszczególnych wojewódzkich urzędów pracy.

Efektem prac grupy roboczej stał się tzw. **ekspercki model monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy**. Jego cechą charakterystyczną było oparcie założeń koncepcji na wiedzy eksperckiej członków grupy roboczej oraz ekspertów zewnętrznych – teoretyków i praktyków nie wchodzących w skład grupy.

W trakcie prac grupa dokonała wyboru sześciu obszarów monitorowania sytuacji młodzieży na rynku pracy. Podstawowe założenia modelu objęły określenie celu, poziomu agregacji danych oraz okresów analitycznych.

Tabela 1. Założenia eksperckiego modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy

	Opis:
Cel główny:	dostarczanie informacji, o sytuacji osób młodych na rynku pracy umożliwiającej podejmowanie działań zmierzających do poprawy sytuacji tej grupy osób.
Poziom monitoringu:	region
Okres analityczny:	rok
Grupa objęta monitoringiem:	osoby młode w wieku 15-34 lata
Obszary aktywności młodzieży objęte monitoringiem:	Demografia Edukacja Rodzina i warunki życia Aktywność społeczna Bezrobocie Zatrudnienie

Decyzja o przyjęciu rocznych okresów monitoringu wynikała z przewidywanych trudności w dostępie do danych statystycznych w częstszych jednostkach sprawozdawczych - okresach kwartalnych. Z kolei objęcie monitoringiem grupy wiekowej 15-34 lata wynikało z jednej strony z faktu przyjęcia w statystyce publicznej za główne grupy statystyczne kategorii wiekowych 15-24 i 25-34 lata, a z drugiej strony z faktu wydłużania

przez młode osoby zarówno okresu nauki, jak i odkładania w czasie decyzji o rodzicielstwie.

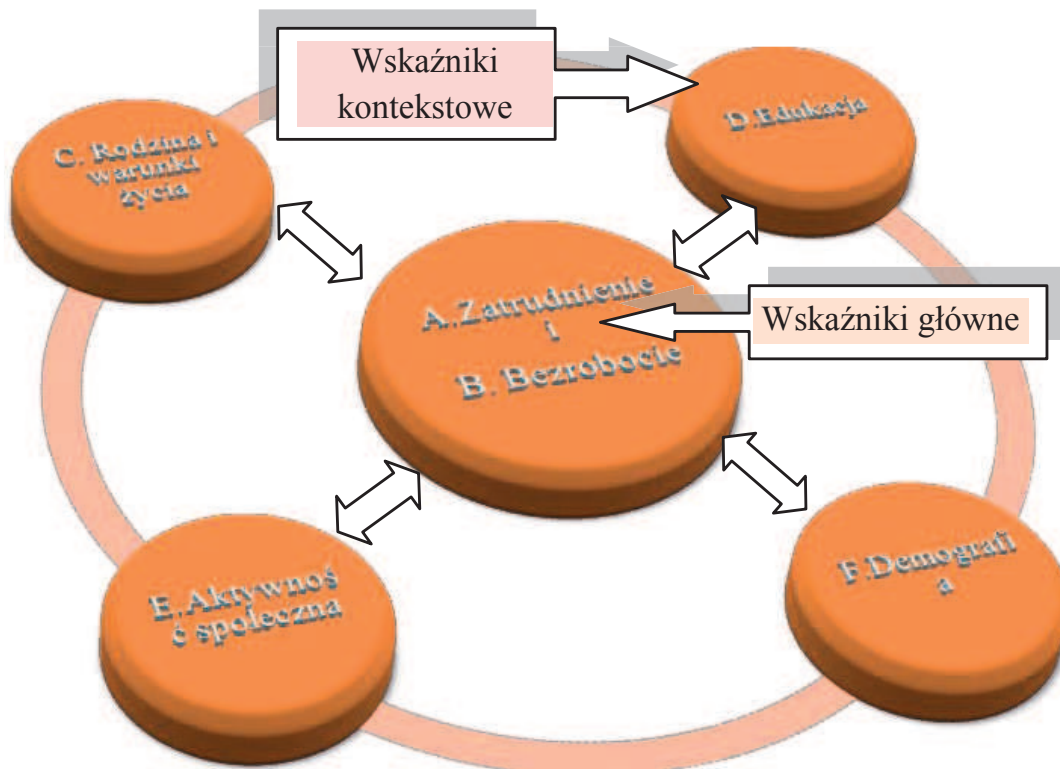
W koncepcji dokonano podziału obszarów analizy na kluczowe i kontekstowe. **Obszary kluczowe** zdefiniowano, jako obszary bezpośrednio obrazujące sytuację osób młodych na rynku pracy i zaliczono do nich:

- bezrobocie,
- zatrudnienie.

Pozostałe cztery obszary uznano za **kontekstowe** – przyjęto tym samym założenie, że zjawiska zachodzące w obszarach kontekstowych mają wpływ na wartości miar i wskaźników dotyczących sytuacji osób młodych podlegających pomiarowi w obszarze zatrudnienia i bezrobocia. W gronie obszarów kontekstowych znalazły się:

- demografia,
- edukacja,
- rodzina i warunki życia,
- aktywność społeczna.

Rysunek 1. Schemat eksperckiego modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy

Za wybrane obszary analizy odpowiedzialność przyporządkowano reprezentantom poszczególnych jednostek uczestniczących w pracach grupy roboczej. Poszczególnym wojewódzkim urządowi pracy przypisano następujące obszary:

- a) Wojewódzkiemu Urzędowi Pracy w Białymstoku – demografii,
- b) Wojewódzkiemu Urzędowi Pracy w Gdańsku – bezrobocie,
- c) Wojewódzkiemu Urzędowi Pracy w Krakowie – edukacji,
- d) Wojewódzkiemu Urzędowi Pracy w Poznaniu – zatrudnienia,
- e) Wojewódzkiemu Urzędowi Pracy w Rzeszowie i w Warszawie – rodziny i warunków życia,
- f) Wojewódzkiemu Urzędowi Pracy w Szczecinie – aktywności społecznej.

Poszczególne grupy otrzymały zadanie ustalenia hipotez badawczych dla przyporządkowanych obszarów oraz określenia metodyki badania, które należałoby zrealizować celem ich potwierdzenia lub obalenia. Generalnie przyjęto założenie, że podstawową metodą badawczą będzie *desk research* danych zastanych pochodzących ze statystyki publicznej. Dopuszczono jednak możliwość zaproponowania, w trakcie prac, koncepcji zbierania określonych danych w drodze badań terenowych.

W kwietniu 2012r., w ramach wcześniej ustalonych obszarów, grupa przyjęła wstępny zestaw wskaźników do monitorowania. Obejmował on 65 wskaźników wyselekcjonowanych na podstawie dostępnych danych statystycznych, cyklicznych badań sondażowych prowadzonych w ramach statystyki publicznej oraz cyklicznych badań prowadzonych w ramach projektów naukowych³⁶.

W celu zapewnienia właściwej procedury doboru zmiennych diagnostycznych, zbiór potencjalnych wskaźników został następnie poddany ocenie ekspertów zewnętrznych. Wykorzystana do niego ankieta internetowa została opracowana przez Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie³⁷.

³⁶ Można do nich zaliczyć raport z badań nt. „Diagnoza Społeczna. Warunki i jakość życia Polaków” realizowanych od 2001r. w okresach dwuletnich, finansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, środków Narodowego Banku Polskiego, grantów badawczych Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz sponsorów.

³⁷ Łącznie, ocenie eksperckiej, pod kątem oceny względem trzech kryteriów: **ważności**, **rzetelności** i **dostępności**, poddano 65 wskaźników. Po zamieszczeniu ankiety na stronie internetowej, członkowie grupy roboczej rozesłali do znanych im ekspertów rynku pracy oraz naukowców zajmujących się problematyką młodzieży, prośby o jej wypełnienie. Otrzymano

Na jednym ze spotkań koncepcyjnych grupy roboczej, w czerwcu 2012r., dokonano podsumowania wyników przeprowadzonego badania ankietowego. Wyniki punktacji przyznanej poszczególnym wskaźnikom, według przyjętych kryteriów oceny, stały się materiałem roboczym dla ekspertów z grupy roboczej. Na podstawie przeprowadzonego *scoringu* oraz po konsultacjach z przedstawicielami ENRLMM przyjęto ostatecznie do analizy, w ramach sześciu obszarów aktywności młodzieży, **30 miar i wskaźników**.³⁸

Wskaźniki przyjęte do analizy w ramach poszczególnych obszarów prezentuje tab. 2.

Tabela 2. Obszary i wskaźniki przyjęte w eksperckim modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy

l.p.	NAZWA OBSZARU	NAZWA WSKAŹNIKA	
		polska	angielska
OBSZARY GŁÓWNE:			
1.	Bezrobocie	Udział bezrobotnych w wieku 15-24 lata i 25-34 lata w ogólnej liczbie bezrobotnych (BAEL) <i>Share of unemployed persons aged 15-24 years and 25-34 years in the total unemployment (LFS)</i>	
2.		Udział bezrobotnych w wieku 18-24 lata i 25-34 lata w ogólnej liczbie bezrobotnych (bezrobocie rejestrowane) <i>Share of unemployed persons aged 18-24 years and 25-34 years in the total unemployment (registered unemployment)</i>	
3.		Stopa bezrobocia osób w wieku 15-24 lata i 25-34 lata w % (BAEL) <i>Unemployment rate in %, persons aged 15-24 years and 25-34 years (LFS)</i>	
4.		Liczba bezrobotnych w wieku 18-24 lata i 25-34 lata (bezrobocie rejestrowane) <i>Number of unemployed persons aged 18-24 years and 25-34 years (registered unemployment)</i>	
5.		Wskaźnik płynności dla bezrobotnych w wieku 18-24 lata (bezrobocie rejestrowane) <i>Fluctuation of unemployment coefficient, persons aged 18-24 years (registered unemployment)</i>	
6.		Udział bezrobotnych w wieku 18-24 lata według poziomu wykształcenia w bezrobotnych w wieku 18-24 lata (bezrobocie rejestrowane) <i>Share of unemployed persons aged 18-24 years by educational level in unemployed persons aged 18-24 years (registered unemployment)</i>	

zwrot 43. wypełnionych ankiet. Na podstawie wystawionych ocen, przyznano poszczególnym wskaźnikom rangi zgodnie z uzyskaną oceną.

³⁸ Dla wszystkich danych, sugerowanych do analizowania w ramach modelu, przyjęto jednolitą nazwę „wskaźniki”, należy zwrócić uwagę, iż *de facto* model obejmował miary bezwzględne i względne.

7.	Bezrobocie	Udział bezrobotnych w wieku 18-24 lata bez stażu pracy w bezrobotnych w wieku 18-24 lata (bezrobocie rejestrowane) <i>Share of unemployed persons aged 18-24 years with no work seniority in unemployed persons aged 18-24 years (registered unemployment)</i>
8.		Udział długotrwale bezrobotnych w wieku 18-24 lata i 25-34 lata w bezrobotnych w wieku 18-24 lata i 25-34 lata (bezrobocie rejestrowane) <i>Share of long-term unemployed persons aged 18-24 years and 25-34 years in unemployed persons aged 18-24 years and 25-34 years (registered unemployment)</i>
9.	Zatrudnienie	Współczynnik aktywności zawodowej osób młodych (15-34) <i>Activity rate of young people (15-34)</i>
10.		Wskaźnik zatrudnienia osób młodych <i>Employment rate of young people</i>
11.		Absolwenci podejmujący pracę po raz pierwszy <i>School leavers starting work for the first time</i>
12.		Podejmujący pracę zawodową po raz pierwszy – absolwenci z uwzględnieniem typu szkoły <i>School leavers starting work for the first time by school type</i>
13.		Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto <i>Average monthly gross wages and salaries</i>
14.		Osoby fizyczne w wieku 18-29 prowadzące działalność gospodarczą <i>Natural person aged 18-29 conducting economic activity</i>
15.		Status zatrudnienia osób młodych na rynku pracy <i>Employment status of young people in the labor market</i>
OBSZARY KONTEKSTOWE:		
16.	Demografia	Udział ludności w wieku 15-34 na 1000 mieszkańców (wg stanu na 31 grudnia) (wg stanu na 31 grudnia) <i>Share of young people aged 15-34 in 1000 inhabitants (as of December 31)</i>
17.		Liczba ludności (ogółem, kobiety, mężczyźni, miasto, wieś) wg grup wieku: 15-34, 15-19, 20-24, 25-29, 30-34 <i>Number of people (total, female, male, urban area, rural area) at age: 15-34, 15-19, 20-24, 25-29, 30-34</i>
18.		Współczynnik płodności cząstkowy wg grup wieku 15-19, 20-24, 25-29, 30-34 (Płodność kobiet wg grup wieku— urodzenia żywe na 1000 kobiet w danej grupie wieku) <i>The age-specific fertility rate at age: 15-19, 20-24, 25-29, 30-34 (Fertility — live births per 1000 women at age specified)</i>
19.	Edukacja	Przedwcześnie wypadający z systemu kształcenia <i>Early leavers from education and training</i>
20.		Udział uczniów szkół zawodowych <i>Upper secondary vocational students</i>
21.		Absolwenci wg kierunków kształcenia <i>Graduates by field of education</i>
22.		Zdawalność egzaminu zawodowego <i>Vocational exam pass rate</i>
23.		Aktywność edukacyjna osób młodych <i>Participation of young people in education and training</i>
24.		Struktura wykształcenia osób młodych <i>Youth by educational attainment</i>

25.	Aktywność społeczna	Aktywności społeczna osób młodych (<i>Social activity for young people - a synthetic indicator</i>) – wskaźnik syntetyczny, do którego budowy wykorzystano następujące wskaźniki pochodzące z badania „Diagnoza Społeczna”: udział w wolontariacie osób w wieku 16–34 lata w ogóle respondentów w tej grupie wieku, członkostwo w organizacjach pozarządowych osób w wieku 16–34 lata w ogóle respondentów w tej grupie wieku, udział w nabożeństwach i spotkaniach religijnych osób w wieku 16–34 lata w ogóle respondentów w tej grupie wieku, udział w działaniach skierowanych na rzecz społeczności lokalnej osób w wieku 25–34 lata w ogóle respondentów w tej grupie wieku, udział w ostatnich wyborach osób w wieku 25–34 lata w ogóle respondentów w tej grupie wieku.
26.	Rodzina i warunki życia	Dochód rozporządzalny gospodarstwa domowego <i>Household's available income</i>
27.		Wskaźnik zagrożenia ubóstwem (po uwzględnieniu transferów socjalnych) <i>At-risk-of-poverty rate (after social transfers)</i>
28.		Beneficjenci pomocy społecznej <i>Users of social assistance</i>
29.		Gospodarstwa domowe wyposażone w niektóre przedmioty trwałego użytkowania (komputer, komputer z dostępem do Internetu, drukarka, samochód osobowy, telefon komórkowy) <i>Households provided with selected durables (Personal computer, Personal computer with access to the Internet, Printer, Passenger car, Mobile phone)</i>
30.		Osoby niepełnosprawne <i>Disabled persons</i>

Obszary, jak i analizowane w ich ramach wskaźniki, zostały opisane przez grupę według jednolitego schematu, prezentującego przyjęte hipotezy, identyfikacje problemu badawczego i opisy wskaźników prezentujące jego definicję oraz źródło danych o wskaźniku, zgodnie z rozkładem zaprezentowanym w tab. 3 dla obszaru zatrudnienia.

Tabela 3. Schemat prezentacji obszarów i wskaźników przyjętych w eksperckim modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy, na przykładzie obszaru głównego: ZATRUDNIENIE

ZATRUDNIENIE	
Hipoteza badawcza	
Osoby młode wykazują niższą od przeciętnej aktywność zawodową.	
Identyfikacja problemu	
Osoby młode (do 34. roku życia), z punktu widzenia rozwoju społecznego i ekonomicznego, stanowią grupę społeczną, która znajduje się w niestabilnej sytuacji na rynku pracy. Warunki zatrudnienia młodych często odbiegają od ich oczekiwań w zakresie finansowym czy prawnym. Wydłuża się czas poszukiwania przez nie zatrudnienia, a pierwsze kontakty tej grupy z rynkiem pracy opierają się coraz częściej na pracach tymczasowych. Perspektywa braku pracy skłania osoby młode do wydłużania okresu edukacji i coraz późniejszego wkraczania na rynek pracy. Rynek pracy oferuje coraz lepiej wykształconym absolwentom zatrudnienie nieadekwatne do ich poziomu wykształcenia i umiejętności. Wizję „straconej generacji” - należy łączyć z konsekwencjami, jakie będą odczuwalne dla całego społeczeństwa i gospodarki w następnych latach, w wyniku utraty potencjału młodych. Z drugiej strony dostrzegalny jest wśród młodych deficyt umiejętności praktycznych. Zmniejszenie liczby młodych pracowników staje się niepokojące w kontekście wyzwań demograficznych.	
Nazwa wskaźnika	Opis wskaźnika
Współczynnik aktywności zawodowej osób młodych	Procentowy udział aktywnych zawodowo (pracujących i bezrobotnych) osób młodych (15-34 lata) w ogólnej liczbie osób młodych (15-34 lata). Źródło: Bank Danych Lokalnych (GUS).
Wskaźnik zatrudnienia osób młodych	Procentowy udział pracujących osób młodych (według kategorii wiekowych) w ogólnej liczbie osób młodych (według kategorii wiekowych). Źródło: Bank Danych Lokalnych (GUS).
Absolwenci podejmujący pracę po raz pierwszy	Udział podejmujących pracę zawodową po raz pierwszy - absolwentów w populacji osób podejmujących pracę zawodową (w trakcie roku sprawozdawczego) po raz pierwszy ogółem. Źródło: Bank Danych Lokalnych (GUS). Uwagi: wskaźnik obliczany na podstawie danych źródłowych GUS (obliczenia własne)
Podejmujący pracę zawodową po raz pierwszy – absolwenci z uwzględnieniem typu szkoły	Udział podejmujących pracę zawodową po raz pierwszy - absolwentów z uwzględnieniem typu szkoły w liczbie absolwentów podejmujących pracę zawodową po raz pierwszy ogółem. Źródło: Bank Danych Lokalnych (GUS). Uwagi: wskaźnik obliczany na podstawie danych źródłowych GUS (obliczenia własne)

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto	Jest to stosunek sumy wynagrodzeń osobowych brutto, honorariów wypłaconych niektórym grupom pracowników za prace wynikające z umowy o pracę, wypłat z tytułu udziału w zysku lub w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach oraz dodatkowych wynagrodzeń rocznych dla pracowników jednostek sfery budżetowej do przeciętnej liczby zatrudnionych w danym okresie; po wyeliminowaniu osób wykonujących pracę nakładczą oraz zatrudnionych za granicą. Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Urzędy Statystyczne w województwach
Osoby fizyczne w wieku 18-29 prowadzące działalność gospodarczą	Jest to osoba fizyczna będąca przedsiębiorcą w rozumieniu ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej i inna osoba fizyczna prowadząca działalność na własny rachunek w celu osiągnięcia zysku oraz osoba fizyczna prowadząca indywidualne gospodarstwo rolne. Źródło: Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej, Ministerstwo Gospodarki Uwagi: Dane dotyczą działalności aktywnych i zawieszonych
Status zatrudnienia osób młodych na rynku pracy	Odpowiedź na pytanie kwestionariuszowe w badaniu „Diagnoza Społeczna”: Jaki rodzaj pracy wykonuje osoba w swoim głównym miejscu pracy? Źródło: „Diagnoza Społeczna” Uwagi: wskaźnik obliczany na podstawie danych źródłowych (baza danych badania „Diagnoza Społeczna”)

Dla wybranych obszarów i wyselekcjonowanych 30 wskaźników zebrano dostępne dane statystyczne dla wszystkich polskich regionów i zbudowano tzw. „elektroniczną wersję modelu”, którą zlokalizowano na stronie głównej Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku - Podlaskiego Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych: <http://www.obserwatorium.up.podlasie.pl/index.php/strony/9945/news/3249>

Ta ogólnodostępna wersja modelu jest z jednej strony elektronicznym narzędziem prezentacji jego założeń, ukazującym obszary i wskaźniki przyjęte do analizy, z drugiej stanowi bazę danych (miar i wskaźników) wybranych do modelu w poszczególnych obszarach badawczych. Istotnym elementem tego sposobu prezentacji modelu są karty wskaźników, zawierające ich dokładną charakterystykę:

- nazwę i definicję wskaźnika (z podaniem źródła definicji),
- algorytm obliczania,
- jednostkę terytorialną, dla której możliwe jest jego pozyskanie,
- częstotliwość publikacji wskaźnika,

- dostępne przedziały wiekowe, dla których prezentowane są dane,
- źródła publikacji wskaźnika oraz uwagi interpretacyjne.

2.4. Ocena eksperckiego modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy

Zadanie, którego podjęły się polskie instytucje rynku pracy, zaowocowało opracowaniem pierwszej wersji modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy, tzw. **modelu eksperckiego**. Z jednej strony osiągnięto pozytywny efekt końcowy w postaci zdefiniowania obszarów aktywności młodzieży i wskaźników poświadanych dla scharakteryzowania sytuacji młodych w danym obszarze. Zebrano i usystematyzowano informację o dostępnych źródłach danych i wskaźnikach, które mogłyby być wykorzystane w systemowych działaniach służących ocenie sytuacji młodych na rynku pracy. Z drugiej strony zidentyfikowano szereg problemów decydujących o niedoskonałości modelu, które zdefiniowały potrzebę dalszego rozwoju modelu w celu osiągnięcia jednego spójnego, akceptowanego przez różnych aktorów rynku pracy systemu monitorowania młodych na poziomie krajowym, który mógłby być następnie wykorzystany na szczeblu ponadnarodowym.

Wykonane prace pozwoliły na sformułowanie przede wszystkim **pożądanej wizji** monitoringu młodzieży. Model jest wyrazem dążenia do unifikacji metod monitorowania sytuacji młodych. Jednak nie wszystkie elementy tej wizji okazały się możliwe do realizacji. Do najpoważniejszych ze zdefiniowanych problemów zaliczono:

- a) „zagrożenie” systematycznego pozyskiwania części danych statystycznych, oznaczające: utrudniony dostęp do danych, niepewność kontynuacji ich zbierania lub problemy metodologiczne obniżające wiarygodność otrzymanych przy ich pomocy wyników (np. problem reprezentatywności danych na poziomie regionu, pochodzących z badania „Diagnoza Społeczna”);
- b) część wskaźników poświadanych do ujęcia w modelu nie pozwala na wyodrębnienie w prezentowanych danych kategorii wiekowych leżących w sferze zainteresowania modelu (np. w przypadku „dochodu rozporządzalnego na osobę w gospodarstwie domowym”);
- c) niejednolitość okresów sprawozdawczych (za poświadany okres sprawozdawczy w modelu przyjęto rok, w przypadku niektórych

wskaźników, jak np.: „przeciętne wynagrodzenie”, dane statystyczne prezentowane są co 2 lata) i opóźnienia w publikacji danych pochodzących np. z Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL);

- d) część pożądaných danych skatalogowano, jako dane niepublikowane, np. wskaźnik przedsiębiorczości osób młodych, w każdym takim przypadku pozyskanie danych wymagało interwencji zainteresowanych regionów w odpowiedniej instytucji (Głównym Urzędzie Statystycznym, odpowiednich ministerstwach);

Dodatkowo należy podkreślić, iż zaproponowany model koncentrował się na stronie podażyowej i nie uwzględniono w nim strony popytowej rynku pracy. Pomimo świadomości autorów o niepełnym katalogu obszarów posiadających wpływ na sytuację młodych na rynku pracy, nie udało się uwzględnić w nim popytu na pracę ze względu na brak podstawowych rzetelnych informacji nt. popytu na pracę w regionach. Ze względu na fakt, iż dostępne źródła danych (dane o ofertach pracy wpływających do publicznych służb zatrudnienia) prezentują dane nie spełniające funkcji informacyjnych (niepełność danych), a realizowane badania popytu na pracę posiadają charakter badań doraźnych, opartych w poszczególnych regionach na różnorodnych, autorskich metodykach. Luka informacyjna w tym zakresie uniemożliwiła obserwację istotnych zjawisk, takich jak: ocena szans na znalezienie pracy przez młodych ludzi.

Odrębnym problemem stało się nieuwzględnienie w modelu zjawiska migracji młodych. Wpłynął na to brak rzetelnych danych obrazujących to zjawisko. Dane dostępne w statystyce publicznej oparte na zameldowaniach i wymeldowaniach z pobytu stałego oceniono jako nie uwzględniające faktycznych ruchów migracyjnych.

Niewątpliwie dodaną wartością modelu eksperckiego stało się wypracowanie zestawu wskaźników monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy, pozyskanie większości często niepublikowanych danych i udostępnienie w jednym miejscu pozyskanej informacji o indykatorach oraz ich wartościach za lata 2000-2012. Opracowany model posiadał wysoką wartość informacyjną dla obserwacji dynamiki poszczególnych wskaźników oraz ze względu na ułatwienie dostępu do danych nt. młodzieży. Nie pozwalał jednak na jednoznaczną odpowiedź na pytanie, czy sytuacja młodzieży w danym regionie jest dobra, czy zła.

Dlatego też, w zakresie dalszych prac nad modelem grupa robocza zarekomendowała:

- a) podjęcie działań związanych z uzyskaniem dostępu do danych wskazanych w niniejszym opracowaniu jako luki informacyjne, w szczególności wykraczających poza obszary badawcze ujęte w modelu (strona popytowa rynku pracy oraz migracje osób młodych);
- b) implementację modelu w innych krajach europejskich, obejmującą:
  - podjęcie współpracy w celu rozszerzenia lub doprecyzowania wskaźników cząstkowych obrazujących zjawiska nasilające się w regionach innych krajów, a nie notowane w Polsce,
  - ustalenie źródeł pozyskiwania danych, dostępności danych na poziomie regionalnym w innych krajach europejskich.
  - wspólne wystąpienie członków ELRNM do Eurostatu z prośbą o wyliczenie brakujących wskaźników na poziomie regionalnym (NUTS 2) dla wszystkich państw, dla których dysponuje danymi.
- c) ukierunkowanie prac w stronę zmniejszenia zestawu wskaźników do najbardziej istotnych (o wysokim stopniu istotności) wpływających na sytuację osób młodych na rynku pracy i kompozycja na tej podstawie syntetycznej miary do komparatywnych analiz międzyregionalnych. Budowę takich wskaźników oceniono jako konieczną dla identyfikacji obszarów (terytorialnych), na których sytuacja osób młodych ulega pogorszeniu (funkcja ostrzegawcza), a także dla ukierunkowania instrumentów finansowych zgodnie z zasadą koncentracji i koordynacji polityki regionalnej UE (funkcja budżetowania). Wykorzystanie tak opracowanego, powszechnego i systematycznie zasilanego danymi modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy, uznano za konieczne dla precyzyjnego określania celów dla polityk regionalnych, krajowych, a także podejmowanych w ramach całej wspólnoty europejskiej (funkcja planowania i programowania),
- d) podjęcie kroków w celu budowy wskaźników syntetycznych sytuacji młodzieży w poszczególnych obszarach jej aktywności, ujętych w modelu, jak i jednego wskaźnika syntetycznego sytuacji młodzieży na rynku pracy.

3. Ekspercko-statystyczny model monitorowania sytuacji na rynku pracy

Rekomendacje wynikające z uzyskanych efektów prac nad eksperckim modelem monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy stały się podstawą poszukiwania rozwiązań, które pozwoliłyby na eliminację wskaźników nieistotnych z punktu widzenia oddziaływania na sytuację osób młodych na rynku pracy oraz pozwalających na budowę wskazanych indykatorów statystycznych. Wskaźniki wyselekcjonowane w modelu eksperckim zostały poddane analizie statystycznej.

3.1. Weryfikacja wskaźników i budowa miar syntetycznych

W założeniu, analiza statystyczna miała objąć dane za lata 2000–2012. Ze względu na nieudane próby zasilenia danymi wszystkich rekomendowanych wskaźników (np. z powodu braku danych w obszarze aktywność edukacyjna młodych), **analiza została ostatecznie przeprowadzona na danych z 2011 roku oraz na danych za jeden dodatkowy rok, różny dla każdego z badanych obszarów, uzależniony od dostępności danych.**³⁹

Na pierwszym etapie prac, dla wybranych zmiennych określono, czy jej wpływ na sytuację osób młodych na rynku pracy jest pozytywny (**stymulanta**), negatywny (**destymulanta**), czy też pozytywny, o ile jej wartość należy do odpowiedniego przedziału (**nominanta**). Wskaźniki zostały następnie ujednolicone ze względu na cel analizy i badaną grupę docelową (osoby w wieku 15–34 lata). W tym celu, w miarę możliwości, ze składników cząstkowych w wybranych grupach wieku (np. 18–24, 25–29, itp.) tworzone jeden wskaźnik syntetyczny dotyczący całej badanej grupy. Podobnie starano się grupować wskaźniki, które dotyczyły zagadnień powiązanych ze sobą (np. udział osób posiadających komputer z dostępem do Internetu oraz udział osób posiadających drukarkę). Trafność i rzetelność zaproponowanych wskaźników weryfikowano pod względem skorelowania poszczególnych miar. W przypadku, gdy dwa wskaźniki wy-

---

³⁹ M. Wałaszek, B. Osiewalska, *Młodzi na rynku pracy. Analiza statystyczna wskaźników ujętych w modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy*, Urząd Statystyczny w Krakowie, Kraków 2013, s. 9.

kazywały silną zależność (współczynnik korelacji na moduł był większy od 0,8), wybierano wskaźnik, który lepiej różnicował województwa (posiadał większy współczynnik zmienności). W przeprowadzonej analizie kryterium wyboru zmiennych na podstawie wartości współczynnika zmienności zostało uchylone ze względu na specyfikę wybranych obszarów, w których nie zawsze obserwuje się duże różnice w wartościach poszczególnych wskaźników⁴⁰. Tak jest np. w obszarze demografia, gdzie wartości zaproponowanych miar kształtują się na zbliżonym poziomie we wszystkich województwach, jednak przyjęto, że nawet drobne różnice, poprzez efekt skali (przełożenie na mieszkańców województwa ogółem), są istotne w ogólnej analizie.⁴¹

Syntetyczną miarę odzwierciedlającą sytuację osób młodych w poszczególnych obszarach modelu, jak i w przypadku wskaźnika zagregowanego, utworzono przy użyciu **metody sum standaryzowanych**, która należy do grupy metod bezwzorcowych porządkowania liniowego i należy do najpopularniejszych metod taksonomicznych⁴².

Zgodnie z wytycznymi metody, w analizie zastosowano kolejno następujące kroki:

- standaryzacja wszystkich k zmiennych,
- zamiana destymulant na stymulanty, poprzez przemnożenie wartości zmiennej standaryzowanej przez -1,
- dodanie wartości tak utworzonych zmiennych dla każdego z n przypadków (tu województw).

Doprowadziły one do utworzenia zagregowanego wskaźnika dla danego obszaru o , gdzie $o \in O = \{Z, B, D, E, R, A\}$: Z – Zatrudnienie, B – Bezrobocie, D – Demografia, E – Edukacja, R – Rodzina i warunki życia, A – Aktywność Społeczna.

Wskaźnik wyraża następujący wzór:

$$W_i^o = \sum_{j=1}^k w_{ij}, i=1, \dots, n,$$

⁴⁰ W analizach statystycznych zazwyczaj przyjmuje się, że zmienne, które wystarczająco różnicują badane przypadki i które powinny zostać uwzględnione w badaniu, posiadają współczynnik zmienności większy od 10%.

⁴¹ M. Wałaszek, B. Osiewalska, *Młodzi na rynku pracy. Analiza statystyczna wskaźników ujętych w modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy*, op. cit., s. 9-10.

⁴² M. Wałaszek, B. Osiewalska, *Młodzi na rynku pracy. Analiza statystyczna wskaźników ujętych w modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy*, op. cit., s. 17-18, za: J. Pocięcha, B. Podolec i in., *Metody taksonomiczne w badaniach społeczno-gospodarczych*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1988, s. 69-71.

gdzie w_{ij} oznacza wartość standaryzowanej j -tej stymulanty dla i -tego przypadku.⁴³

Następnie otrzymane wartości wskaźnika syntetycznego poddano rangowaniu (najczęściej sortując od wartości największej do najmniejszej). Tym samym przypadek posiadający rangę 1 uznano za najlepszy pod względem przyjętego kryterium oceny, zaś przypadek o randze n za najgorszy.

Wskaźnik syntetyczny wyrażony w wartościach standaryzowanych pokazuje, jak sytuacja w województwie różni się od średniej dla wszystkich województw (sytuacja województwa zależy od tła, którym są pozostałe regiony). Dodatnie wartości sugerują, że jest lepiej niż średnio we wszystkich województwach, ujemne – że gorzej.

W procesie budowy **wskaźnika syntetycznego ogólnego** łączącego informacje ze wszystkich obszarów, sytuację młodych rozważano pod kątem siły wpływu każdego z tych obszarów na ogólne warunki na rynku pracy. Przyjęto, że zjawiska zachodzące w rozważanych obszarach z różną intensywnością i w różnym tempie wpływają na kształtowanie się tegoż rynku. Dlatego na etapie tworzenia wskaźnika syntetycznego wprowadzono odpowiednie wagi dla każdego analizowanego obszaru.⁴⁴

„Obszary, które bezpośrednio charakteryzują sytuację osób młodych na rynku pracy, to zatrudnienie i bezrobocie. Poprzez uwzględnienie w nich wskaźniki możliwy jest pomiar skutków zachodzących przemian w bardzo krótkim okresie czasu. Ponadto miary te są najbardziej wrażliwe i przez to najlepiej obrazują obecną sytuację. W związku z tym obszary bezrobocia i zatrudnienia powinny mieć największą wagę spośród wszystkich rozważanych obszarów”. Wobec przyjętego założenia obszarom tym nadano najwyższe wagi.⁴⁵

Edukację, aktywność społeczną, demografię, rodzinę i warunki życia uznano za obszary pośrednio wpływające na sytuację osób młodych na rynku pracy i takie, w których zachodzące zmiany oddziałują na sytuację młodych w relatywnie długim okresie czasu: w przypadku edukacji po kilku, a w przypadku struktury demograficznej ludności – po kilkudziesię-

⁴³ M. Wałaszek, B. Osiewalska, *Młodzi na rynku pracy. Analiza statystyczna wskaźników ujętych w modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy*, op. cit., s. 17-18.

⁴⁴ Ibidem, s. 27-28.

⁴⁵ M. Wałaszek, B. Osiewalska, *Młodzi na rynku pracy. Analiza statystyczna wskaźników ujętych w modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy*, op. cit., s. 28.

ciu latach. Uznano jednocześnie, iż obszary edukacji i aktywności społecznej są najbardziej istotne pod względem siły wpływu, zwłaszcza z punktu widzenia pracodawcy, gdyż wykazują bezpośredni związek z kompetencjami i kwalifikacjami zawodowymi potencjalnych pracowników. Zgodnie z przyjętym założeniem, obszarom tym nadano wagi nieco wyższe niż obszarowi demografii czy rodziny i warunków życia. Uznano jednocześnie, iż zachodzące w nich przemiany wywołują skutki dla sytuacji młodych na rynku pracy następujące najwolniej, a ich oddziaływanie zdaje się być odczuwalne po upływie wielu lat.⁴⁶

„W nawiązaniu do powyższych rozważań, w niniejszej analizie – po szczegółowych dyskusjach i przeprowadzeniu wstępnych obliczeń – zdecydowano nadać poszczególnym obszarom następujące wagi:

- bezrobocie – waga 0,25
- zatrudnienie – waga 0,25
- edukacja – waga 0,15
- aktywność społeczna – waga 0,15
- demografia – waga 0,1
- rodzina i warunki życia – 0,1”⁴⁷

„Wskaźniki syntetyczne dla poszczególnych obszarów zostały zważone zgodnie z przyjętym schematem, a następnie dodane. Tym samym utworzono zagregowany wskaźnik opisujący sytuację osób młodych we wszystkich analizowanych obszarach łącznie, dla wszystkich n województw, który można wyrazić wzorem:

$$W_i = \sum_{o \in O} W_i^o, i=1, \dots, n,$$

gdzie, jak poprzednio, $o \in O = \{Z, B, D, E, R, A\}$: Z – Zatrudnienie, B – Bezrobocie, D – Demografia, E – Edukacja, R – Rodzina i warunki życia, A – Aktywność Społeczna, zaś W_i^o jest wskaźnikiem syntetycznym dla danego obszaru o oraz województwa i ”⁴⁸

Tak utworzony wskaźnik został następnie poddany rangowaniu, w którym – na wzór wskaźników syntetycznych dla danego obszaru – przypadek posiadający rangę 1 (najwyższa wartość wskaźnika) uznano za najlepszy, zaś przypadek o randze n – za najgorszy.⁴⁹

⁴⁶ Ibidem, s. 28.

⁴⁷ Ibidem, s. 28.

⁴⁸ Ibidem, s. 28.

⁴⁹ Ibidem, s. 28.

3.2. Wyniki analizy sytuacji osób młodych w obszarach kluczowych: bezrobocie i zatrudnienia

Po wyeliminowaniu zmiennych (wskaźników) silnie ze sobą skorelowanych oraz trudnych w interpretacji, do budowy wskaźnika syntetycznego w obszarze **zatrudnienie** wykorzystano⁵⁰:

- współczynnik aktywności zawodowej,
- udział absolwentów podejmujących pracę,
- przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto.

Z analiz wykluczono wskaźnik zatrudnienia, który był silnie skorelowany ze współczynnikiem aktywności zawodowej. Mimo wyższego współczynnika zmienności nie został wzięty do analizy, ze względu na brak dostępu do danych statystycznych dla osób w wieku 15-34 lata. W analizie zarekomendowano jednak włączenie w przyszłości tego wskaźnika do analiz, po uzyskaniu niezbędnych danych.⁵¹ Uzyskany wskaźnik syntetyczny w obszarze **zatrudnienie** przyjął wartości z przedziału od -1,96 dla województwa łódzkiego do 5,07 dla województwa mazowieckiego. Porównanie wskaźnika dla badanych lat 2006 i 2011 pokazało, iż pozycja województwa mazowieckiego w porównaniu z rokiem 2006 nie uległa zmianie, natomiast znacznie pogorszyła się sytuacja województwa łódzkiego. Spadło ono z pozycji drugiej w 2006 r. na pozycję szesnastą, co może być związane ze spadkiem udziału absolwentów podejmujących pracę. Pod względem wskaźników cząstkowych przyjętych do modelu przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wyraźnie zdystansowało województwo mazowieckie od reszty regionów. Płace okazały się tutaj wyższe o ponad 38% od średniego wynagrodzenia we wszystkich województwach i o blisko 26% od zarobków w drugim w kolejności województwie dolnośląskim. Najgorszą sytuację młodych osób w obszarze zatrudnienia odnotowano w województwie łódzkim. Wskaźniki cząstkowe, takie jak: przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto i udział absolwentów podejmujących pracę po raz pierwszy, uplasowały je na jedenastym i szesnastym miejscu, a wskaźnik aktywności zawodowej na drugim.

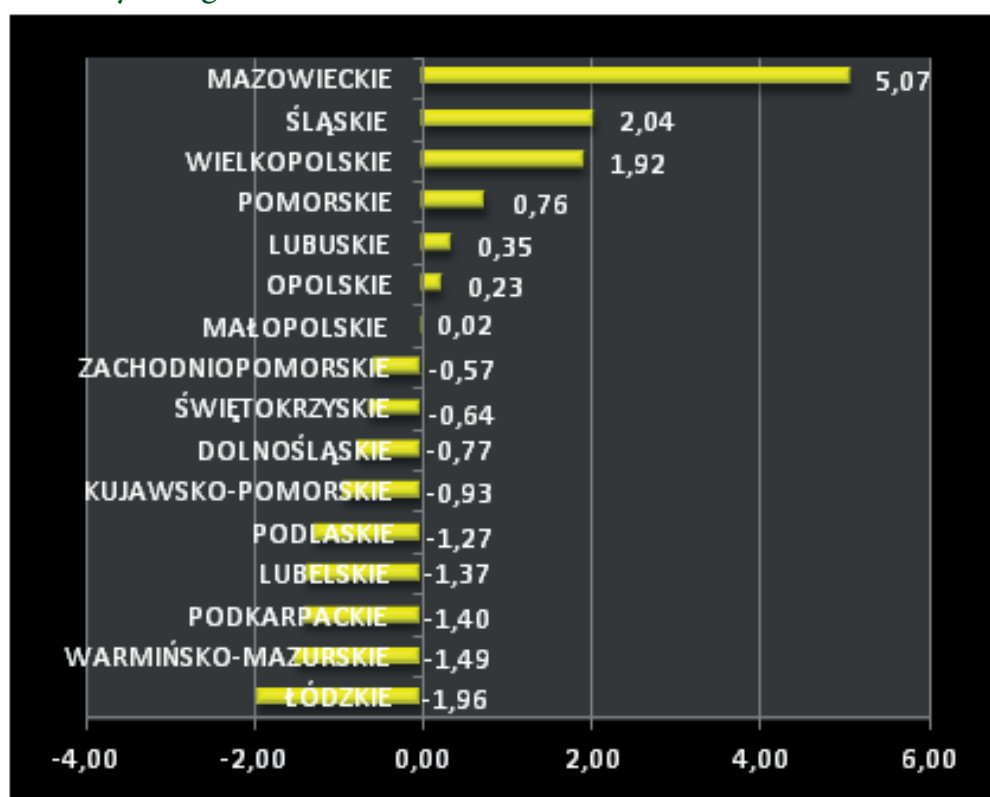
---

⁵⁰ Ibidem, s. 18.

⁵¹ Ibidem, s. 10-11.

Wykres 1. Ranking województw w 2011 r. według wartości wskaźnika syntetycznego w obszarze **zatrudnienie**

Źródło: M. Wałaszek, B. Osiewalska, *Młodzi na rynku pracy. Analiza statystyczna wskaźników ujętych w modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy*, op. cit., s. 19.

Po wstępnej analizie wskaźników proponowanych przez grupę roboczą w obszarze **bezrobocie** do budowy wskaźnika syntetycznego użyto pięciu wskaźników cząstkowych⁵²:

- udział bezrobotnych w wieku 18–34 lata w ogólnej liczbie bezrobotnych,
- stopa bezrobocia osób w wieku 15–34 lata,
- wskaźnik płynności dla bezrobotnych w wieku 18–24 lata,
- udział bezrobotnych w wieku 18–24 lata bez stażu pracy w bezrobotnych w wieku 18–24 lata ogółem,
- udział długotrwale bezrobotnych w wieku 18–34 lata w bezrobotnych w wieku 18–34 lata ogółem.

Należy wspomnieć, iż z analiz wykluczono wskaźnik: **udział bezrobotnych w wieku 18–24 lata wg poziomu wykształcenia wśród bezrobotnych w wieku 18–24 lata ogółem (bezrobocie rejestrowane)**. Wskaź-

⁵² Ibidem, s. 20.

nik został wykluczony z analizy ze względu na trudności w określeniu kierunku jego wpływu na sytuację osób młodych (pozytywny/negatywny). Bez szczegółowych analiz przyczynowo-skutkowych niemożliwe okazało się określenie, który typ wykształcenia jest bardziej pożądanym/niepożądanym z punktu widzenia obszaru bezrobocia.⁵³

Budowę wskaźnika syntetycznego w obszarze **bezrobocie** przeprowadzono dla roku 2011 i porównawczo dla roku 2005. Wartości wskaźnika syntetycznego dla 2001r. obejmowały zakres od -5,41 do 3,67 i bardzo wyraźnie różnicowały województwa. Najniższą wartość wskaźnika wystąpiła w podkarpackim, zarówno w roku 2011, jak i 2005. Na piętnastej pozycji plasowało się województwo świętokrzyskie (podobnie jak w 2005 r.). Najkorzystniejszą sytuację w obszarze bezrobocia odnotowało województwo dolnośląskie, awansując w rankingu z pozycji szóstej, jaką zajmowało w 2005 r., na pierwszą w 2011r. Województwo mazowieckie uplasowało się trzecim miejscu w 2005 r. i piątym w 2011.⁵⁴

Tabela 4. Wyniki budowy wskaźnika syntetycznego w obszarze bezrobocia

województwo	wskaźnik syntetyczny 2005	ranking 2005	wskaźnik syntetyczny 2011	ranking 2011
dolnośląskie	1,50	6	3,67	1
kujawsko-pomorskie	-3,31	14	-2,00	13
lubelskie	-1,87	13	-2,74	14
lubuskie	2,11	4	2,07	4
łódzkie	2,73	2	1,00	7
małopolskie	1,76	5	-0,83	10
mazowieckie	2,27	3	1,85	5
opolskie	0,68	8	2,63	3
podkarpackie	-4,22	16	-5,41	16
podlaskie	0,14	9	-1,20	11
pomorskie	0,81	7	0,73	8
śląskie	2,97	1	3,11	2
świętokrzyskie	-4,02	15	-3,41	15
warmińsko-mazurskie	-0,69	12	-1,24	12

⁵³ Ibidem, s. 12.

⁵⁴ Ibidem, s. 20.

województwo	wskaźnik syntetyczny 2005	ranking 2005	wskaźnik syntetyczny 2011	ranking 2011
wielkopolskie	-0,67	11	0,34	9
zachodniopomorskie	-0,19	10	1,42	6

Źródło: M. Wałaszek, B. Osiewalska, *Młodzi na rynku pracy. Analiza statystyczna wskaźników ujętych w modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy*, op. cit., s. 21.

Pogłębienie analiz w obszarze bezrobocia, na poziomie wskaźników częściowych pokazuje najniższe wartości w przypadku trzech na pięć wskaźników częściowych w stosunku do województwa podkarpackiego: stopa bezrobocia osób w wieku 15–34 lata, wskaźnik płynności dla bezrobotnych w wieku 18–24 lata, udział długotrwale bezrobotnych w wieku 18–34 lata wśród bezrobotnych w wieku 18–34 lata ogółem. Natomiast dla pozostałych wskaźników, przyjmowane dla tego województwa wartości, zawsze wypadały niekorzystnie w stosunku do średniej dla wszystkich województw.

3.3. Wyniki analizy sytuacji osób młodych w obszarach kontekstowych: demografia, edukacja, rodzina i warunki życia, aktywność społeczna

Wskaźnik syntetyczny w obszarze demografii zbudowano na podstawie dwóch wskaźników przyjętych do analizy⁵⁵:

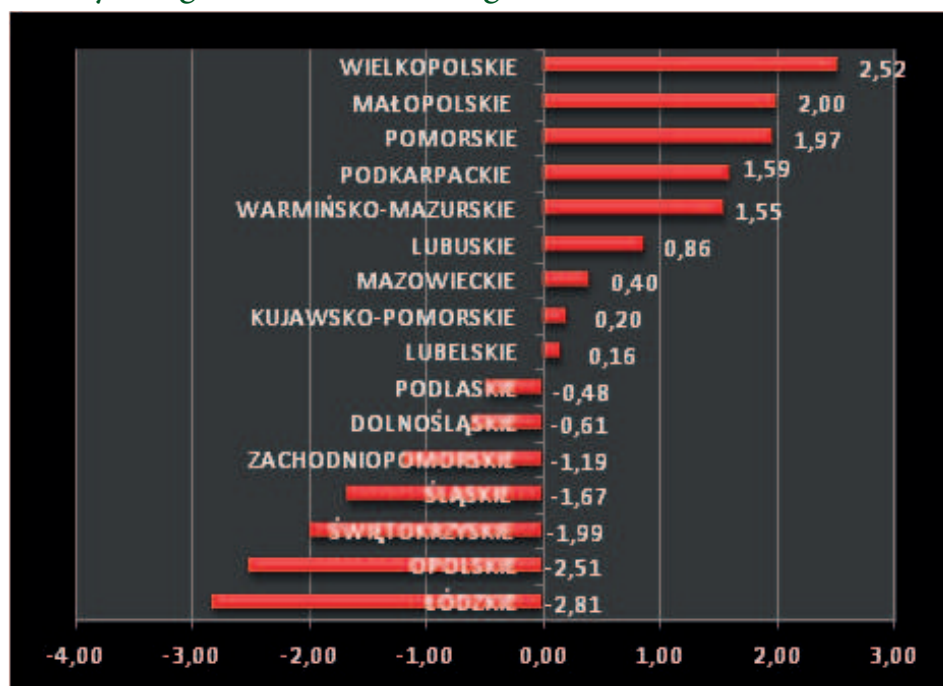
- udziału osób w wieku 15–34 lata w ogólnej liczbie ludności,
- liczby urodzeń na 1 tys. mieszkańców.

W 2011 r. najlepiej pod względem rozważanego kryterium kształtowała się sytuacja młodzieży w województwie wielkopolskim (pierwsza pozycja w roku 2011 wobec trzeciej pozycji w dodatkowej analizie dla roku 2002), następnie małopolskim (piąta pozycja w 2002 r.) oraz pomorskim (trzecia pozycja również w 2002 r.) W tych województwach zjawiska związane ze starzeniem się populacji (mierzone w analizie poprzez udział osób w wieku 15–34 lata w ogólnej liczbie ludności oraz liczbę urodzeń żywych na 1 tys. mieszkańców) okazały się mniej intensywne niż w pozostałych województwach. Najgorszą sytuację młodych pod względem demograficz-

⁵⁵ Ibidem, s. 22.

nym zanotowano w 2011 r. w województwie łódzkim, z wyraźnym odchyleniem od pozostałych województw i niezmienną pozycją od 2002 r.⁵⁶

Wykres 2. Ranking województw w 2011 r. według wartości wskaźnika syntetycznego w obszarze demografia

Źródło: M. Wałaszek, B. Osiewalska, *Młodzi na rynku pracy. Analiza statystyczna wskaźników ujętych w modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy*, op. cit., s. 22.

W następnym z obszarów kontekstowych, obszarze **edukacji**, po analizie rzetelności wskaźników zaproponowanych przez grupę roboczą, przyjęto do analizy dwa wskaźniki: przedwczesne wypadanie z systemu kształcenia i zdawalność egzaminu zawodowego. Wykluczono zaś z analizy cztery z sześciu rekomendowanych wskaźników: udział uczniów szkół zawodowych w ogólnej liczbie uczniów, liczbę absolwentów według kierunków kształcenia, aktywność edukacyjną osób młodych, strukturę wykształcenia osób młodych, w miejsce których zaproponowano trzy inne. Łącznie więc do budowy wskaźnika syntetycznego wykorzystano pięć miar⁵⁷:

- przedwczesne wypadanie z systemu kształcenia,
- zdawalność egzaminu zawodowego,
- zdawalność egzaminu maturalnego,

⁵⁶ Ibidem, s. 22.

⁵⁷ Ibidem, s. 14-15.

- absolwenci szkół wyższych na 10 tys. ludności,
- słuchacze studiów podyplomowych i uczestnicy studiów doktorskich na 10 tys. ludności.

Otrzymane wartości wskaźnika syntetycznego dla roku 2011 obejmowały zakres od -4,9 do 6,5 i bardzo silnie różnicowały województwa. Małopolskie, a za nim Mazowieckie zajęły najwyższe pozycje w rankingu, silnie dystansując pozostałe regiony kraju. Sytuacja osób młodych pod względem edukacji w tych województwach okazała się najkorzystniejsza. Takie same pozycje zajęły one również w roku 2007. Najslabiej pod względem edukacji wypadły województwa: zachodniopomorskie (szesnasta pozycja wobec piętnastej dla dodatkowej analizy przeprowadzonej na 2007 r.) oraz warmińsko-mazurskie (piętnasta pozycja wobec dwunastej w 2007 r.).⁵⁸

Tabela 5. Wyniki budowy wskaźnika syntetycznego w obszarze **edukacja**

województwo	wskaźnik syntetyczny 2007	ranking 2007	wskaźnik syntetyczny 2011	ranking 2011
dolnośląskie	-1,35	11	1,41	3
kujawsko-pomorskie	0,34	7	0,69	6
lubelskie	1,14	3	0,46	7
lubuskie	-4,47	16	-2,46	13
łódzkie	0,90	5	-0,21	10
małopolskie	6,45	1	6,46	1
mazowieckie	6,35	2	5,10	2
opolskie	-2,13	13	-2,83	14
podkarpackie	0,29	8	-0,51	11
podlaskie	0,94	4	1,19	4
pomorskie	-1,00	10	-0,03	9
śląskie	-0,50	9	0,43	8
świętokrzyskie	-2,17	14	-1,43	12
warmińsko-mazurskie	-2,06	12	-4,61	15
wielkopolskie	0,72	6	1,18	5
zachodniopomorskie	-3,44	15	-4,86	16

⁵⁸ Ibidem, s. 23.

Źródło: M. Wałaszek, B. Osiewalska, *Młodzi na rynku pracy. Analiza statystyczna wskaźników ujętych w modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy*, op. cit., s. 24.

W kolejnym obszarze modelu **rodzina i warunki życia** w przypadku wskaźnika gospodarstwa domowe wyposażone w niektóre przedmioty trwałego użytkowania (komputer z dostępem do Internetu, drukarka, samochód osobowy, telefon komórkowy) – z czterech dostępnych wskaźników, utworzono dwa: gospodarstwa domowe wyposażone w prywatny samochód osobowy oraz gospodarstwa domowe wyposażone w drobne przedmioty trwałego użytkowania (komputer z dostępem do Internetu, telefon komórkowy, drukarka – wskaźnik uśredniony). Zaproponowano również w tym obszarze wskaźnik dodatkowy: zatrudnienia osób niepełnosprawnych.⁵⁹ Ostatecznie do analizy włączono sześć miar⁶⁰:

- przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na jedną osobę w gospodarstwie domowym,
- wskaźnik zagrożenia ubóstwem,
- ludność w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej,
- gospodarstwa domowe wyposażone w prywatny samochód osobowy,
- gospodarstwa domowe wyposażone w drobne przedmioty trwałego użytkowania (komputer z dostępem do Internetu, drukarka, telefon komórkowy),
- wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych.

Porównanie wartości wskaźnika syntetycznego w 2011 r. pomiędzy polskimi regionami pozwala na stwierdzenie, iż najlepsze warunki w obszarze rodzina i warunki życia wystąpiły w województwie mazowieckim, które silnie odstaje pod tym względem od pozostałych regionów. Na pozycję tego województwa znacząco wpływa najwyższa wartość przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego przypadającego na jedną osobę w gospodarstwie domowym oraz największy udział gospodarstw domowych wyposażonych w drobne przedmioty trwałego użytkowania. Dodatkowa analiza przeprowadzona dla roku 2008 również potwierdza najlepsze warunki dla tego regionu. Najgorsza sytuacja młodzieży w obszarze rodziny i warunków życia w 2011 r. wystąpiła w województwie lubelskim (szes-

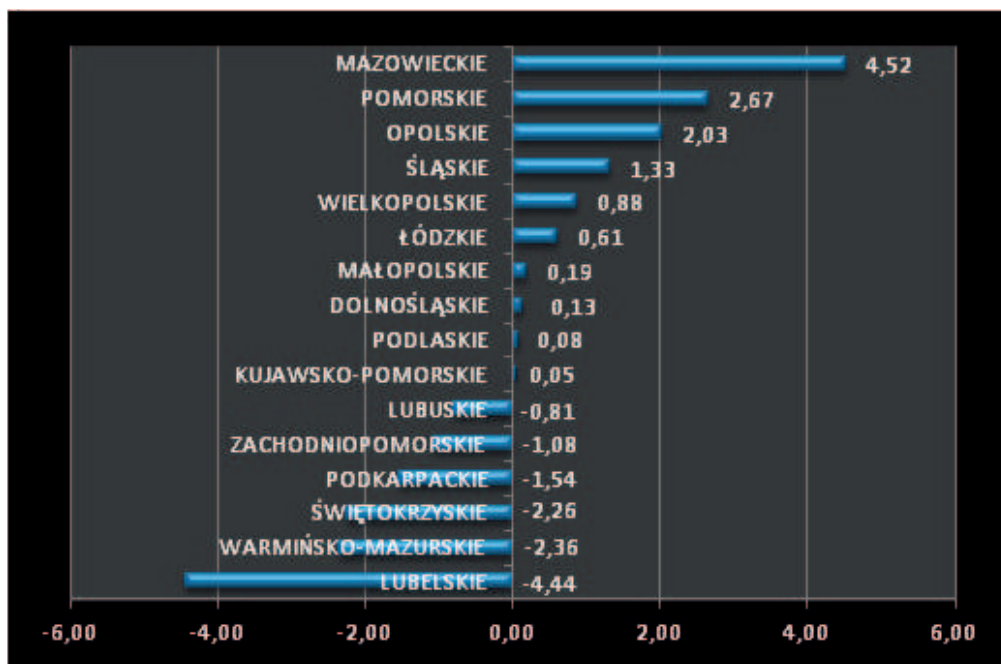
---

⁵⁹ Ibidem, s. 16.

⁶⁰ Ibidem, s. 24-25.

nasta pozycja wobec piętnastej w 2008 r.), głównie z powodu najniższych dochodów gospodarstw domowych, najwyższego wskaźnika zagrożenia ubóstwem oraz najniższego udziału gospodarstw domowych wyposażonych w drobne przedmioty trwałego użytkowania.⁶¹

Wykres 3. Ranking województw w 2011 r. według wartości wskaźnika syntetycznego w obszarze *rodzina i warunki życia*

Źródło: M. Wałaszek, B. Osiewalska, *Młodzi na rynku pracy. Analiza statystyczna wskaźników ujętych w modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy*, op. cit., s. 25.

W ostatnim z obszarów **aktywność społeczna** za rok diagnozy przyjęto rok 2011. Proponowane wskaźniki cząstkowe oparto na propozycji grupy roboczej⁶²:

- udział w wolontariacie osób w wieku 16–34 lata w ogóle respondentów w tej grupie wieku,
- członkostwo w organizacjach pozarządowych osób w wieku 16–34 lata w ogóle respondentów w tej grupie wieku,
- udział w nabożeństwach i spotkaniach religijnych osób w wieku 16–34 lata w ogóle respondentów w tej grupie wieku,
- udział w działaniach skierowanych na rzecz społeczności lokalnej osób w wieku 25–34 lata w ogóle respondentów w tej grupie wieku,

⁶¹ Ibidem, s. 25.

⁶² Ibidem, s. 24.

- udział w ostatnich wyborach osób w wieku 25--34 lata w ogóle respondentów w tej grupie wieku.

Ze względu na zastosowane w tym obszarze wskaźniki wykorzystujące dane z badania „Diagnoza Społeczna”, realizowanego co dwa lata, którego finansowanie uzależnione jest od środków Unii Europejskiej, zalekomendowano poszukiwanie w przyszłości danych z innych źródeł.⁶³

Otrzymane wartości wskaźnika syntetycznego dla roku 2011 obejmowały zakres od -9,5 do 4,6, w związku z czym silnie różnicowały województwa. Najniższą wartość wskaźnika odnotowano w województwie warmińsko-mazurskim (w analizie porównawczej wykonanej dla roku 2000, województwo to zajmowało piętnastą pozycję). Najwyższy poziom aktywności społecznej wykazywała młodzież województwa pomorskiego, które awansowało na pierwszą pozycję w rankingu z trzeciej zajmowanej w 2000 roku. Ciekawym jest fakt, iż województwo mazowieckie zajmowało piętnastą pozycję zarówno w 2011, jak i 2000 roku.⁶⁴

Tabela 6. Wyniki budowy wskaźnika syntetycznego w obszarze aktywność społeczna

województwo	wskaźnik syntetyczny 2000	ranking 2000	wskaźnik syntetyczny 2011	ranking 2011
dolnośląskie	-1,23	11	0,49	8
kujawsko-pomorskie	-2,12	12	-2,29	13
lubelskie	3,48	2	3,24	4
lubuskie	-0,93	10	-1,42	11
łódzkie	-2,80	14	-2,53	14
małopolskie	2,02	4	3,84	3
mazowieckie	-3,49	15	-2,74	15
opolskie	0,70	8	0,03	9
podkarpackie	7,90	1	4,44	2
podlaskie	1,13	7	-0,39	10
pomorskie	2,71	3	4,59	1
śląskie	-0,93	9	-1,98	12
świętokrzyskie	2,01	5	2,82	5
warmińsko-mazurskie	-7,39	16	-9,52	16
wielkopolskie	1,26	6	0,93	6

⁶³ Ibidem, s. 25.

⁶⁴ Ibidem, s. 26.

zachodniopomorskie	-2,32	13	0,50	7

Źródło: M. Wałaszek, B. Osiewalska, *Młodzi na rynku pracy. Analiza statystyczna wskaźników ujętych w modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy*, op. cit., s. 27.

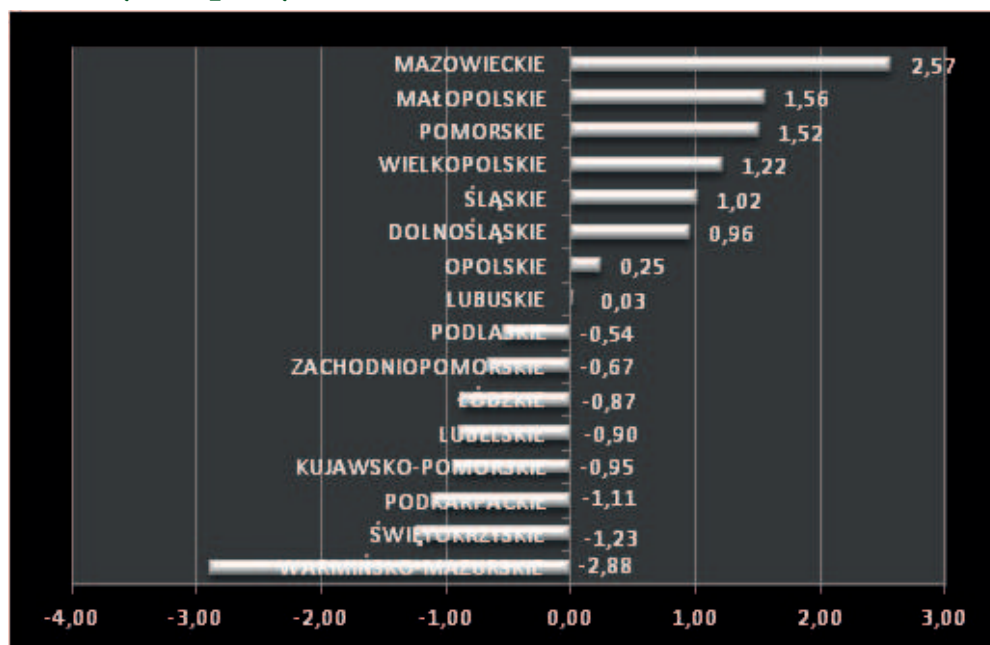
„W województwie pomorskim (najwyższa wartość wskaźnika) wszystkie wskaźniki częściowe osiągnęły wartość wyższą niż średnia dla wszystkich regionów. Dwa wskaźniki częściowe przyjmowały tu drugie, co do wielkości, udziały procentowe (członkostwo w organizacjach pozarządowych osób w wieku 16–34 lata do ogółu osób w tej grupie wieku, udział w działaniach skierowanych na rzecz społeczności lokalnej osób w wieku 25–34 lata do ogółu osób w tej grupie wieku). Z kolei województwo warmińsko-mazurskie (najniższa wartość wskaźnika syntetycznego) w przypadku czterech z pięciu wskaźników częściowych zanotowało najniższe wartości. Jedynie w przypadku wskaźnika związanego z udziałem w działaniach skierowanych na rzecz społeczności lokalnej zajmowało jedenastą pozycję w rankingu”.⁶⁵

3.4. Sytuacja osób młodych na rynku pracy – analiza syntetyczna

Wskaźnik syntetyczny dla wszystkich obszarów łącznie obliczono dla roku 2011. Był to jedyny rok, w którym zebrano dane dla wszystkich ze wskaźników zaproponowanych do budowy modelu statystycznego opartego na metodzie sum standaryzowanych. Zagregowany wskaźnik przyjął wartości od -2,88 dla województwa warmińsko-mazurskiego do 2,57 dla województwa mazowieckiego. Oznacza to, najlepszą sytuację młodych na **ryнку pracy w analizowanym roku w województwie mazowieckim, najgorszą zaś w warmińsko-mazurskim.**

⁶⁵ Ibidem, s. 25.

Wykres 4. Ranking województw w 2011 r. według wartości **zagregowanego wskaźnika ogólnego**, opisującego **sytuację osób młodych na rynku pracy**

Źródło: M. Wałaszek, B. Osiewalska, *Młodzi na rynku pracy. Analiza statystyczna wskaźników ujętych w modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy*, op. cit., s. 29.

Na podstawie wartości zagregowanego wskaźnika polskie regiony zostały podzielone na cztery grupy. Do **grupy czwartej**, o najgorszych warunkach na rynku pracy pod kątem oceny sytuacji osób młodych, w której zanotowano **bardzo niskie wartości wskaźnika ogólnego**, zaliczono jedno województwo: *warmińsko-mazurskie*.

Do **trzeciej grupy** województw o sytuacji młodzieży na rynku pracy raczej niekorzystnej w porównaniu z innymi regionami kraju (**niskie wartości wskaźnika**), zaliczono województwa: *podlaskie, zachodniopomorskie, łódzkie, lubelskie, kujawsko-pomorskie, podkarpackie, świętokrzyskie*. Do **drugiej grupy** województw o sytuacji osób młodych na rynku pracy ocenianej jako dobra (wysokie wartości wskaźnika), zaliczono województwa: *wielkopolskie, śląskie, dolnośląskie, opolskie, lubuskie*. Z kolei do **pierwszej grupy** włączono województwa o najkorzystniejszych warunkach na rynku pracy dla osób w wieku 15–34 lata. Do województw o najwyższych, bardzo wysokich wartościach wskaźnika, zaliczono województwa: *mazowieckie, małopolskie, i pomorskie*.⁶⁶

⁶⁶ Ibidem, s. 29.

Poszczególne grupy województw zostały wyodrębnione na podstawie poniższych wzorów:

$x_i \leq \bar{x} - s$ – bardzo niski poziom wskaźnika ogólnego

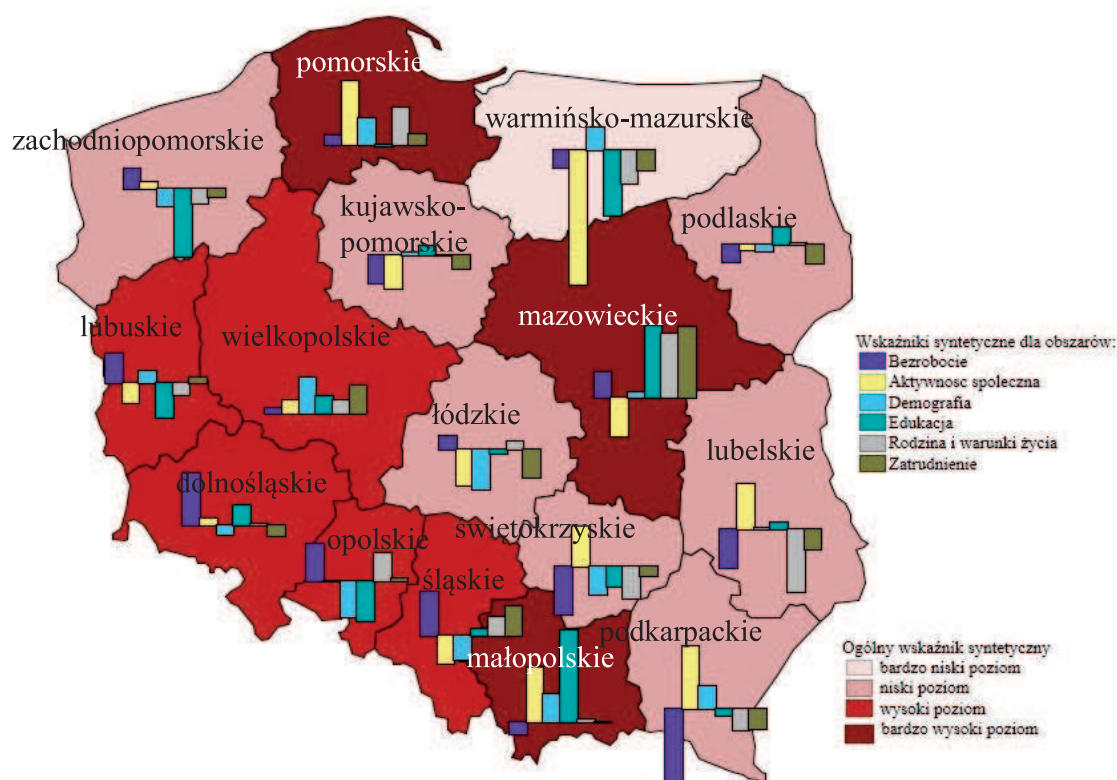
$\bar{x} - s < x_i \leq \bar{x}$ – niski poziom wskaźnika ogólnego

$\bar{x} < x_i \leq \bar{x} + s$ – wysoki poziom wskaźnika ogólnego

$x_i > \bar{x} + s$ – bardzo wysoki poziom wskaźnika ogólnego,

gdzie $\bar{x}$ – średnia wartość wskaźnika ogólnego, s – odchylenie standardowe wskaźnika ogólnego, x_i – wartość wskaźnika ogólnego dla i-tego województwa.⁶⁷

Mapa 1. Sytuacja osób młodych na rynku pracy w 2011 r.

Źródło: M. Wałaszek, B. Osiewalska, *Młodzi na rynku pracy. Analiza statystyczna wskaźników ujętych w modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy*, op. cit., s. 30.

Zestawienie otrzymanych wartości wskaźników syntetycznych w poszczególnych obszarach aktywności osób młodych oraz zagregowanego wskaźnika ogólnego zawodowej prezentuje tabela 7.

⁶⁷ Ibidem, s. 31.

Tabela 7. Wartości wskaźników syntetycznych w poszczególnych obszarach i zagregowanego wskaźnika ogólnego w 2011 r.

województwo	zatrudnienie	bezrobocie	edukacja	aktywność społeczna	demografia	rodzina i warunki życia	zagregowany wskaźnik ogólny
dolnośląskie	-0,77	3,67	1,41	0,49	-0,61	0,13	0,96
kujawsko-pomorskie	-0,93	-2,00	0,69	-2,29	0,20	0,05	-0,95
lubelskie	-1,37	-2,74	0,46	3,24	0,16	-4,44	-0,90
lubuskie	0,35	2,07	-2,46	-1,42	0,86	-0,81	0,03
łódzkie	-1,96	1,00	-0,21	-2,53	-2,81	0,61	-0,87
małopolskie	0,02	-0,83	6,46	3,84	2,00	0,19	1,56
mazowieckie	5,07	1,85	5,1	-2,74	0,40	4,52	2,57
opolskie	0,23	2,63	-2,83	0,03	-2,51	2,03	0,25
podkarpackie	-1,40	-5,41	-0,51	4,44	1,59	-1,54	-1,11
podlaskie	-1,27	-1,20	1,19	-0,39	-0,48	0,08	-0,54
pomorskie	0,76	0,73	-0,03	4,59	1,97	2,67	1,52
śląskie	2,04	3,11	0,43	-1,98	-1,67	1,33	1,02
świętokrzyskie	-0,64	-3,41	-1,43	2,82	-1,99	-2,26	-1,23
warmińsko-mazurskie	-1,49	-1,24	-4,61	-9,52	1,55	-2,36	-2,88
wielkopolskie	1,92	0,34	1,18	0,93	2,52	0,88	1,22
zachodniopomorskie	-0,57	1,42	-4,86	0,50	-1,19	-1,08	-0,67

Źródło: M. Wałaszek, B. Osiewalska, *Młodzi na rynku pracy. Analiza statystyczna wskaźników ujętych w modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy*, op. cit., s. 30.

W tabeli czerwoną czcionką oznaczono największą oraz najmniejszą wartość wskaźnika w danym obszarze. Analiza wartości zagregowanego wskaźnika syntetycznego na poziomie województw w odniesieniu do wartości skalników syntetycznych w poszczególnych obszarach pokazuje mocne i słabe strony poszczególnych regionów w określonych obszarach aktywności posiadających wpływ na sytuację młodzieży na rynku pracy. Dla przykładu, województwo mazowieckie, posiadające najwyższą wartość wskaźnika zagregowanego, posiada jednocześnie jedną z najgorszych sytuacji w obszarze **aktywności społecznej** oraz w **obszarze demografii**. Identyfikowana sytuacja może zastanawiać nad siłą wpływu obszaru **aktywności społecznej** na sytuację ogólną sytuację młodzieży na rynku pra-

cy. Wskazuje ona bowiem, że aktywność społeczna, która zgodnie z otrzymaną wartością wskaźnika syntetycznego w tym obszarze: -2,74, nie jest mocną stroną młodzieży regionu mazowieckiego, może mieć nikły wpływ na ogólną sytuację młodzieży na rynku pracy (która w przypadku województwa mazowieckiego jest najlepsza w kraju).

3.5. Wnioski i rekomendacje uzyskane z przeprowadzonych prac nad budową ekspercko-statystycznego modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy

Uzyskany w trakcie budowy modelu ekspercko-statystycznego wskaźnik zagregowany można nazwać „satelitarnym wskaźnikiem oceny sytuacji młodych na rynku pracy”, ponieważ wskaźniki syntetyczne dotyczą zarówno obszarów bezpośrednio związanych z rynkiem pracy (**zatrudnienie i bezrobocie**), jak i jego otoczeniem (**demografia, edukacja, rodzina i warunki życia oraz aktywność społeczna**)”.

Przeprowadzona w trakcie prac nad modelem analiza poszczególnych wskaźników doprowadziła z jednej strony do eliminacji z modelu eksperckiego opracowanego przez grupę roboczą danych liczbowych o charakterze bezwzględny. Z drugiej strony pozwoliła na eliminację wskaźników takich jak: struktura osób młodych w danym obszarze pod względem: wykształcenia, typu edukacji czy rodzaju umowy, które przy budowie wskaźników syntetycznych są trudne do wykorzystania i interpretacji. Nie pozwalają bowiem na jednoznaczne określenie zmiennych najbardziej pożądanych z punktu widzenia danego obszaru, np. w przypadku struktury zatrudnienia osób młodych należałoby wskazać jedną zmienną, np. umowa na czas nieokreślony, która byłaby najbardziej pożądana (niepożądana) pod kątem badanego obszaru. W obecnej postaci modelu zwrócono uwagę, iż zmienne te mogłyby być wykorzystane przy opisie finalnie uzyskanych wartości w ramach wskaźnika zagregowanego, np. „średni udział osób zatrudnionych na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony w grupie województw o bardzo niskim poziomie wskaźnika ogólnego wynosił 34,8%”⁶⁸.

Prace nad modelem ekspercko - statystycznym doprowadziły również do opracowania kilku istotnych rekomendacji:

---

⁶⁸ Ibidem, s. 31.

- wskazania na konieczność połączenia obszarów kluczowych **zatrudnienie i bezrobocie** w jeden: **sytuacja na rynku pracy** oraz uzupełnienie tego obszaru o wskaźniki: wolne miejsca pracy na 1 tys. osób aktywnych zawodowo oraz wskaźnik skonstruowany na bazie badania koniunktury GUS, związany z barierami rozwoju wynikającymi z kosztów zatrudnienia⁶⁹. W ten sposób uzyskany zostanie obraz gotowości pracodawców do zatrudniania nowych pracowników;
- przyjęcie ujednoliconego zakresu podmiotowego badania – dokładna analiza dostępnych danych statystycznych wskazała bowiem na odnoszenie się poszczególnych danych statystycznych do różnych kategorii wiekowych, np. w obszarze **bezrobocie** stopa bezrobocia wyliczona jest dla osób w wieku 15–34 lata, a wskaźnik płynności dla bezrobotnych dla osób w wieku 18–24 lata.⁷⁰

Otrzymany model nazwano ekspercko-statystycznym z powodu połączenia w nim metod statystycznych z ekspercką oceną siły wpływu poszczególnych obszarów kontekstowych i kluczowych na ogólną sytuację młodzieży na rynku pracy. Zarówno rekomendacje powstałe w wyniku prac nad modelem jak i wykorzystany w nim element oceny eksperckiej, stały się jedną z przyczyn poszukiwania następnych rozwiązań, które pomogłyby wyeliminować złe strony modelu. Odnośnie eksperckiej oceny siły wpływu danego obszaru na sytuację młodych na rynku pracy, dyskusyjne i trudne do obrony stało się też nadanie przez ekspertów takich, a nie innych wag poszczególnym obszarom oraz nie uwzględnienie ujemnej siły wpływu danego obszaru na wartość wskaźnika zagregowanego.

⁶⁹ Za: M. Wałaszek, B. Osiewalska, *Młodzi na rynku pracy. Analiza statystyczna wskaźników ujętych w modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy*, op. cit., s. 31. *Koniunktura w przemyśle, budownictwie, handlu i usługach 2000-2013* [online], Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2013, tryb dostępu: http://www.stat.gov.pl/gus/5840_2794_PLK_HTML.htm (data wejścia: 04.12.2013), Wzór przykładowej ankiety http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/AKU-m_2013.pdf

⁷⁰ Ibidem, s. 31.

4. Ponadnarodowy model monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy

Prace nad modelem ponadnarodowym podjęto zgodnie z rekomendacją grupy roboczej, wskazującą na konieczność pozyskania partnera ponadnarodowego dla celów implementacji polskich rozwiązań na grunt międzynarodowy. Nastąpiło to zgodnie z głównym celem przyświecającym rozpoczęciu prac nad modelem, którym jest opracowanie takiego schematu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy, który mógłby stać się benchmarkiem dla innych krajów. Współpracę nawiązano z przedstawicielami niemieckich publicznych służb zatrudnienia Federalną Agencją Pracy Regionalną Dyrekcją Berlin-Brandenburg – *Bundesagentur für Arbeit Reginaldirektion Berlin-Branderburg* (BA).

BA jest jednostką sektora publicznego świadczącą przede wszystkim usługi administratora pracy i płatnika świadczeń socjalnych. Faktyczny zakres tej prężnie działającej jednostki jest znacznie szerszy i bardziej zróżnicowany, a jej „samoocena znacznie wykracza poza ten sposób myślenia”. Z jednej strony instytucja ta wykonuje swoje zadania zgodnie z celami prawnymi i zadaniami, w imieniu Republiki Federalnej Niemiec, w ścisłej współpracy z instytucjami samorządności. Z drugiej, aktywnie korzysta z przyznanych uprawnień w kreowaniu swojego programu działań. W tym sensie, postrzega siebie jako „przedsiębiorstwo z kontraktem publicznym”⁷¹

BA jest odpowiedzialna za obecny i przyszły kształt i wyglądnienieckiego rynku pracy. Jest swoistym dostawcą usług, obejmujących dziedziny pracy, zawodu, szkolenia zawodowego i dalszego kształcenia. Pomaga pracownikom w poszukiwaniu zatrudnienia i pracodawcom w poszukiwaniu pracowników. Wspiera ludzi w fazach przejściowych w życiu zawodowym, zapewnia równowagę społeczną w procesach rynkowych, pomaga pracownikom w utrzymaniu i poprawie zatrudnienia. Usługi świadczone przez BA przyczyniają się do zwiększenia równości płci i pomagają w przezwyciężeniu niedogodności związanych z niepełnosprawnością.⁷²

---

⁷¹ BA 2020 – *Active for Employment within a Changing World Development Prospect of the Federal Employment Agency, Position Paper. Final draft*, Nuremberg, October 2012, s. 5.

⁷² Ibidem, s. 5-6.

Umowa partnerstwa ponadnarodowego z BA, została podpisana przez lidera grupy roboczej - Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku 18 stycznia 2013r. i sprecyzowała oczekiwane rezultaty współpracy jako:

- utworzenie grupy roboczej składającej się z przedstawicieli polskich wojewódzkich urzędów pracy i partnera ponadnarodowego - Federalnej Agencji Pracy Regionalnej Dyrekcji dla Berlina-Brandenburgii (Niemcy), w celu opracowania modelu monitorowania sytuacji młodych ludzi na rynku pracy, jego adaptacji do warunków kraju partnerskiego oraz wdrożenie modelu (oznaczające wykonanie analizy w oparciu o założenia modelu) dla wszystkich polskich regionów i regionów niemieckich, wybranych przez niemieckiego partnera;
- wypracowanie założeń modelu w oparciu o współpracę wykorzystującą m.in. formy warsztatowe,
- wdrożenie opracowanego modelu polegające na przeprowadzeniu analizy sytuacji osób młodych na rynku pracy, zgodnie z przyjętymi założeniami modelu, dla wszystkich polskich regionów i regionów Niemieckich (wskazanych przez partnera),
- opracowanie i druk publikacji zawierającej opis modelu (przyjęte obszary analizy, wskaźniki do analizy przyjęte w obszarach, wyjaśnienie metod obliczania wskaźników).
- Prace *stricte* modelowe objęły w założeniu:
  - ustalenie obszarów aktywności oraz nazw i definicji indykatorów (z identyfikacją źródła definicji), sprawdzenie dostępności danych,
  - ustalenie niezbędnych algorytmów wyliczania wskaźników,
  - ustalenie dostępności danych dla poszczególnych jednostek podziału terytorialnego,
  - ustalenie częstotliwości publikacji wskaźników,
  - ustalenie przedziałów wiekowych, dla których dostępne dane są prezentowane,
  - ustalenie źródeł publikacji wskaźnika oraz danych interpretacyjnych w notach objaśniających,
  - przystosowanie opracowanego modelu do niemieckiej rzeczywistości (polegające na zgromadzeniu na podstawie zbudowanego modelu danych polskich i niemieckich oraz ich zaprezentowanie za pomocą narzędzia o nazwie „Arbeitsmarktmonitor”).

4.1. Założenia ponadnarodowego modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy

Prace nad modelem zrealizowane na szczeblu ponadnarodowym opierały się na podstawach wypracowanych przez polską grupę roboczą. Za wstępny model, służący do dalszej współpracy przyjęto 6 obszarów badawczych i 30 wypracowanych przez polską grupę roboczą wskaźników do analizy.

Ustalono, iż model polsko-niemiecki będzie budowany i rozbudowywany przy wykorzystaniu niemieckiego narzędzia do monitorowania sytuacji na rynku pracy, noszącego nazwę *ARBEITSMARKTMONITOR* (AM). Strona niemiecka zapewniła wprowadzenie do AM map polskich regionów (poziom NUTS 2 wg *Nomenclature of Units for Territorial Statistics*) – standard geokodowania przyjęty w Unii Europejskiej na potrzeby identyfikowania statystycznych jednostek terytorialnych (Europejski Urząd Statystyczny, Eurostat). Jednocześnie, przedstawicielom grupy roboczej z polskiej strony zapewniono dostęp do tegoż narzędzia będącego wewnętrznym systemem informatycznym obsługującym stuktury BA. Partner zapewnił również o podjęciu starań w kierunku stworzenia anglojęzycznej wersji AM.

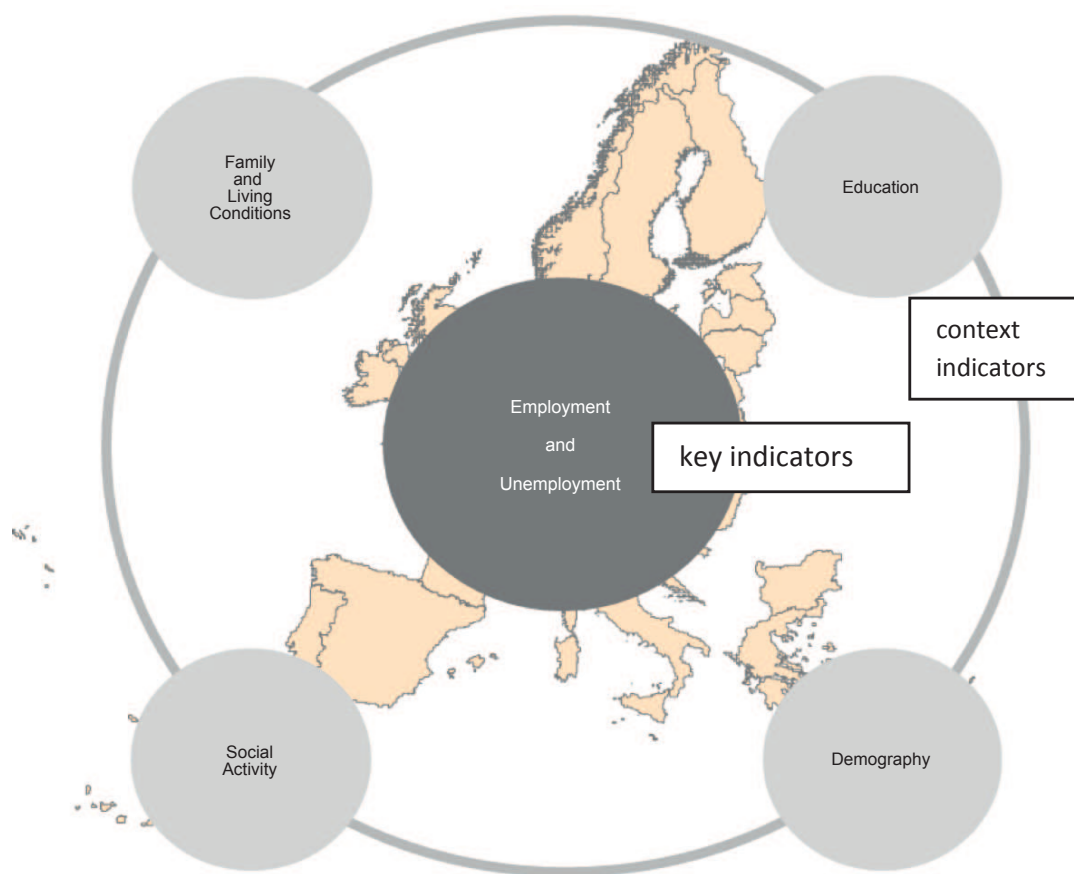
Tabela 8. Założenia ponadnarodowego modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy

		Opis:
Cel główny:		dostarczanie informacji, o sytuacji osób młodych na rynku pracy umożliwiającej podejmowanie działań zmierzających do poprawy sytuacji tej grupy osób.
Poziom monitoringu:		region
Okres analityczny:		rok
Grupa objęta monitoringiem:		osoby młode w wieku 15-34 lata
Obszary aktywności młodzieży objęte monitoringiem:	kluczowe	Bezrobocie Zatrudnienie
	kontekstowe	Demografia Edukacja Rodzina i warunki życia

Źródło: opracowanie własne.

Przyjęte założenia wyjściowe do prac na szczeblu ponadnarodowym były identyczne z wypracowanymi przez polską grupę roboczą.

Rysunek 2. Schemat modelu ponadnarodowego monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy

Źródło: opracowanie własne.

Istotnym uzgodnieniem na szczepku międzynarodowym stało się przyjęcie w pracach podziału grupy objętej monitoringiem na dwie kategorie wieku: 15-24 (tzw. młodych młodszych) oraz 25-34 lata (tzw. młodych starszych).

W poszczególnych obszarach, uzgodnienia poszły w kierunku wykluczenia z Modelu następujących wskaźników:

1) Obszar bezrobocie

Ze względu na nieporównywalność danych niemieckich oraz polskich z modelu ponadnarodowego zostały wyłączone wskaźniki:

- a) wskaźnik płynności dla bezrobotnych w wieku 18-24 lata,
- b) udział bezrobotnych w wieku 18-24 lata wg poziomu wykształcenia bezrobotnych w wieku 18-24 lata ogółem,
- c) udział bezrobotnych w wieku 18-24 lata bez stażu pracy w bezrobotnych w wieku 18-24 lata ogółem,

- d) udział długotrwale bezrobotnych w wieku 18-24 lata i 25-34 lata w bezrobotnych w wieku 18-24 lata i 25-34 lata ogółem.

W przypadku ostatniego ze wskaźników zarekomendowano ewentualne jego ujęcie i monitorowanie na szczeblu krajowym.

2) Obszar zatrudnienie

Zanegowane zostały następujące wskaźniki jako nieporównywalne:

- a) absolwenci podejmujący pracę po raz pierwszy,
- b) podejmujący pracę zawodową po raz pierwszy - absolwenci z uwzględnieniem typu szkoły,
- c) osoby fizyczne w wieku 18-29 prowadzące działalność gospodarczą,
- d) status zatrudnienia osób młodych na rynku pracy,
- e) przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto.

3) Obszar demografia

Nie uwzględniono w modelu współczynnika płodności wg grup wieku.

4) Obszar edukacja

Wzbudził największą wątpliwość ze względu na niepewność dostępu do danych. Zdecydowanie zanegowane zostało ujęcie w modelu następujących wskaźników:

- a) absolwenci według kierunków kształcenia,
- b) zdawalność egzaminu zawodowego (wskaźnik został odrzucony ze względu na nieporównywalność danych),
- c) aktywność edukacyjna osób młodych,
- d) struktura wykształcenia osób młodych.

W przypadku dwóch ostatnich wskaźników, ich odrzucenie związane było z powstaniem wątpliwości w zakresie dostępności danych, potrzebą operacjonalizacji pojęć oraz koniecznością ujednolicenia źródeł pozyskiwania danych.

5) Obszar rodzina i warunki życia

W tym przypadku niemożliwe, ze względu na niedostępność danych, okazało się włączenie do modelu wskaźników:

- a) ludność w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej oraz dotyczącego sytuacji osób niepełnosprawnych,
- b) dochód rozporządzalny gospodarstwa domowego,
- c) gospodarstwa domowe wyposażone w niektóre przedmioty trwałego użytkowania (komputer, komputer z dostępem do Internetu, drukarkę, samochód osobowy, telefon komórkowy).
- d) liczba osób niepełnosprawnych.

Ostatni ze wskaźników zanegowany został ze względu na różnice definicyjne w pojęciu osoby niepełnosprawnej, stosowane na poziomie każdego z krajów.

6) Obszar aktywność społeczna

Całkowicie odrzucono wskaźniki z obszaru aktywności społecznej, który stanowi jeden wskaźnik syntetyczny wyliczony w polskim modelu ze wskaźników niedostępnych w Niemczech, pochodzących z badania „Diagnoza Społeczna”.

Ostatecznie, w wyniku prac grupy roboczej ukształtował się następujący model monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy oparty na monitoringu **15 indyktorów**. Schemat modelu zaprezentowano w tabeli

Tabela 9. Schemat ponadnarodowego modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy

obszar analizy	zakres wskaźników przyjętych do monitorowania
Bezrobocie	udział bezrobotnych w wieku 15-24 lata i 25-34 lata w ogólnej liczbie bezrobotnych (BAEL/LFS)
	stopa bezrobocia wśród osób w wieku 15-24 lata (BAEL/LFS)
	udział bezrobotnych w wieku 18-24 lata i 25-34 lata (BAEL/LFS), w populacji tej grupy wieku ogółem
	relacja pomiędzy bezrobociem rejestrowanym a bezrobociem wg BAEL/LFS ⁷³
	udział bezrobotnych w wieku 18-24 lata i 25-34 lata, w populacji bezrobotnych ogółem (bezrobocie rejestrowane),
	liczba bezrobotnych w wieku 18-24 lata i 25-34 lata (bezrobocie rejestrowane).
Zatrudnienie	współczynnik aktywności zawodowej osób młodych,
	wskaźnik zatrudnienia osób młodych.
Demografia	wskaźnik udziału ludności wg grup wieku: 15-24, 25-34 lata, w populacji ogółem
	udział ludności wg grup wieku 15-34, 15-24, 25-34 na 1000 mieszkańców ⁷⁴
	„drzewo wiekowe” ⁷⁵

⁷³ Wskaźnik zaproponowany do ujęcia w modelu przez stronę niemiecką.

⁷⁴ Wskaźnik zaproponowany do ujęcia w modelu przez stronę niemiecką.

⁷⁵ Wskaźnik zaproponowany do ujęcia w modelu przez stronę niemiecką.

obszar analizy	zakres wskaźników przyjętych do monitorowania
Edukacja	przedwczesne wypadanie z systemu kształcenia
	uczniowie szkół zawodowych
	wskaźnik NEET
Rodzina i warunki życia	wskaźnik zagrożenia ubóstwem (po uwzględnieniu transferów socjalnych).

Źródło: opracowanie własne.

Istotną kwestią przyjętego modelu są uwarunkowania wpływające na jego kształt. Bezspornym jest fakt, iż przyjęte założenia opierają się na ograniczonej liczbie wskaźników w stosunku do modelu wyjściowego. Sytuacja taka wynika, przede wszystkim, z różnorodności interesów obu partnerów współpracy, przejawiającej się dużym zainteresowaniem w analizowaniu wskaźników dostępnych na poziomie danego kraju, a nie dostępnych w kraju partnera. Różnorodność interesów jest tutaj jednak ściśle powiązana z dostępnością danych. Istotnym czynnikiem wpływającym na ograniczenie liczby wskaźników monitorowanych na szczeblu ponadnarodowym jest również fakt, występującego w wielu przypadkach braku spójności definicyjnej, uniemożliwiający porównywalność danych pomiędzy obydwojema krajami.

Fakt ograniczenia liczby dostępnych danych na szczeblu międzynarodowym stał się wskazaniem dla poszukiwania możliwości poszerzenia zasobów informacyjnych ustalonego modelu o dodatkowe wskaźniki. Rozważano również możliwość modelowania statystycznego w modelu ponadnarodowym, na wzór modelowania prowadzonego równolegle na danych zgromadzonych w modelu opracowanym przez polską grupę roboczą. Ewentualne jednak plany w zakresie modelowania statystycznego na szczeblu ponadnarodowym, wykraczające poza ramy obecnego partnerstwa, uzależnione zostały od ewentualnych przyszłych porozumień i pozyskania środków finansowych na wskazany cel.

4.2. Wyniki implementacji ponadnarodowego modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy na przykładzie regionów polskich i niemieckich

Priorytetem w procesie implementacji modelu do warunków polskich i niemieckich stało się stworzenie bazy danych w formacie MS Excel, zawierającej wartości wyszczególnionych wskaźników w określonym zakresie czasowym. Implementację przeprowadzono na przykładzie roku 2011, jakkolwiek w bazie zebrane zostały również dane dla 2012 r.

Do wizualizacji zebranych danych, partner niemiecki udostępnił swoje systemowe narzędzie internetowe Arbeitsmarktmonitor (AM (<https://arbeitsmarktmonitor.arbeitsagentur.de>), w którym została utworzona specjalna podstrona „cloud” służąca graficznej prezentacji i porównywaniu wartości wskaźników w danym roku, pomiędzy regionami leżącymi w sferze zainteresowania modelu.

Na potrzeby komunikacji wewnątrz grupy została stworzona sieć (Netzwerk) o charakterze portalu społecznościowego, pozwalająca na wymianę informacji w ramach grupy, a także zamieszczanie w sieci różnego rodzaju dokumentów związanych z prowadzonymi pracami, jak i tworzenie grup dyskusyjnych. Wszyscy członkowie grupy roboczej pracujący nad rozwojem modelu na szczeblu międzynarodowym, jak i zainteresowane osoby z zewnątrz grupy, uzyskali dostęp lub możliwość jego uzyskania, do wyników przeprowadzonej implementacji.

Uzyskane wyniki implementacji, podobnie jak w modelu eksperckim opracowanym w polskiej grupie roboczej, pozwalają na ocenę różnic w wartościach wskaźników pomiędzy regionami, w tym przypadku polskimi i niemieckimi. Implementacja została przeprowadzona dla wszystkich regionów (NUTS 2) niemieckich i polskich. Na mapie 2 zaprezentowano nazwy regionów polskich i niemieckich.

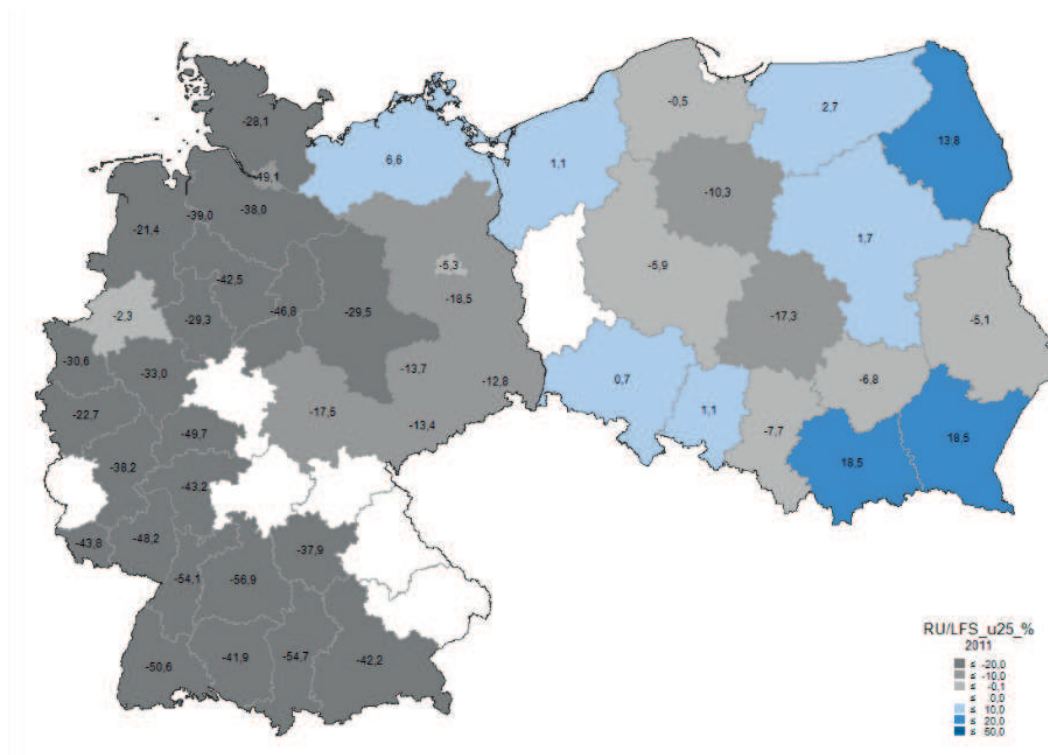
Mapa 2. Regiony polskie i niemieckie

Źródło: opracowanie własne.

Następne w kolejności mapy prezentują wyniki implementacji wskaźników ujętych w modelu dla 2011r., charakteryzujących analizowane regiony i wybrane grupy wieku (spośród trzech: 15-24, 25-34 i 15-34 lata). W niniejszej publikacji, wybrano do prezentacji 6 wskaźników. Szczegółowe dane dotyczące wszystkich indyktorów ujętych w modelu dostępne są pod adresem: <https://arbeitsmarktmonitor.arbeitsagentur.de>, możliwość uzyskania dostępu do danych istnieje po zgłoszeniu chęci ich uzyskania na adres: Lüdeke Britta Britta.Luedeke2@arbeitsagentur.de (język kontaktowy: niemiecki, angielski).

Mapa 3. Relacja pomiędzy bezrobociem rejestrowanym, a bezrobociem wg LFS w 2011 r.

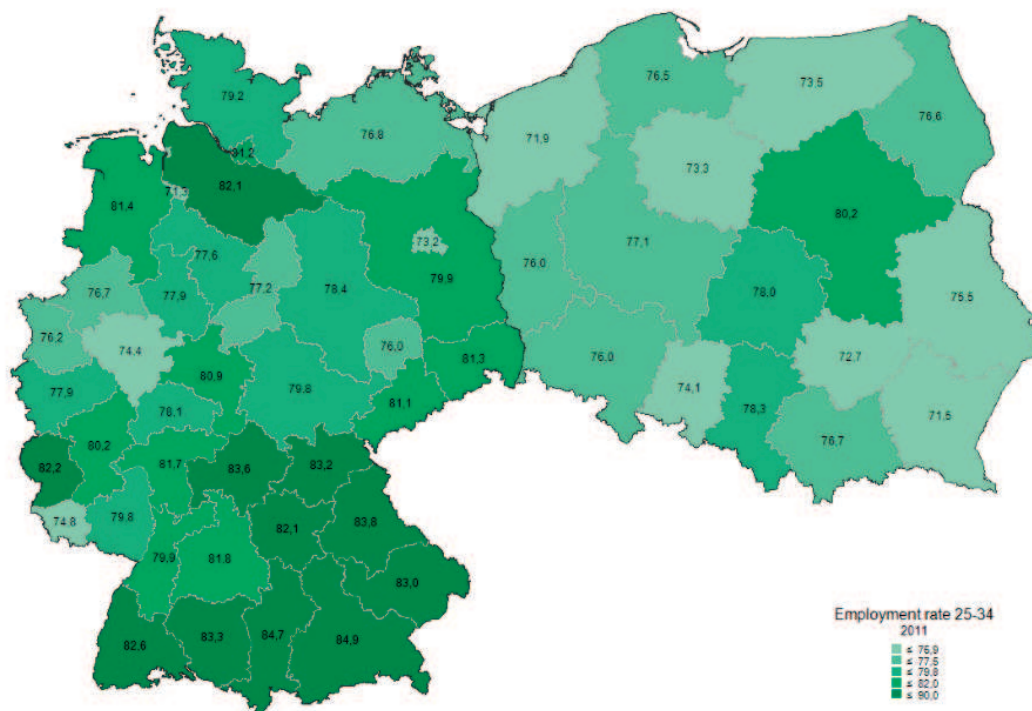
Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy danych zgromadzonych zgodnie z założeniami modelu.

Wartości wskaźnika: relacja pomiędzy bezrobociem rejestrowanym, a bezrobociem wg LFS, dotyczącego obszaru **bezrobocie**, informują o różnicy procentowej pomiędzy bezrobociem rejestrowanym a bezrobociem wg LFS. Wskaźnik o wartości ujemnej informuje o ile procent bezrobocie rejestrowane jest niższe/wyższe (-/+) od bezrobocia wg LFS. Dla przykładu: w Berlinie w przypadku bezrobotnych osób w wieku 15-24 lata, poziom bezrobocia rejestrowanego jest o 5,3% niższy niż poziom bezrobocia według LFS (kolor szary: bezrobocie rejestrowane < bezrobocie LFS; odcienie koloru niebieskiego: bezrobocie rejestrowane > bezrobocie LFS).

Notowane odmienne wartości wskaźnika w Polsce i Niemczech mogą wynikać z różnic w unormowaniu prawnym statusu bezrobotnego. Sytuacja obserwowana w Niemczech może być konsekwencją faktu, iż młodzi ludzie często nie będąc uprawnionymi do zasiłku dla bezrobotnych lub nie spełniając wymagań przepisów uprawniających do rejestracji, nie rejestrują się w urzędach pracy. Odwrotna sytuacja (wyższego poziomu bezrobocia rejestrowanego nad bezrobociem wynikającym z badania LFS) notowana w Polsce może być związana z kolei z korzyściami, jakie niesie za

sobą zarejestrowanie się w urzędzie pracy. W Polsce, rejestracja uprawnia do ubezpieczenia zdrowotnego, z którym związany jest bezpłatny dostęp do świadczeń zdrowotnych.

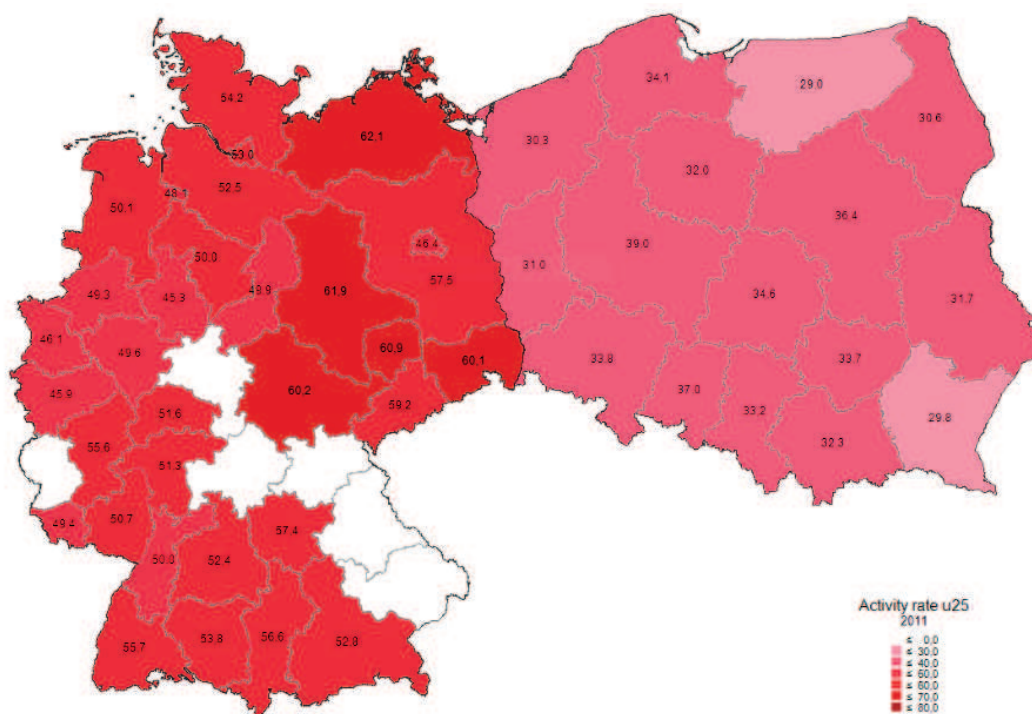
Mapa 4. Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 25-34 lata wg LFS w 2011 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy danych zgromadzonych zgodnie z założeniami modelu.

Porównanie wskaźnika zatrudnienia młodych w wieku 25-34 lata (obszar **zatrudnienie**) pokazuje znaczące różnice pomiędzy poziomem zatrudnienia tej kategorii osób w Polsce i Niemczech. W Polsce jedynie jeden region może poszczycić się wartością tego wskaźnika, przekraczającą 80%. W Niemczech, takie regiony stanowią ponad 47%.

Mapa 5. Współczynnik aktywności zawodowej osób w wieku 15-24 lata wg LFS w 2011 r.

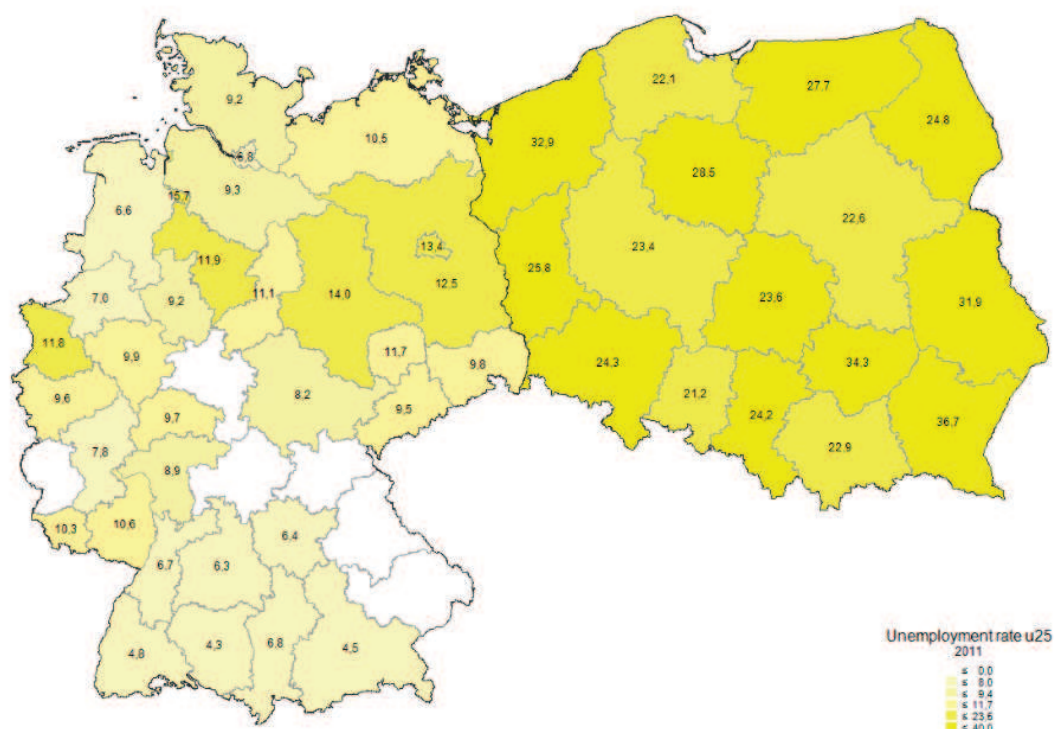

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy danych zgromadzonych zgodnie z założeniami modelu.

Istotne różnice wypadające na korzyść Niemiec prezentuje następny ze wskaźników: współczynnik aktywności zawodowej osób młodych w wieku 15-24 lata, również dotyczący obszaru **zatrudnienie**. Wartości tego wskaźnika notowane w Polsce oscylują w granicach 30%. Najniższa wartość tego wskaźnika w Niemczech to 45,3% (Detmold).

Mapa 6. Stopa bezrobocia wśród młodzieży w wieku 15-24 lata wg LFS w 2011 r.

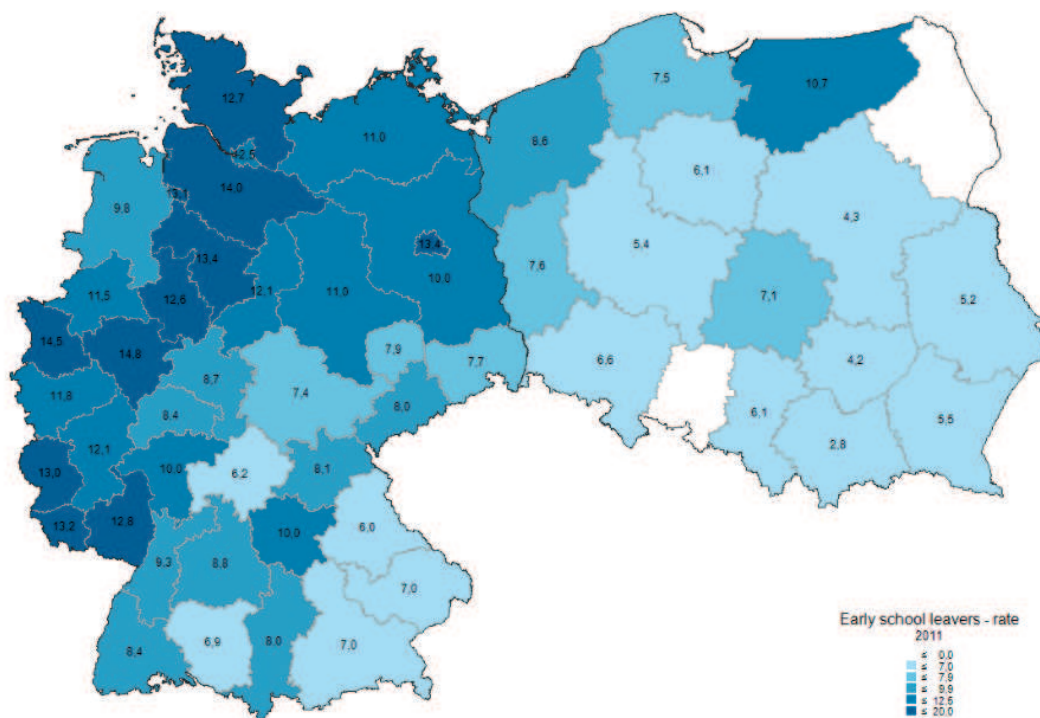
Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy danych zgromadzonych zgodnie z założeniami modelu.

Niskie wskaźniki w obszarze **zatrudnienia** młodzieży w Polsce przekładają się na wysoki poziom bezrobocia wśród tej kategorii osób. Analogicznie, odwrotna sytuacja notowana jest w regionach niemieckich. Tutaj najwyższa stopa bezrobocia, w czterech jedynie regionach, przyjmuje wartości od 11,8 do 13,4%. Wysokim wartościom wskaźnika zatrudnienia towarzyszy więc niska wartość wskaźnika bezrobocia. W większości pozostałych niemieckich regionów poziom bezrobocia młodych w wieku 15-24 lata nie przekracza 10%. Tak więc najwyższy poziom bezrobocia młodych w wieku 15-24 lata w Niemczech (13,4% w Berlinie) jest ponad dwukrotnie niższy od najwyższego zanotowanego w Polsce (36,7% w regionie podkarpackim).

Analiza wskaźników w obszarze zatrudnienia wykazuje znacznie wyższy odsetek populacji młodych (25-34 lata) pracujących w Niemczech niż w Polsce. Może się to wiązać z lepszą sytuacją w gospodarce, wpływającą na większą liczbę wolnych miejsc pracy, jak i z lepszym dostosowaniem kwalifikacji i umiejętności niemieckiej młodzieży do potrzeb rynku pracy.

Pomimo zdecydowanie gorszych wskaźników w zakresie zatrudnienia i bezrobocia osób młodych, występujących w polskich regionach w stosunku do regionów niemieckich, Polska posiada lepszą od Niemiec sytuację w zakresie przedwczesnego opuszczania przez młodzież systemu kształcenia.

Mapa 7. Przedwcześnie wypadający z systemu edukacji wg LFS w 2011 r.

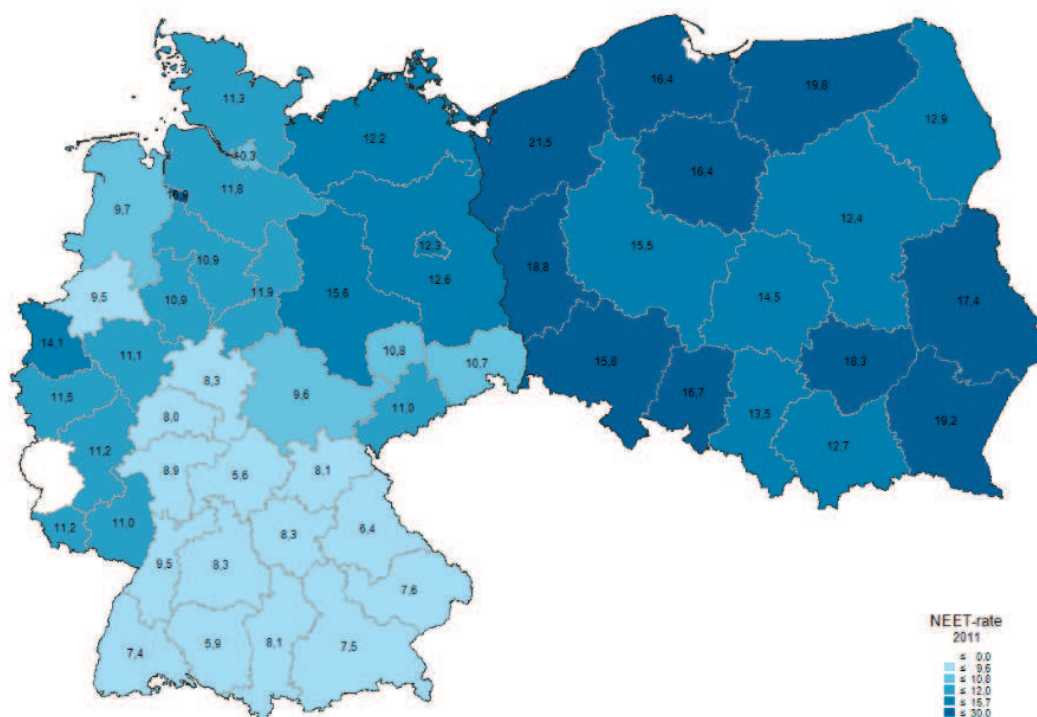
Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy danych zgromadzonych zgodnie z założeniami modelu.

Najwyższa notowana w Polsce wartość tego wskaźnika (10,7 w regionie warmińsko-mazurskim) jest o 4,1 punktu procentowego niższa niż w przypadku najwyższej wartości notowanej w Niemczech (14,8 w Amsberg). W Niemczech w 19, czyli połowie regionów, wartość tego wskaźnika ≥ 10 .

Należy jednak podkreślić, iż relatywnie lepsza sytuacja w Polsce, może być związana ze swoistą odmianą „ukrytego bezrobocia” wynikającego ze świadomego wydłużania okresu bierności zawodowej osób młodych. Młodzi mogą celowo kontynuować edukację odkładając moment wejścia na trudny rynek pracy, charakteryzujący się wysokimi wskaźnikami bezrobocia i niskimi wskaźnikami zatrudnienia.

Mapa 8. NEET⁷⁶ (nie uczący się, nie pracujący, nie uczestniczący w szkoleniach) wg LFS w 2011 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy danych zgromadzonych zgodnie z założeniami modelu.

Ostatni z prezentowanych wskaźników, dotyczący nie uczących się, nie pracujących, nie uczestniczących w szkoleniach – NEET, przyjmuje wyższe wartości w regionach polskich niż niemieckich. W regionach polskich problem bierności „edukacyjno-zawodowo-szkoleniowej” jest problemem we wszystkich regionach, zwłaszcza północnych (najwyższa wartość tego wskaźnika, w regionie zachodniopomorskim, przekracza 20). Najniższa wartość NEET w Polsce osiąga wartość 12,4 w regionie mazowieckim. W Niemczech wartość wskaźnika NEET wyższa niż 12 dotyczy jedynie pięciu regionów (Düsseldorf, Sachsen-Anhalt, Berlin, Brandenburg, Mecklenburg-Vorpommern).

⁷⁶ z j. ang. „NEET - not in employment, education or training”.

4.3. Wnioski i rekomendacje uzyskane z przeprowadzonych prac nad budową ponadnarodowego modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy

Model ponadnarodowy został utworzony na bazie 15. wskaźników charakteryzujących sytuację osób młodych w pięciu obszarach aktywności. Nie udało się włączyć do modelu obszaru aktywność społeczna, czego powodem stał się brak dostępnych, rzetelnych danych statystycznych zarówno dla Polski, jak i Niemiec.

W dalszych pracach nad modelem ponadnarodowym grupa robocza złożona z przedstawicieli instytucji polskich i niemieckich zarekomendowała poszukiwanie możliwości poszerzenia zasobów informacyjnych tego modelu o dodatkowe indykatory.

Wskazano również na zasadność podjęcia prób w zakresie modelowania statystycznego, na wzór modelowania prowadzonego w pracach na gruncie polskim. Jednak w tym przypadku, priorytetem jest pozyskanie odpowiednich środków finansowych.

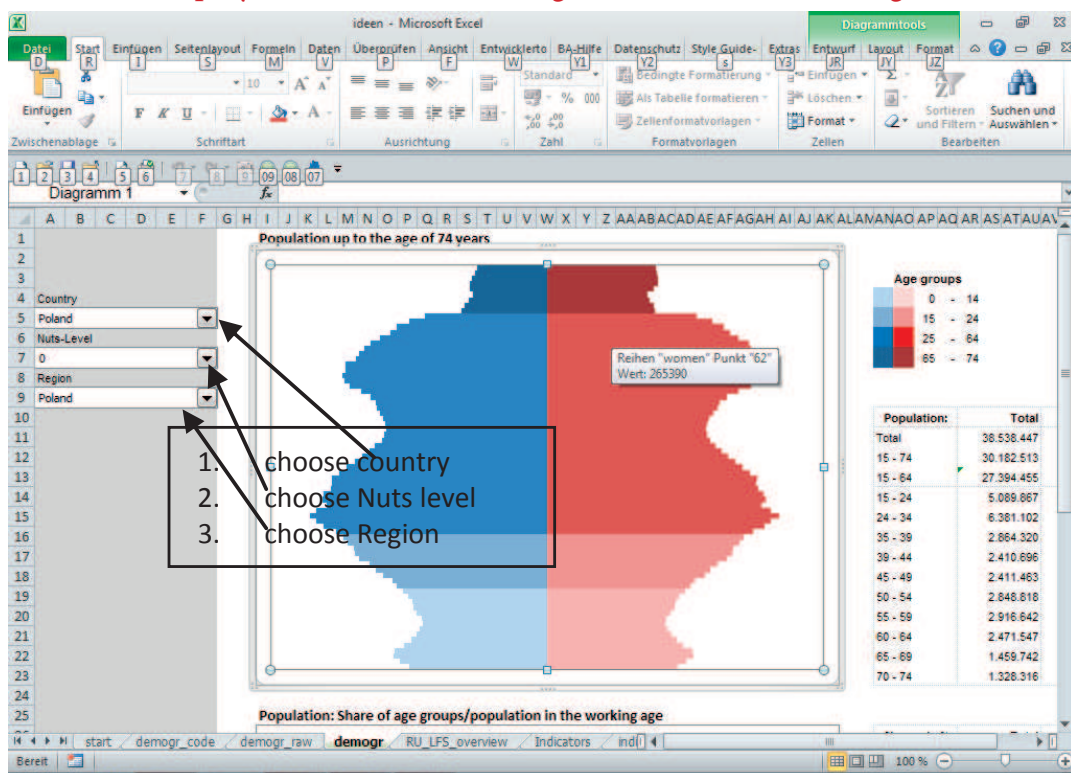
Grupa międzynarodowa stworzyła solidne podstawy do dalszego rozwijania i ugruntowywania współpracy międzynarodowej w dziedzinie monitoringu sytuacji osób młodych na rynku pracy. Zakres wskaźników ujętych w modelu został zasilony danymi za lata 2011 i 2012.

Wartością dodaną opracowanego modelu jest:

- ustalenie obszarów i zakresu wskaźników w poszczególnych obszarach, istotnych z punktu widzenia monitoringu młodzieży,
- zgromadzenie danych statystycznych w zakresie ujętym w ramach modelu w jednym miejscu,
- umożliwienie zainteresowanym dostępu do danych, jak i możliwości ich wizualizowania przy wykorzystaniu narzędzi informatycznych,
- **zebranie w bazie danych modelu, danych statystycznych dotyczących nie tylko Polski i Niemiec, ale UE-27.**

Ostatni ze wskazanych efektów prac grupy międzynarodowej jest wynikiem dużej aktywności strony niemieckiej w pozyskiwaniu danych z EUROSTAT i zasilaniu nimi bazy danych modelu. Udostępnione przez Niemców narzędzie informatyczne dla celów obsługi modelu pozwala na pozyskiwanie i wizualizację danych dotyczących młodzieży w kategoriach wieku 15-24, 25-34 i 15-34 lata w zakresie całej Wspólnoty Europejskiej.

Rysunek 3. Przykładowa wizualizacja możliwa do przeprowadzenia na danych zgromadzonych w modelu ponadnarodowym dostępna w Arbetsarktmontor (na przykładzie obszaru demografia i „drzewa wiekowego”)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zgromadzonych zgodnie z założeniami modelu.

Opracowanie modelu jest istotnym krokiem w kierunku upowszechnienia możliwości wykorzystywania stworzonych baz danych przez szeroki katalog instytucji ze wszystkich krajów Wspólnoty. Jest to pierwszy i niezwykle ważny krok w pracach nad europejskim systemem monitorowania i porównywania sytuacji młodzieży na rynku pracy na poziomie nie kraju lecz **regionu**.

5. Model miękki monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy

Doświadczenia w modelowaniu statystycznym i słabe strony modelu ekspercko-statystycznego stały się podstawą poszukiwania dalszych rozwiązań w kierunku matematycznego uzasadnienia dla doboru wskaźników do analizy sytuacji osób młodych na rynku pracy, oceny wpływu poszczególnych obszarów kontekstowych na sytuację młodych na rynku pracy i poszerzenia możliwości budowania wskaźników syntetycznych, umożliwiających porównywanie sytuacji osób młodych pomiędzy regionami.

Przyjęcie w następnym etapie prac metody modelowania miękkiego, związane było ściśle z posiadaniem przez tę metodę możliwości matematycznej oceny siły wpływu poszczególnych obszarów kontekstowych na sytuację młodzieży na rynku pracy. Przyjęty sposób pozwolił na uniknięcie trudnej do uzasadnienia oceny eksperckiej wagi wpływu danego obszaru kontekstowego na sytuację młodych.

Proces modelowania miękkiego poprzedziło przyjęcie przez grupę istotnych zmian w założeniach modelu, będących wynikiem doświadczenia, szerokich konsultacji z ekspertami zapraszanymi na spotkania warsztatowe grupy i stałym dążeniem do poszukiwania danych istotnych z punktu widzenia monitorowania sytuacji młodzieży na rynku pracy, a jednocześnie łatwo dostępnych.

5.1. Założenia miękkiego modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy

Najistotniejsze zmiany dotyczące założeń modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy dotyczą:

- połączenia obszaru bezrobocia i obszaru zatrudnienia w jeden obszar: **sytuacja na rynku pracy**,
- włączenia do obszarów kontekstowych obszaru: **gospodarka**,
- prowadzenia obserwacji w trzech kategoriach wiekowych: 15-24, 25-34 i 15-34 lata.

Tabela 10. Założenia miękkiego modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy

		Opis:
Cel główny:		dostarczanie informacji, o sytuacji osób młodych na rynku pracy umożliwiającej podejmowanie działań zmierzających do poprawy sytuacji tej grupy osób.
Poziom monitoringu:		region
Okres analityczny:		rok
Grupa objęta monitoringiem:		osoby młode w wieku: – 15-24 lata – 25-34 lata – 15-34 lata
Obszary aktywności młodzieży objęte monitoringiem:	kluczowe	Sytuacja młodzieży na rynku pracy (zatrudnienie i bezrobocie)
	kontekstowe	Gospodarka Demografia Edukacja Rodzina i warunki życia Aktywność społeczna

Źródło: opracowanie własne.

Zmiana podejścia do obserwowanych kategorii wiekowych osób młodych wymusiła *de facto* budowę trzech oddzielnych modeli monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy. Ostateczne wskaźniki przyjęte do budowy modeli zostały poprzedzone analizą statystyczną wskaźników wykorzystywanych we wcześniejszych etapach prac nad modelem oraz innych, nie analizowanych wcześniej, dostępnych danych statystycznych. Na płaszczyźnie podjętych prób modelowania miękkiego, powrócono do dyskusji nad koniecznością włączenia do monitoringu wskaźników charakteryzujących migracje młodych. Do obszaru **demografia** włączono wskaźnik salda migracji na pobyt stały. Do analiz w obszarze **zatrudnienia** powrócił wskaźnik zatrudnienia osób młodych, obliczony we własnym zakresie na podstawie danych Eurostat⁷⁷, jako procent osób zatrudnionych w wieku 15-24, 25-34 i 15-34 lata, w relacji do liczby osób w danej grupie wieku. Wskaźniki ujęte w procesie modelowania przedstawia tabela 11.

⁷⁷ Tryb dostępu: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu> (data wejścia: 15.01.2014r.).

Tabela 11. Wskaźniki ujęte w procesie modelowania miękkiego

Lp.	Obszar	Nazwa wskaźnika
1	Zatrudnienie	Wskaźnik zatrudnienia osób młodych
2		Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto ogółem
3	Bezrobocie	Udział bezrobotnych osób młodych w ogólnej liczbie bezrobotnych (bezrobocie rejestrowane, stan na 31 grudnia)
4		Stopa bezrobocia osób młodych (BAEL)
5		Udział długotrwale bezrobotnych osób młodych w liczbie bezrobotnych w tym samym wieku ogółem (bezrobocie rejestrowane)
6	Demografia	Przyrost naturalny liczony jako iloraz liczby urodzeń żywych do zgonów ogółem
7		Liczba urodzeń żywych według wieku matki na tysiąc mieszkańców
8		Saldo migracji wyznaczone jako liczba zameldowań w stosunku do liczby wymeldowań
9		Wskaźnik obciążenia demograficznego liczony jako liczba osób młodych na 100 osób w wieku poprodukcyjnym
10	Edukacja	Przedwczesne wypadanie z systemu kształcenia
11		Zdawalność egzaminu zawodowego
12		Zdawalność egzaminu maturalnego
13		Absolwenci szkół wyższych studiów stacjonarnych na 10 000 mieszkańców
14	Rodzina i warunki życia	Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na jedną osobę w gospodarstwie domowym
15		Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych
16		Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem
17	Aktywność społeczna	Udział w wolontariacie osób młodych w ogóle respondentów w tej grupie wieku
18		Członkostwo w organizacjach pozarządowych osób młodych w ogóle respondentów w tej grupie wieku
19		Udział w nabożeństwach i spotkaniach religijnych osób młodych w ogóle respondentów w tej grupie wieku
20		Udział w działaniach skierowanych na rzecz społeczności lokalnej osób w wieku 25-34 lata w ogóle respondentów w tej grupie wieku
21		Udział w ostatnich wyborach osób w wieku 25-34 lata w ogóle respondentów w tej grupie wieku

Lp.	Obszar	Nazwa wskaźnika
22	Gospodarka	Produkt krajowy brutto na mieszkańca
23		Wskaźnik przedsiębiorczości liczony jako liczba podmiotów gospodarczych na 10 000 mieszkańców
24		Nakłady inwestycyjne na mieszkańca
25		Struktura produkcji (udział sekcji ⁷⁸ A w WDB)
26		Struktura produkcji (udział grupy sekcji B, C, D i E w WDB)
27		Struktura produkcji (udział sekcji F w WDB)
28		Struktura produkcji (udział grupy sekcji G, H, I, J w WDB)
29		Struktura produkcji (udział grupy sekcji K, L w WDB)
30		Struktura produkcji (udział grupy sekcji M, N, O, P, Q, R, S, T w WDB)

Źródło: D. Perło, *Budowa wskaźnika syntetycznego sytuacji młodzieży na rynku pracy w Polsce w oparciu o metodologię modelowania miękkiego*, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2014, załącznik: baza danych.

Analizie poddano wskaźniki w trzech grupach wieku: 15-34 lata; 15-24 lata i 25-34 ale dodatkowo, w przypadku braku danych statystycznych, brano pod uwagę wskaźniki szczegółowe bez ograniczenia wieku.

Zbudowano trzy modele miękkie sytuacji młodzieży na rynku pracy w badanych grupach wieku w oparciu o metodologię modelowania miękkiego. Wszystkie trzy modele miękkie zostały wyspecyfikowane przy przyjęciu takich samych założeń. Zgodnie z podstawami teoretycznymi modelowania miękkiego, każdy taki model składa się z dwóch części: modelu wewnętrznego i modelu zewnętrznego. Model wewnętrzny pokazuje zależności między badanymi obszarami, w szczególności wpływ poszczególnych obszarów kontekstowych na obszar kluczowy. Model zewnętrzny informuje o wpływie wskaźników szczegółowych na poszczególne obszary zdefiniowane na ich podstawie⁷⁹.

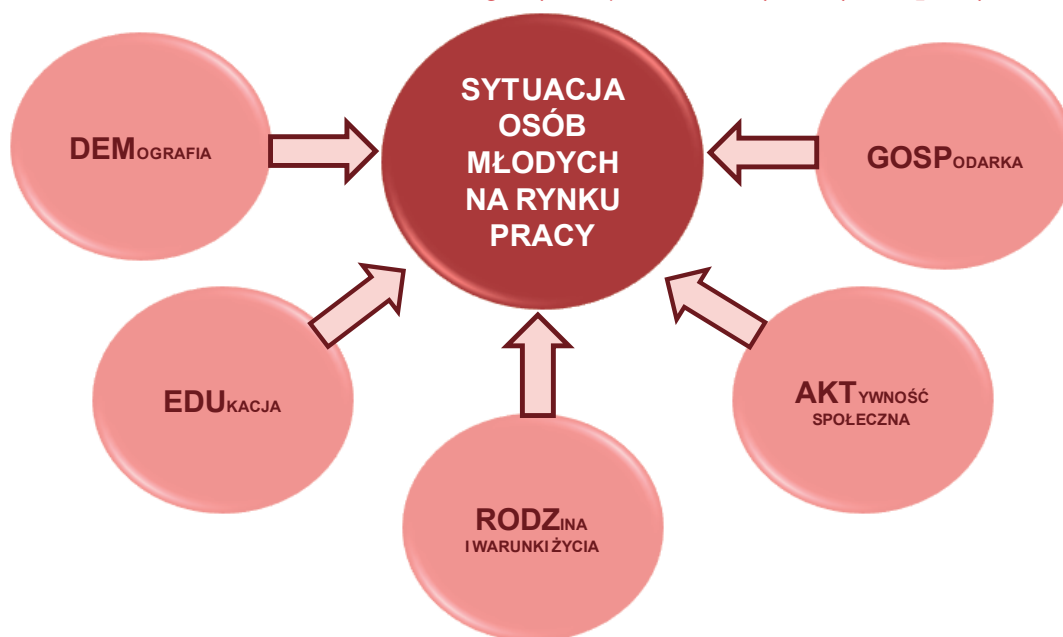
Model wewnętrzny przedstawiony na rysunku 4. pokazuje zależności między poszczególnymi obszarami. Umożliwia, w związku z tym, oszacowanie siły wpływu poszczególnych obszarów na sytuację młodzieży na rynku pracy. Na podstawie modelu wewnętrznego stwierdzono, które

⁷⁸ Sekcje gospodarki zgodnie z Polską Klasyfikacją Działalności (PKD 2007), przyjętą rozporządzeniem z dnia 24 grudnia 2007 r. (Dz. U. z 2007 r. nr 251, poz. 1885 z późn. zm.).

⁷⁹ D. Perło, *Budowa wskaźnika syntetycznego sytuacji młodzieży na rynku pracy w Polsce w oparciu o metodologię modelowania miękkiego*, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2014, s. 2.

z obszarów: gospodarka, demografia, rodzina i warunki życia, aktywność społeczna, czy edukacja mają największy wpływ na sytuację osób młodych na rynku pracy. Poza tym, wynikiem konstrukcji modelu miękkiego sytuacji młodzieży na rynku pracy stały się wskaźniki syntetyczne we wszystkich obszarach.⁸⁰

Rysunek 4. Schemat modelu miękkiego sytuacji młodzieży na rynku pracy

Źródło: D. Perło, *Budowa wskaźnika syntetycznego sytuacji młodzieży na rynku pracy w Polsce w oparciu o metodologię modelowania miękkiego*, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2014, s. 26.

Konstrukcja modelu zewnętrznego polegała na zdefiniowaniu poszczególnych obszarów badawczych za pomocą wybranych wskaźników szczegółowych. Na podstawie wskaźników szczegółowych, w każdym obszarze skonstruowano trzy wskaźniki syntetyczne w oparciu o metodę bezwzorcową według cechy syntetycznej (miarę Perkala). Wyniki wskaźników syntetycznych wykorzystano do opisu zmiennych ukrytych.⁸¹

„W odróżnieniu do metod taksonomicznych, modelowanie miękkie podlega weryfikacji merytorycznej i statystycznej. Wszystkie wskaźniki zostały w związku z tym dodatkowo sprawdzone. Oznacza to, że wszystkie wymienione wyżej zmienne są weryfikowane pozytywnie, zarówno merytorycznie, jak i statystycznie. Ponadto, w modelu miękkim nie dokonuje

⁸⁰ Ibidem, s. 26.

⁸¹ Ibidem, s. 26

się *a priori* charakterystyki zmiennych, określając stymulanty, destymulanty lub nominanty. Informacje takie otrzymuje się na etapie estymacji modelu. Jest to niewątpliwą zaletą tej metody, jednak z drugiej strony dopiero po etapie weryfikacji stwierdza się, które ze wskaźników szczegółowych definiują poszczególne obszary badawcze. Stąd ostateczna lista składa się jedynie z dwudziestu zmiennych, a nie z trzydziestu, które podlegały początkowej analizie”⁸²

5.2. Wyniki estymacji i weryfikacji modelu miękkiego sytuacji osób młodych na przykładzie grupy w wieku 15-34 lata

Podczas szacowania modeli miękkich sytuacji osób młodych na rynku pracy, przyjmuje się określone założenia metodologiczne, które mają wpływ na definicję zmiennych niemierzalnych (ukrytych) i na interpretację wyników. „W budowanym modelu przyjęto, że zmienna ukryta jest pierwotna w stosunku do swojego indykatora, co oznacza, że na początku należy ją zdefiniować, a później przyjąć jakie wskaźniki szczegółowe (indykatory) będą ją opisywały. Tak też było w tym przypadku. Na początku zostały zdefiniowane obszary: główny i kontekstowe (czyli zmienne ukryte), a później dobierane były wskaźniki szczegółowe (indykatory), które je opisują. Przyjęto tzw. podejście dedukcyjne, w którym wskaźniki szczegółowe określone są jako odbijające. Oznacza to, że przy interpretacji wyników należy skupić się na oszacowanych ładunkach czynnikowych, a nie wagach. Ładunki czynnikowe są to współczynniki korelacji pomiędzy wskaźnikiem szczegółowym, a zmienną ukrytą. Przyjmują wartość z przedziału $<-1; 1>$. Informują o sile i kierunku zależności korelacyjnej. W przypadku, gdy zmienna ukryta jest definiowana przez jeden indykator, ładunki czynnikowe są równe 1”⁸³

Wyniki modelu miękkiego sytuacji osób młodych (w wieku 15-34 lata) na rynku pracy pokazują, iż w obszarze **demografia (DEM)** najwięk-

⁸² D. Perło, *Budowa wskaźnika syntetycznego sytuacji młodzieży na rynku pracy w Polsce w oparciu o metodologię modelowania miękkiego*, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2014, s. 30-31. Ostateczna lista zmiennych wykorzystanych do estymacji i weryfikacji modeli odznaczona została kolorem pomarańczowym w tabeli 11.

⁸³ D. Perło, *Budowa wskaźnika syntetycznego sytuacji młodzieży na rynku pracy w Polsce w oparciu o metodologię modelowania miękkiego*, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2014, s. 32.

szy i zarazem dodatni wpływ na kształtowanie się tej zmiennej ma wskaźnik *saldo migracji* (0,9924). Słabą, ale również dodatnią zależnością korelacyjną ze zmienną ukrytą DEM odznacza się *przyrost naturalny* (0,2440). Oznacza to, że wzrost tych indyktorów wpływa na powiększenie się potencjału demograficznego regionów. Drugim obszarem jest **gospodarka**, na którą wszystkie wybrane indykatory wpływają dodatnio i silnie. Największy wpływ na poziom rozwoju gospodarczego w regionie ma *produkt krajowy brutto*.⁸⁴

Oszacowania parametrów modelu wewnętrznego sytuacji osób młodych (w wieku 15-34 lata) na rynku pracy pokazują wpływ obszarów kontekstowych na obszar główny, czyli na **sytuację młodych na rynku pracy (zatrudnienie i bezrobocie)**. Największy wpływ na sytuację osób młodych (w wieku 15-34 lata) na rynku pracy ma **rozwój gospodarczy regionu**. Oznacza to, że w celu poprawy sytuacji osób młodych na rynku pracy należy wspierać instrumenty dynamizujące rozwój gospodarczy województw. Następnym silnie oddziałującym obszarem jest **edukacja**, w dalszej kolejności **rodzina i warunki życia**. Można stwierdzić, że praktycznie bez wpływu na sytuację osób młodych na rynku pracy pozostają dwa obszary: **demografia** i **aktywność społeczna**. Zmienne te występują z wartością zbliżoną do zera i ujemną. Oznacza to, że mają negatywne odniesienie do poziomu zatrudnienia i bezrobocia osób młodych na rynku pracy. Wydaje się to dość logiczne, ponieważ wzrost liczby ludności w wieku 15-34 powoduje wzrost konkurencji na rynku o miejsca pracy, co ujemnie wpływa na sytuację młodzieży na rynku pracy. Ponadto, jak wskazują wyniki przeprowadzonego badania, największą aktywnością społeczną młodzieży odznaczają się regiony, w których sytuacja tej grupy osób na rynku pracy jest najgorsza.⁸⁵

Największy wpływ na sytuację osób młodych w wieku 15-34 lata na rynku pracy ma rozwój gospodarczy województwa. Im wyższy poziom rozwoju gospodarczego, tym lepsza sytuacja młodzieży na regionalnym rynku pracy.

W wyniku oszacowań modelu wewnętrznego otrzymano oszacowania zmiennych ukrytych (wartości wskaźników syntetycznych). Posłużyły one do uporządkowania regionów. Poszczególne mapy prezentują podział

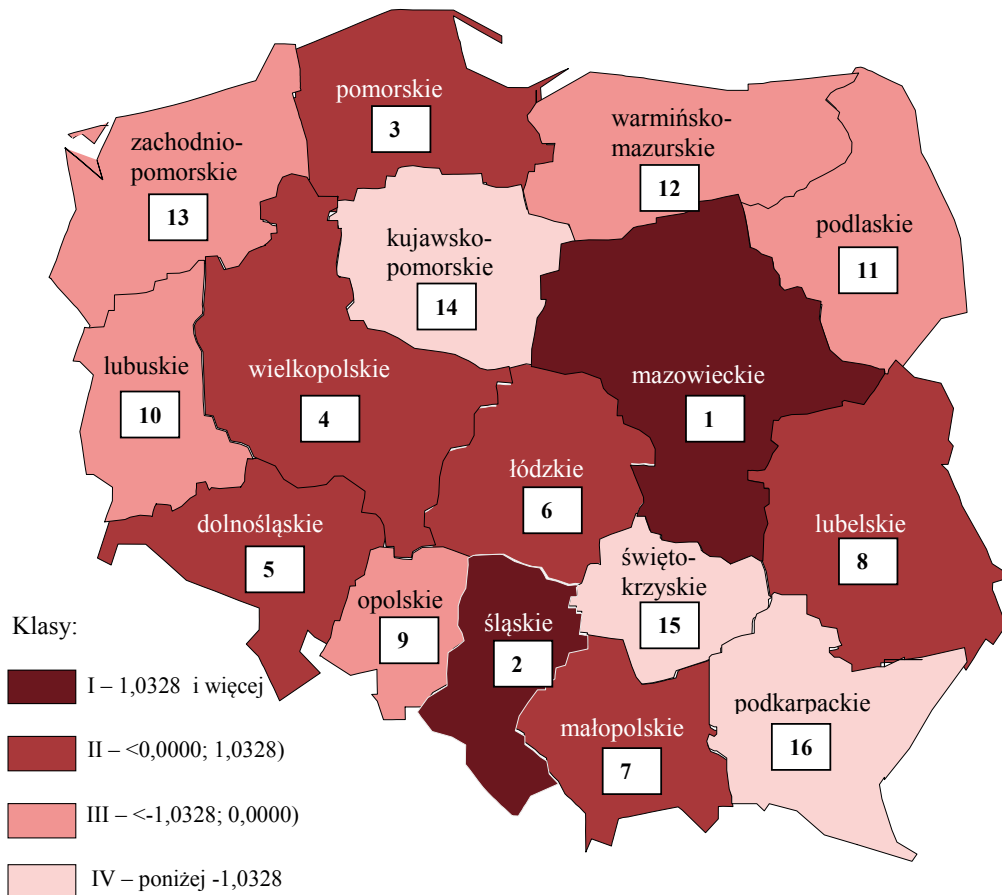
⁸⁴ Ibidem, s. 30-32.

⁸⁵ Ibidem, s. 33 i 37.

regionów na klasy pod względem wartości otrzymanych wskaźników syntetycznych we wszystkich obszarach kontekstowych.

Mapa 9. Podział województw na klasy pod względem sytuacji osób młodych (w wieku 15-34 lata) na rynku pracy w 2011 r.

Źródło: D. Perło, *Budowa wskaźnika syntetycznego sytuacji młodzieży na rynku pracy w Polsce w oparciu o metodologię modelowania miękkiego*, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2014, s. 34.

„Najlepsza sytuacja osób młodych w wieku 15-34 lata na rynku pracy występuje w dwóch województwach: mazowieckim i śląskim. Regiony te tworzą pierwszą klasę pod względem sytuacji młodzieży na rynku pracy. Są to województwa zajmujące czołowe pozycje w kraju pod względem poziomu rozwoju regionalnego (mazowieckie – 1. miejsce, śląskie – 3.) i warunków życia (mazowieckie – 1. miejsce, śląskie – 3.). Drugą klasę tworzą regiony, w których sytuacja młodzieży na rynku pracy jest bardziej korzystna niż średnio w kraju. Są to województwa: pomorskie, wielkopolskie, dolnośląskie, łódzkie, małopolskie i lubelskie. Większość z tych regionów odznacza się również ponadprzeciętnym poziomem rozwoju gospodarcze-

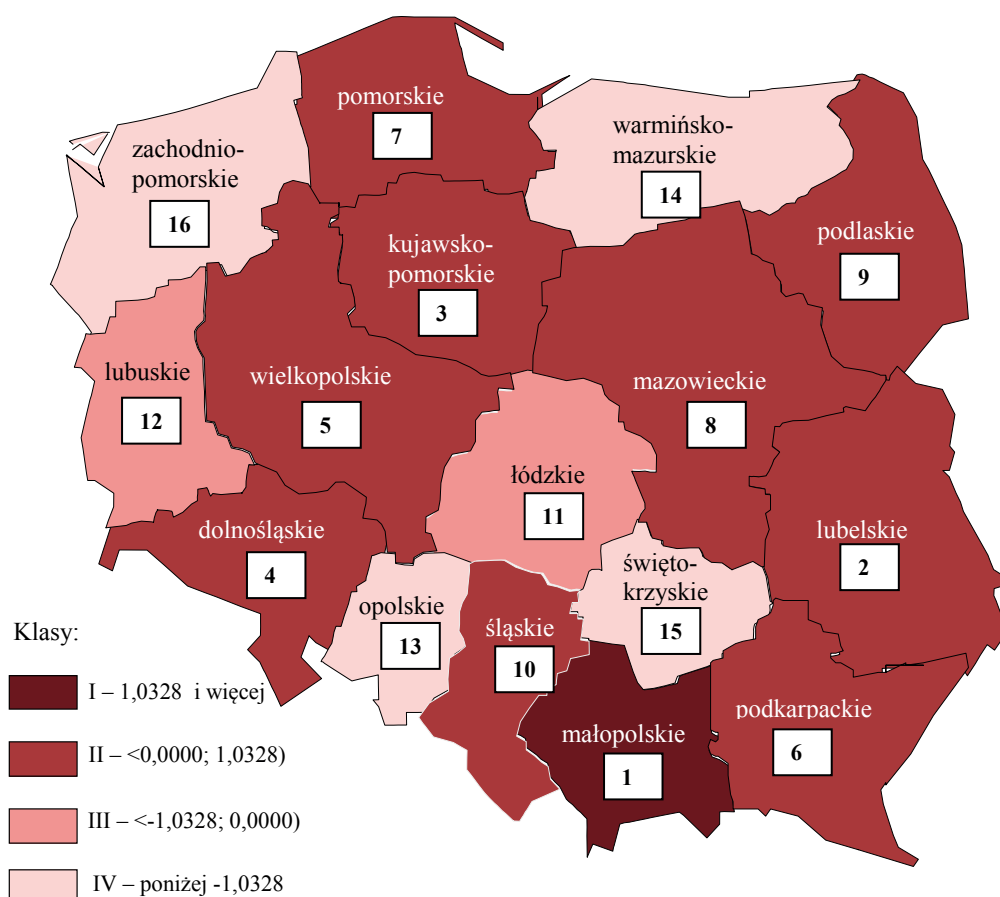
go (poza województwem lubelskim i małopolskim), warunków życia (poza lubelskim) i edukacji (poza łódzkim).

Do trzeciej i czwartej klasy należą regiony, w których sytuacja młodzieży na rynku pracy jest najtrudniejsza. Są to:

- w klasie trzeciej: opolskie, lubuskie, podlaskie, warmińsko-mazurskie i zachodniopomorskie;
- w klasie czwartej: kujawsko-pomorskie, świętokrzyskie i podkarpackie.

Regiony te wymagają szczególnego wsparcia w zakresie zdynamizowania wzrostu gospodarczego, systematycznego monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy, a także badania szczegółowych wskaźników w ujęciu dynamicznym⁸⁶.

Mapa 10. Podział województw na klasy pod względem obszaru kontekstowego: edukacja w 2011 r.

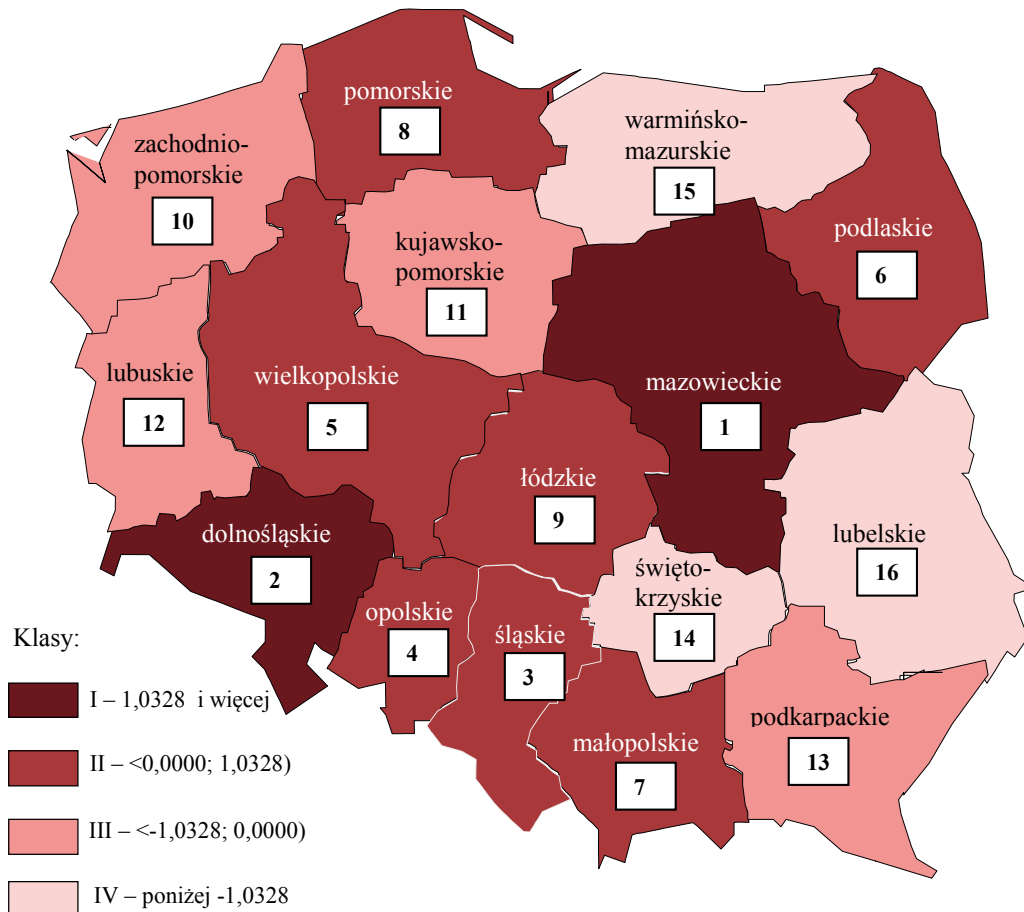

⁸⁶ D. Perło, *Budowa wskaźnika syntetycznego sytuacji młodzieży na rynku pracy w Polsce w oparciu o metodologię modelowania miękkiego*, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2014, s. 37.

Źródło: D. Perło, *Budowa wskaźnika syntetycznego sytuacji młodzieży na rynku pracy w Polsce w oparciu o metodologię modelowania miękkiego*, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2014, s. 34.

Edukacja jest drugim obszarem kontekstowym wpływającym w znacznym stopniu na sytuację młodzieży na rynku pracy. Jest to więc obszar, który należy monitorować i rozwijać, ponieważ pośrednio ma istotny wpływ na poprawę sytuacji osób młodych w wieku 15-34 lata na rynku pracy.⁸⁷

Mapa 11. Podział województw na klasy pod względem obszaru kontekstowego: rodzina i warunki życia w 2011 r.

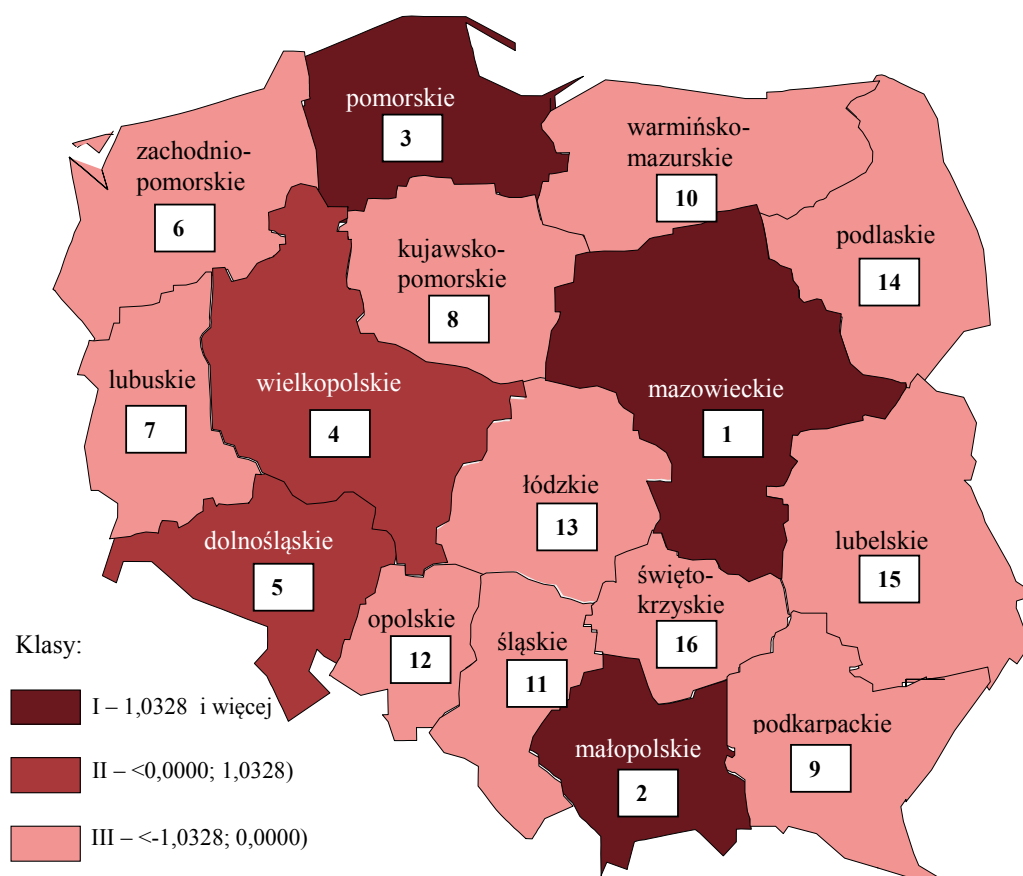
Źródło: D. Perło, *Budowa wskaźnika syntetycznego sytuacji młodzieży na rynku pracy w Polsce w oparciu o metodologię modelowania miękkiego*, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2014, s. 35.

Rodzina i warunki życia okazały się trzecim, istotnym obszarem kontekstowym wpływającym w znacznym stopniu na sytuację młodzie-

⁸⁷ Ibidem, s. 37.

ży na rynku pracy. Także i ten obszar należy monitorować i rozwijać ze względu na jego oddziaływanie na sytuację młodzieży w wieku 15-34 lata na rynku pracy.⁸⁸

Mapa 12. Podział województw na klasy pod względem obszaru kontekstowego: demografia (osoby młode w wieku 15-34 lata) w 2011 r.

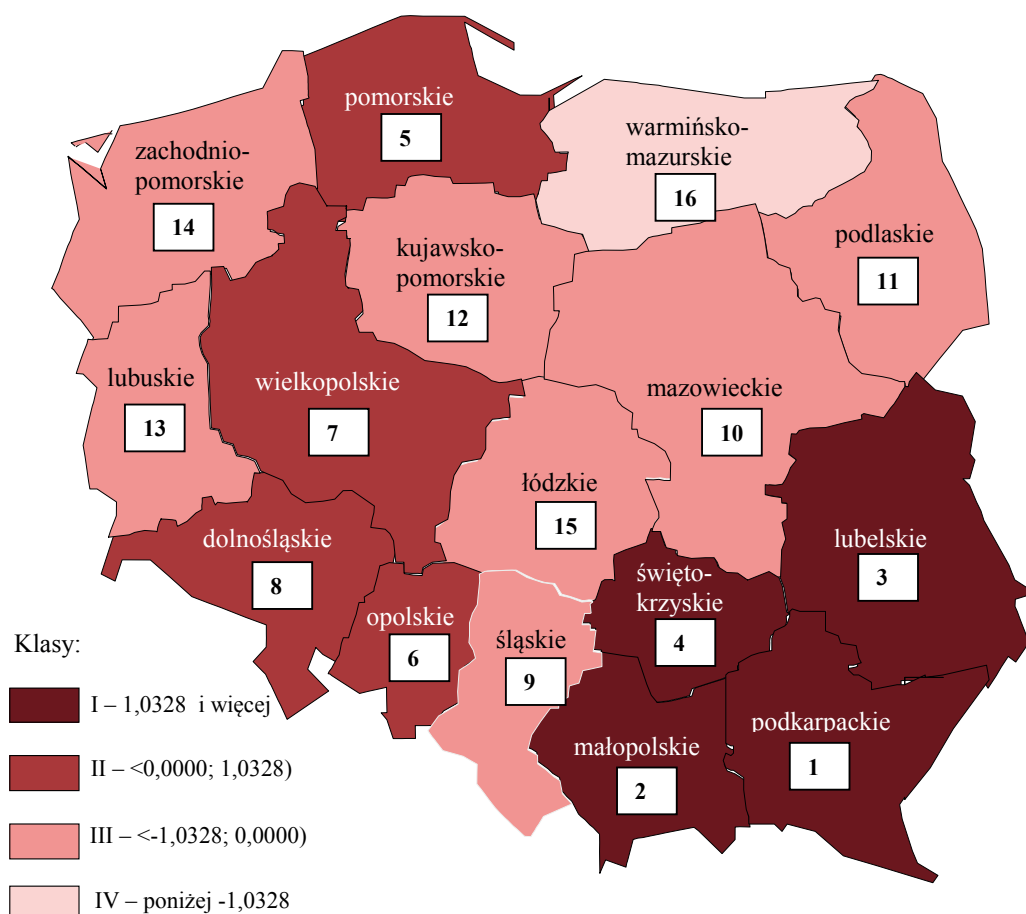

Źródło: D. Perło, *Budowa wskaźnika syntetycznego sytuacji młodzieży na rynku pracy w Polsce w oparciu o metodologię modelowania miękkiego*, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2014, s. 34.

W przypadku obszaru **demografia**, w pierwszej klasie znalazły się trzy województwa: mazowieckie, małopolskie i pomorskie, w drugiej dwa: wielkopolskie i dolnośląskie, a pozostałe zostały zakwalifikowane pod względem wartości wskaźnika do grupy trzeciej. Należy pamiętać, iż wpływ tego obszaru na sytuację młodych na rynku pracy okazał się niewielki, ale negatywny. W przypadku demografii jest to zgodne z przypuszczeniami. Większa liczba osób młodych oznacza większą konkurencję

⁸⁸ Ibidem, s. 37.

Mapa 13. Podział województw na klasy pod względem obszaru kontekstowego: aktywność społeczna w 2011 r.

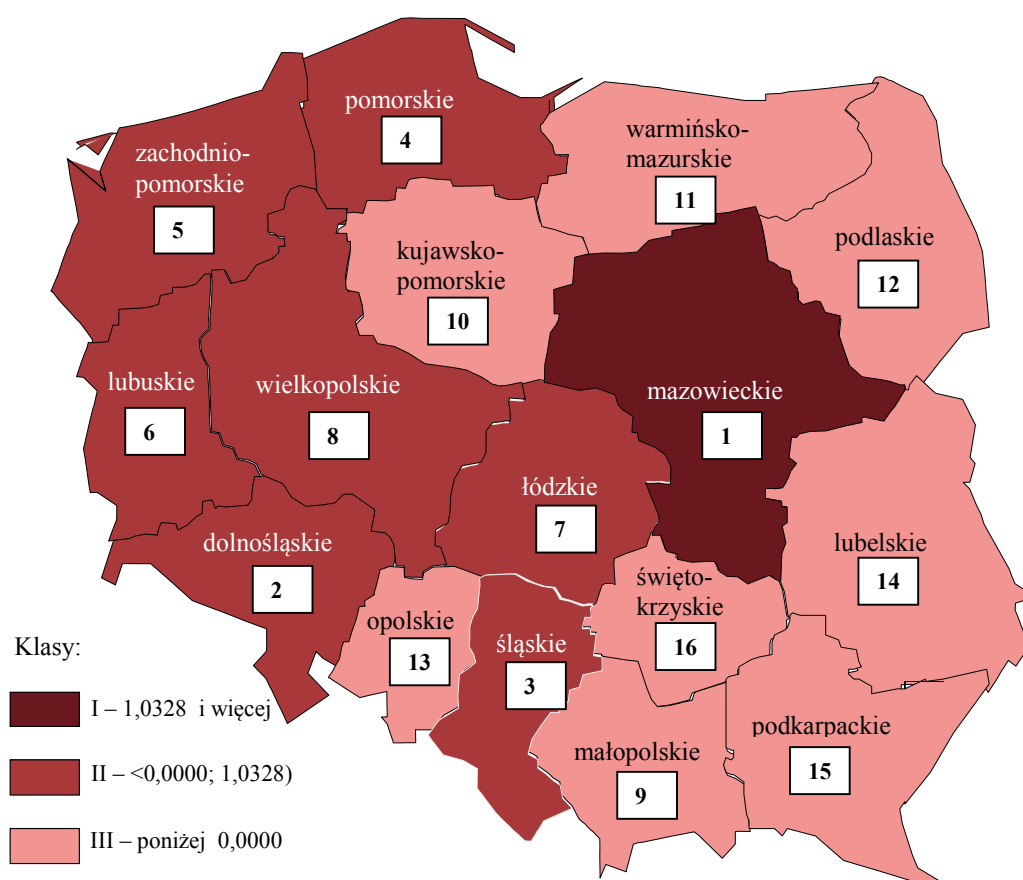
Źródło: D. Perło, *Budowa wskaźnika syntetycznego sytuacji młodzieży na rynku pracy w Polsce w oparciu o metodologię modelowania miękkiego*, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2014, s. 35.

W obszarze **aktywność społeczna** w najlepszej sytuacji znalazły się te województwa: lubelskie, podkarpackie, świętokrzyskie i małopolskie. W przypadku tego obszaru zaskakujący okazał się jego ujemny wpływ na sytuację młodzieży na regionalnym rynku pracy. Z analiz teoretycznych wynikało, że młodzież bardziej aktywna społecznie, powinna łatwiej odnaleźć się na rynku pracy. Odwrotna sytuacja może być pochodną innego związku przyczynowo-skutkowego. W przypadku gorszej sytuacji mło-

⁸⁹ Ibidem, s. 37.

dzieży na rynku pracy, braku miejsc pracy, osoby młode mogą wykazywać większą aktywność w poszukiwaniu innych miejsc, w których mogłyby się realizować. Sposobem na ich znalezienie może być aktywność społeczna, typu wolontariat, aktywność na rzecz społeczności lokalnej, czy częstszy udział w nabożeństwach i spotkaniach religijnych. Dlatego wyższą aktywnością społeczną może odznaczać się młodzież z regionów o gorszej sytuacji na rynku pracy.⁹⁰

Mapa 14. Podział województw na klasy pod względem obszaru kontekstowego: gospodarka w 2011 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników modelu miękkiego sytuacji osób młodych (w wieku 15-34 lata) na rynku pracy.

W przypadku obszaru gospodarka, najkorzystniejsze warunki dla samorealizacji zawodowej osób młodych posiadało województwo mazowieckie. W drugiej klasie znalazło się siedem polskich regionów ściany

⁹⁰ Ibidem, s. 37.

zachodniej, w trzeciej klasie pozostałe osiem regionów polski środkowo-wschodniej.

Mapy prezentują identyczny podział województw na cztery klasy. Wyodrębniane one były według schematu: **Klasa I: regiony o najlepszej sytuacji** (wartości zmiennej ukrytej równe i wyższe od średniej plus odchylenie standardowe); **Klasa II: regiony o przeciętnej sytuacji** (wartości zmiennej ukrytej niższe od średniej plus odchylenie, a wyższe lub równe średniej); **Klasa III: regiony o gorszej niż średnia sytuacji** (wartości zmiennej ukrytej niższe od średniej, a wyższe lub równe średnia minus odchylenie standardowe); **Klasa IV: regiony o najgorszej sytuacji** (wartości zmiennej ukrytej niższe od średniej minus odchylenie standardowe). W przypadku obszarów: **gospodarka i demografia** nie ma takich regionów, w których wartość wskaźnika syntetycznego (zmiennej ukrytej) byłaby niższa od średnia minus odchylenie standardowe (dlatego w tych obszarach są tylko trzy klasy).⁹¹

Podobny proces modelowania przeprowadzono w grupach młodych 15-24 oraz 25-34 lata. W pierwszej grupie (młodych w wieku 15-24 lata) największy wpływ na sytuację osób młodych miał obszar **rodzina i warunki życia**. Im lepsze warunki życia, tym korzystniejsza sytuacja młodzieży na regionalnym rynku pracy. Oznacza to, że w celu poprawy sytuacji osób młodych na rynku pracy należy wspierać instrumenty wpływające na poziom życia osób młodych. Na drugim miejscu w tym przypadku znalazł się obszar **gospodarka**, a trzecim **edukacja**. To są również takie obszary, które należy monitorować i rozwijać, ponieważ pośrednio mają istotny wpływ na poprawę sytuacji osób najmłodszych w wieku 15-24 lata na rynku pracy. W modelu miękkim zbudowanym dla tej grupy osób wpływ dwóch pozostałych obszarów kontekstowych – **demografii i aktywności społecznej** – był również, jak w przypadku pierwszego modelu, niewielki i negatywny.⁹²

W przypadku młodych w wieku 25-34 lata, największy wpływ na ich sytuację na rynku pracy ma rozwój gospodarczy. Im wyższy poziom rozwoju gospodarczego, tym lepsza sytuacja młodych na regionalnym rynku pracy. Oznacza to, że w celu poprawy sytuacji osób młodych na rynku pracy należy wspierać instrumenty wpływające na poziom rozwoju gospodarczego regionów. Na drugiej pozycji pod względem siły wpływu, uplaso-

⁹¹ Ibidem, s. 33-34.

⁹² Ibidem, s. 42.

wała się w tym przypadku edukacja, na trzecim rodzina i warunki życia. Są to również takie obszary, które należy monitorować i rozwijać, ponieważ pośrednio mają istotny wpływ na poprawę sytuacji osób młodych w wieku 25-34 lata na rynku pracy. Również i w tym przypadku, wpływ dwóch pozostałych obszarów kontekstowych – **demografii** i **aktywności społecznej** – jest również, jak w przypadku dwóch poprzednich modeli, niewielki i negatywny.⁹³

5.3. Wnioski i rekomendacje uzyskane z przeprowadzonych prac z wykorzystaniem modelowania miękkiego

Przeprowadzone procesy budowy modeli miękkich sytuacji osób młodych na rynku pracy wskazały na czynniki istotnie determinujące sytuacje osób młodych w poszczególnych kategoriach wiekowych. Uzyskano również informację, które obszary kontekstowe należy dalej analizować, a które mają wpływ marginalny i mogą zostać pominięte w monitorowaniu sytuacji osób młodych na rynku pracy. Informacje płynące z wyników doprowadziły do przeprowadzenia dodatkowego procesu, mającego na celu stwierdzenie istotności/nieistotności statystycznej obszarów **demografii** oraz **aktywności społecznej** i ewentualnego potwierdzenia potrzeby ich wyeliminowania z dalszych badań. W związku z tym zbudowano zmodyfikowane modele miękkie monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy.⁹⁴

Wnioski płynące ze zmodyfikowanych modeli okazały się identyczne jak w poprzednich modelach. Oznacza to, że pominięcie w analizie dwóch obszarów kontekstowych: **demografia** i **aktywność społeczna**, nie wpłynie na jakość poznawczą modeli i jego znaczenie z punktu widzenia monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy.⁹⁵

Ważne okazało się ponadto monitorowanie trzech odrębnych grup wieku: 15-24 lata i 25-34 lata oraz 15-34 lata, ponieważ prowadzą one do bardziej pogłębionych wniosków. Pokazują również różnice we wpływie badanych obszarów kontekstowych na obszar kluczowy w analizowanych grupach wieku.⁹⁶

---

⁹³ Ibidem, s. 47.

⁹⁴ Ibidem, s. 50.

⁹⁵ Ibidem, s. 50-51.

⁹⁶ Ibidem, s. 51.

Ponadto, prace na tym etapie modelowania sytuacji młodzieży na rynku pracy doprowadziły do wniosku o konieczności dwutorowego podejścia w monitorowaniu sytuacji osób młodych na rynku pracy. Wyraża się ono z jednej strony koniecznością monitorowania wskaźników wykorzystywanych następnie do budowania modeli opartych na modelowaniu miękkim, z drugiej monitorowaniem katalogu wskaźników w ujęciu dynamicznym, co pozwoli na obserwację zmian w wartościach innych wskaźników, posiadających dodatkowy walor informacyjny dla monitorowania sytuacji młodzieży na rynku pracy. Do monitorowania wskaźników w ujęciu dynamicznym zakwalifikowano wskaźniki nie ujęte do budowy wskaźników syntetycznych, oznaczone kolorem jasno-szarym w tabeli 11 oraz wskaźniki:

- podejmujący pracę zawodową po raz pierwszy – absolwenci z uwzględnieniem typu szkoły,
- wskaźnik płynności dla bezrobotnych w wieku 18-24 lata (bezrobocie rejestrowane),
- udział bezrobotnych w wieku 18-24 lata wg poziomu wykształcenia w bezrobotnych w wieku 18-24 lata (bezrobocie rejestrowane),
- udział bezrobotnych w wieku 18-24 lata bez stażu pracy w liczbie bezrobotnych w wieku 18-24 lata ogółem (bezrobocie rejestrowane),
- liczba ludności (ogółem, kobiety, mężczyźni, miasto, wieś) wg grup wieku: 15-24, 25-34, 15-34 lata),
- współczynnik płodności cząstkowy wg grup wieku,
- udział uczniów szkół zawodowych,
- absolwenci wg kierunków kształcenia.

Podsumowanie

Przedstawiona w publikacji wizja modelowania, jest rezultatem działań podjętych przez polskie instytucje rynku pracy, w kierunku opracowania systemu monitorowania sytuacji młodzieży na rynku pracy. Zaprezentowane wyniki prac pokazują, iż jednoznaczny wybór najlepszej drogi modelowania nie jest prosty. Właściwa ocena wszystkich czterech z zaprezentowanych modeli wymaga uwzględnienia zarówno oczekiwań stawianych przed modelem, nakładów na jego budowę i identyfikowanych w jej trakcie problemów, jak i uzyskanych efektów końcowych.

Pierwszy z modeli, tzw. **ekspercki**, pomimo wartości dodanej w postaci zebrania, usystematyzowania informacji o dostępnych źródłach danych i wskaźnikach, które mogłyby być wykorzystane w systemowych działaniach służących ocenie sytuacji młodych na rynku pracy, posiada jednak pewne niedoskonałości. Nie pozwala, przede wszystkim, na jednoznaczne stwierdzenie, które czynniki i w jakim stopniu posiadają wpływ na sytuację osób młodych na rynku pracy, a także na jednoznaczne określenie stanu tej sytuacji.

Uzyskany w trakcie budowy modelu **ekspercko-statystycznego** satelitarny wskaźnik oceny sytuacji młodych na rynku pracy pozwolił z jednej strony na eliminację wielu mało istotnych zmiennych, a z drugiej strony na bardziej jednozącą ocenę sytuacji młodych zarówno w poszczególnych obszarach aktywności, jak i w ujęciu ogólnym. Wykorzystywany w tym modelu element eksperckiej oceny siły wpływu poszczególnych obszarów kontekstowych na ogólną sytuację młodych na rynku pracy wymusza jednak poszukiwanie rozwiązań nie budzących wątpliwości. Model ten wart jest jednak rozwijania ze względu na niskie koszty jego budowy i łatwość w adaptacji do powszechnego wykorzystania.

Przeprowadzone procesy budowy **modeli miękkich** pozwoliły z kolei na:

- wskazanie czynników istotnie determinujących sytuację osób młodych w poszczególnych kategoriach wiekowych,
- na uzyskanie informacji, które obszary aktywności rzeczywiście posiadają wpływ na sytuację młodzieży na rynku pracy, a które są pod tym względem statystycznie nieistotne,

- wprowadzenie do modelu dodatkowego obszaru kontekstowego: **gospodarka**, który okazał się obszarem posiadającym istotny wpływ na sytuację młodych,
- stwierdzenie istotności prowadzenia obserwacji na trzech odrębnych grupach wieku: 15-24 lata i 25-34 lata oraz 15-34 lata, co pozwala na pogłębienie wniosków i pokazanie różnic we wpływie badanych obszarów kontekstowych na obszar kluczowy w zależności od analizowanej grupy.

Model ten jednak, ze względu na złożoność i wysoki poziom zaawansowania wykorzystywanych metod statystycznych, może okazać się trudny do systemowego wykorzystania oraz wymagający stałego wsparcia ekspertów z dziedziny statystyki. W chwili obecnej jest to jednak model w największym stopniu odpowiadający założeniom przyjętym w pierwszym okresie prac grupy roboczej (obejmującym prace nad **modelem eksperckim**).

Ważnym jest fakt posiadania przez modele miękkie możliwości naukowej obrony otrzymanych wyników. Poprzez wskazanie konkretnych czynników wpływających na sytuację młodych na rynku i oszacowanie siły wpływu każdego z nich, model miękki jest obecnie najlepszym źródłem informacji dla planowania działań, polityk i przedsięwzięć ukierunkowanych na ułatwienie młodym wejścia na rynek pracy.

Prace nad modelowaniem miękkim przyczyniły się również do powstania wniosków o konieczności dwutorowego podejścia w monitorowaniu sytuacji osób młodych na rynku pracy. Wiele ze wskaźników posiada wysoką wartość informacyjną jednak nie nadaje się do wykorzystania w procesie budowy wskaźników syntetycznych. Dlatego też, należy z jednej strony monitorować indykatory wykorzystywane do modelowania statystycznego, a z drugiej monitorować dodatkowy katalog wskaźników w ujęciu dynamicznym.

W odniesieniu do modelu ponadnarodowego, należy wskazać, iż pomimo osiągnięcia założeń przyjętych na etapie partnerstwa ponadnarodowego, wypracowany efekt posiada cechy **modelu eksperckiego**, opracowanego przez polską grupę roboczą. Jego wartością dodaną jest więc wartość informacyjna wynikająca ze zgromadzenia w jednym miejscu danych możliwych do porównywania pomiędzy regionami Unii Europejskiej. Doświadczenia w pracach nad polskim modelem wskazują na konieczność podjęcia prób w zakresie modelowania statystycznego również na gruncie międzynarodowym. Pozwoli to na ocenę różnic występujących pomiędzy

różnymi regionami w państwach należących do Wspólnoty Europejskiej. Podjęcie prób modelowania statystycznego na poziomie danego kraju wspólnotowego pozwoliłoby ponadto na uzyskanie wiedzy, czy w każdym kraju, na sytuację młodych na rynku pracy wpływ mają podobne, czy różne obszary kontekstowe i konkretne czynniki.

Bibliografia:

1. *BA 2020 – Active for Employment within a Changing World Development Prospect of the Federal Employment Agency, Position Paper. Final draft*, Nuremberg, October 2012.
2. *Koniunktura w przemyśle, budownictwie, handlu i usługach 2000-2013*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2013.
3. Małuszyńska E., Gruchmann B., *Kompendium wiedzy o Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005
4. Perło D., *Budowa wskaźnika syntetycznego sytuacji młodzieży na rynku pracy w Polsce w oparciu o metodologię modelowania miękkiego*, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2014.
5. Pociecha J., Podolec B. i in., *Metody taksonomiczne w badaniach społeczno-gospodarczych*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1988.
6. *Polityka Młodzieżowa Unii Europejskiej*, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa 2009.
7. Wałaszek M., Osiewalska B., *Młodzi na rynku pracy. Analiza statystyczna wskaźników ujętych w modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy*, Urząd Statystyczny w Krakowie, Kraków 2013.
8. *An EU Strategy for Youth – Investing and Empowering*, COM(2009) 200 wersja ostateczna, Bruksela 27 kwietnia 2009r.
9. *Biała Księga Komisji Europejskiej. Nowe Impulsy dla Młodzieży Europejskiej*, COM (2001).
10. Commision Staff Working Document on EU indicators in the field of youth, SEC(2011) 401 final.
11. Communication from the Commision. Modernising education and training: a vital contribution to prosperity and social cohesion in Europe, Dok. 6905/04.
12. Decyzja Rady w sprawie wytycznych dla polityki zatrudnienia państw członkowskich Zintegrowane wytyczne dotyczące strategii Europa 2020 – część druga SEK(2010) 488 wersja ostateczna.
13. *Edukacja w Europie: różne systemy kształcenia i szkolenia - wspólne cele do roku 2010*, Komisja Europejska Dyrektoriat Generalny ds. Edukacji i Kultury, Dok. 6905/04.
14. Konkluzje Rady Europejskiej z 22 i 23 marca 2005 r. dotyczące ożywienia Strategii Lizbońskiej, Dok. 7619/1/05.

15. Konkluzje Rady z dnia 12 maja 2009 r. w sprawie strategicznych ram Europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia („ET 2020”), Dz. U. C 119 z 28.5.2009 r.
16. Polska Klasyfikacja Działalności (PKD 2007), rozporządzenie z dnia 24 grudnia 2007r. (Dz. U. z 2007 r. nr 251, poz. 1885 z późn. zm.).
17. Rezolucja Rady z 27 czerwca 2002r. ustanawiająca ramy europejskiej współpracy na rzecz młodzieży, Dz. U. C 168 z 13.7.2002.
18. Rezolucja Rady Unii Europejskiej i przedstawicieli państw członkowskich z 25 listopada 2003 r. w sprawie wspólnych celów na rzecz uczestnictwa i informowania młodzieży, 2006/C 297/02.
19. Rezolucja Rady z 15 listopada 2004 r. w sprawie wspólnych celów dotyczących działań młodzieży w ramach wolontariatu, 2008/C 241/01.
20. Rezolucja Rady z 15 listopada 2004 r. w sprawie wspólnych celów na rzecz większego zrozumienia i znajomości problemów młodzieży, Bruksela 2004.
21. Rezolucja Rady Unii Europejskiej z dnia 27 listopada 2009 r. w sprawie odnowionych ram europejskiej współpracy na rzecz młodzieży (2010–2018), Dz. U. C 311 z 19.12.2009.
22. Rezolucja Rady i przedstawicieli rządów Państw Członkowskich zgromadzonych w Radzie w sprawie mobilizowania potencjału umysłowego Europy: umożliwienie szkolnictwu wyższemu pełnego udziału we wdrażaniu Strategii Lizbońskiej, (2005/C 292/01).
23. Rezolucja Rady z dnia 27 listopada 2009 r. w sprawie odnowionych ram europejskiej współpracy na rzecz młodzieży (2010–2018), Dz. U. C 311 z 19.12.2009.
24. <http://erasmusplus.org.pl/o-programie/>.
25. <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu>.
26. <http://www.lifelong-learning.pl/unia/1.html>.
27. <http://stosunki-miedzynarodowe.pl/slownik/63-p/647-program-mlo-dziez-dla-europy>.
28. <http://www.obserwatorium.up.podlasie.pl/index.php/strony/9945/news/3249>.
29. <https://arbeitsmarktmonitor.arbeitsagentur.de>.

Spis tabel:

Tabela 1.	Założenia eksperckiego modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy	24
Tabela 2.	Obszary i wskaźniki przyjęte w eksperckim modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy	27
Tabela 3.	Schemat prezentacji obszarów i wskaźników przyjętych w eksperckim modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy, na przykładzie obszaru głównego: ZATRUDNIENIE	30
Tabela 4.	Wyniki budowy wskaźnika syntetycznego w obszarze bezrobocie	41
Tabela 5.	Wyniki budowy wskaźnika syntetycznego w obszarze edukacja.....	44
Tabela 6.	Wyniki budowy wskaźnika syntetycznego w obszarze aktywność społeczna.....	47
Tabela 7.	Wartości wskaźników syntetycznych w poszczególnych obszarach i zagregowanego wskaźnika ogólnego w 2011 r.	51
Tabela 8.	Założenia ponadnarodowego modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy.....	57
Tabela 9.	Schemat ponadnarodowego modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy	
Tabela 10.	Założenia miękkiego modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy.....	74
Tabela 11.	Wskaźniki ujęte w procesie modelowania miękkiego.....	75

Spis rysunków:

Rysunek 1.	Schemat eksperckiego modelu monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy	25
Rysunek 2.	Schemat modelu ponadnarodowego monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy	58
Rysunek 3.	Przykładowa wizualizacja możliwa do przeprowadzenia na danych zgromadzonych w modelu ponadnarodowym dostępna w Arbetsarktmmonitor (na przykładzie obszaru demografia i „drzewa wiekowego”)	71
Rysunek 4.	Schemat modelu miękkiego sytuacji młodzieży na rynku pracy.....	77

Spis wykresów:

Wykres 1. Ranking województw w 2011 r. według wartości wskaźnika syntetycznego w obszarze zatrudnienie	40
Wykres 2. Ranking województw w 2011 r. według wartości wskaźnika syntetycznego w obszarze demografia	43
Wykres 3. Ranking województw w 2011 r. według wartości wskaźnika syntetycznego w obszarze rodzina i warunki życia	46
Wykres 4. Ranking województw w 2011 r. według wartości zagregowanego wskaźnika ogólnego, opisującego sytuację osób młodych na rynku pracy	49

Spis map:

Mapa 1. Sytuacja osób młodych na rynku pracy w 2011 r.	50
Mapa 2. Regiony polskie i niemieckie	63
Mapa 3. Relacja pomiędzy bezrobociem rejestrowanym, a bezrobociem wg LFS w 2011 r.	64
Mapa 4. Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 25-34 lata wg LFS w 2011 r.	65
Mapa 5. Współczynnik aktywności zawodowej osób w wieku 15-24 lata wg LFS w 2011 r.	66
Mapa 6. Stopa bezrobocia wśród młodzieży w wieku 15-24 lata wg LFS w 2011 r. ..	67
Mapa 7. Przedwcześnie wypadający z systemu edukacji wg LFS w 2011 r.	68
Mapa 8. NEET (nie uczący się, nie pracujący, nie uczestniczący w szkoleniach) wg LFS w 2011 r.	69
Mapa 9. Podział województw na klasy pod względem sytuacji osób młodych (w wieku 15-34 lata) na rynku pracy w 2011 r.	80
Mapa 10. Podział województw na klasy pod względem obszaru kontekstowego: edukacja w 2011 r.	81
Mapa 11. Podział województw na klasy pod względem obszaru kontekstowego: rodzina i warunki życia w 2011 r.	82
Mapa 12. Podział województw na klasy pod względem obszaru kontekstowego: demografia (osoby młode w wieku 15-34 lata) w 2011 r.	83
Mapa 13. Podział województw na klasy pod względem obszaru kontekstowego: aktywność społeczna w 2011 r.	84
Mapa 14. Podział województw na klasy pod względem obszaru kontekstowego: gospodarka w 2011 r.	85

Informacja o ekspertach pracujących nad modelem monitorowania sytuacji osób młodych na rynku pracy

Członkowie grupy roboczej uczestniczący w pracach nad modelem eksperckim:

1. **Edyta Dąbrowska** – Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku (Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych)
2. **Marta Sosnowska** - Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku (Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych)
3. **Krystyna Lewandowska** - Wojewódzki Urząd Pracy w Gdańsku
4. **Katarzyna Antończak** - Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie (Małopolskie Obserwatorium Rynku Pracy i Edukacji)
5. **Weronika Dąbrowska** - Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu (Wielkopolskie Obserwatorium Rynku Pracy)
6. **Marcelina Tomczyk** - Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu (Wielkopolskie Obserwatorium Rynku Pracy)
7. **Robert Chrzastek** - Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie (Podkarpackie Obserwatorium Rynku Pracy)
8. **Marcin Dygoń** - Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie (Podkarpackie Obserwatorium Rynku Pracy)
9. **Paweł Nowak** - Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie
10. **Marta Mróz** - Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie
11. **Katarzyna Kozakowska** - Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie (Mazowieckie Obserwatorium Rynku Pracy)
12. **Iwona Trzcińska** - Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie (Mazowieckie Obserwatorium Rynku Pracy)

Wojewódzkie Urzędy Pracy, których przedstawiciele dołączyli do prac grupy roboczej w czerwcu/lipcu 2013 r.:

1. Dolnośląski Wojewódzki Urząd Pracy
2. Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach
3. Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach
4. Wojewódzki Urząd Pracy w Łodzi
5. Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie
6. Wojewódzki Urząd Pracy w Toruniu

Autorki analizy statystycznej opartej na metodzie sum standaryzowanych:

1. Monika Wałaszek - Urząd Statystyczny w Krakowie
2. Beata Osiewalska – Urząd Statystyczny w Krakowie

Autorka analizy statystycznej opartej na metodzie modelowania miękkiego: dr Dorota Perło – Uniwersytet w Białymstoku – Wydział Ekonomii i Zarządzania